

לקוטי תורה • פרשת חקת • מאמר 1

וידבר הוי' וגו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר

”וידבר הוי'... זאת חוקת התורה אשר ציווה הוי' לאמור”

הפרה האדומה נקראת ”חוקת התורה” מפני שהיא מבטאת בגלוי ובכללות את שתי התנועות שעליהן בנויה כל מצווה: רצוא — ריצת הנשמה אל ה', המתבטאת בשרפת הפרה לאפר; ושוב — השיבה שממשיכה את התורה למטה, המתבטאת במים החיים הנתונים בכלי. באמצעותה נמשך שורש התורה, ”אותיות החקיקה” שלה, אל התורה שבכתב והתורה שבעל פה, והאור המקיף של ה' מתחבר לאור הממלא את העולמות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/chukas/1

הנקודה

הפרה האדומה נקראת "חוקת התורה" מפני שהיא מבטאת בגלוי ובכללות את שתי התנועות שעליהן בנויה כל מצווה: רצוא – ריצת הנשמה אל ה', המתבטאת בשרפת הפרה לאפר; ושוב – השיבה שממשיכה את התורה למטה, המתבטאת במים החיים הנתונים בכלי. באמצעותה נמשך שורש התורה, "אותיות החקיקה" שלה, אל התורה שבכתב והתורה שבעל פה, והאור המקיף של ה' מתחבר לאור הממלא את העולמות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע נאמר בפסוק "אשר ציווה הוי'", בשעה שה' עצמו מדבר, ומדוע מצווה אחת נקראת "חוקת התורה". כשהוא מפרש את המילה "חוקה" מלשון "חקיקה", הוא מציב מעל התורה שבכתב שורש של "אותיות החקיקה", המאחדות עם מקורן, שאליו ירדה הנשמה כדי להמשיכו בעולם. כל מצווה מביאה את האדם לרצוא ושוב, תנועתן של החיות: אהבה מתוך התבוננות שגם העולם הבא אינו נחשב לפני ה', ויראה מתוך הידיעה שהוא נמצא באותה מידה למעלה ולמטה. הפרה "מקבלת משמאל", וכך גם הנפש הבהמית; שרפתה משאירה רק את כוח הרצון הבסיסי, כאפר, ותשובה הופכת אותו לאהבת ה', כך ששם נעשה שם אֵין. המים החיים הם התורה, שיש לתת בכלי של המצוות ולומר בקול, כפי ש"תולעת" יעקב מתגברת בכוחה שבפה. לבסוף, "ציווה" פירושו "חיבר": הוי' המקיף נקשר בהוי' הממלא, כפי שקריאת שמע מתארת אהבה, דברי תורה וכלים של המצוות.

מבנה

- השאלות ואותיות החקיקה** 11-2
מדוע נאמר "אשר הוי' ציווה", ומדוע הפרה היא "חוקת התורה"? "חוקה" פירושה חקיקה: שורש התורה שבאותיות החקיקה, המאחדות עם מקורן, מעל לאותיות הכתיבה; האדם "עושה" את החוקים בכך שהוא ממשיך אותם למטה. המצוות מביאות לרצוא ושוב: לאהבה מתוך התבוננות שגם העולם הבא הוא אות אחת בלבד, ולשיבה ביראה מתוך התבוננות בסוכב כל עלמין.
- אש ומים: הפרה כביטוי הכללי** 31-8
התורה היא "דת אש" הנמשכת מ"מינו" של ה' – אש ומים; שרפת הפרה היא רצוא, והמים החיים הם שוב, המתגלים בה כפי שאינם מתגלים בשום מצווה אחרת. כמו פרשת אליעזר, המבטאת בכללות את החיבור בין מ"ה וב"ן, הפרה היא החיבור בין ריצה לשיבה, בין הלב למוח, ואילו בכל מצווה הם באים לידי ביטוי באופן פרטי.
- השרפה: הנפש הבהמית וכוח הרצון שלה** 14-9
הפרה "מקבלת משמאל", מן הצד שממנו כוחות החיצונים ניוונים באמצעות צמצומים רבים; כך גם הנפש הבהמית. שרפת העץ משאירה רק את הארץ, את החומר הפשוט שלו, ואילו הצורה מתפוגגת בעשן: כך, הכנעת המחשבות, הדיבורים והמעשים האסורים משאירה את כוח הרצון הבסיסי, שאפשר להפוך לאהבת ה'. מתוך "שם" – המקום המרוחק של הקליפה – מוצאים את ה' באמצעות תשובה, והוא נעשה "שם אֵין"; הפרה מטהרת מן ה"מוות" של השבירה.

המים החיים הם התורה, הזורמת מה', המקור הנסתר, אל כלי המצוות; האפר ניתן עמהם, מפני שהרצוא צריך להישאר בתוך השוב. תולעת השני המושלכת לאש היא כוחו של הפה: תפילה ודברי תורה הנאמרים בקול מתוך ביטול, ובהם מונחים דברי ה', והם קורעים את כוחות החיצונים. מי שהוא כתולעת בעיני עצמו נעשה "איש", נותן.

"חוקה" פירושה גם הסדר של התורה כולה וגם חקיקה. הוי' הראשון הוא ממלא כל עלמין, והשני הוא סובב כל עלמין; "ציווה" פירושו "חיבר", ולכן האור המקיף נקשר באור הממלא באמצעות דברי ה'. חלק מן האפר נשמר כמקור קבוע לרצוא שבכל מצווה, והפרשה הראשונה של קריאת שמע מתארת אהבה, את דברי התורה הנאמרים ואת המצוות המעשיות ככלים.

רצוא ושוב (ריצה ושיבה) רצוא ושוב

שתי תנועות של הנשמה, שמקורן בחיות שבחזון יחזקאל: רצוא — הכמיהה להתעלות ולהיכלל בה', המתבטאת כאש בלב ונובעת מבינה; ושוב — השיבה כדי להמשיך את אור ה' למטה בעולם, המתבטאת כמים במוח ונובעת מחכמה. כל מצווה בנויה משתייהן.

אותיות החקיקה אותיות החקיקה

אותיות החצובות באבן עצמה, בניגוד לדיו המתווסף לקלף. הן מבטאות את התורה בשורשה, המאוחדת לגמרי עם מקורה, למעלה מהתורה שבכתב; "חוקה" נקראת כאן מלשון "חקיקה".

כוח הרצון כח המתאווה

היכולת הבסיסית לרצות, ה"חומר הפשוט" של מדות הנפש הבהמית. אין בו רע מצד עצמו, והוא מושרש בקדושה, ב"פני השור" שבמרכבה; לאחר שהלבושים האסורים שלו נשרפים, כעץ שהפך לאפר, אפשר להפוך אותו לאהבת ה'.

אתכפיא ואתהפכא (הכנעה והפיכה) אתכפיא ואתהפכא

תחילה מכניעים את הצד האחר בכך שלא נותנים לו מקום במחשבה, בדיבור ובמעשה; לאחר מכן הופכים את החושך עצמו לאור, עד שגם היצר הרע בא לאהוב את ה'.

מים חיים מים חיים

מי מעיין העולים ממקור נסתר, ומכאן התורה, הזורמת מה', "מקור מים חיים". יש לתת אותה "בכלי" — המצוות המעשיות ואותיות התורה.

תולעת יעקב תולעת יעקב

כוחם של ישראל, כתולעת, הוא כפה: תפילה ודברי תורה הנאמרים בקול. כוח זה פועל רק מתוך ביטול, "ואנכי תולעת ולא איש", ואז דברי ה' עצמם נמצאים בפי האדם.

ציווה מלשון צוואה (ציווי כחיבור) צוה מלשון צוואה

את המילה "ציווה" קוראים במשמעות "חיבר": האור המקיף, סובב כל עלמין, הוי' השני שבפסוק, נקשר ונמשך אל האור הממלא את העולמות, ממלא כל עלמין, הראשון.

השאלות ואותיות החקיקה

1 וידבר הוי' וגו' זאת חקת התורה^{1,2,3} אשר צוה הוי' לאמר. וצ"ל דהא כתיב תחלה וידבר הוי' שהקב"ה הוא המדבר למשה זאת חקת⁴ התורה וא"כ מהו אשר צוה הוי' ה"ל"ל [הוה ליה למימר] אשר אני מצוה. וידבר ה"י וגו', "זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' לאמור". ויש להבין: תחילה נאמר "וידבר ה'", כלומר, הקדוש ברוך הוא הוא המדבר אל משה: "זאת חוקת התורה". ואם כן, מה פירוש "אשר ציווה ה'"? היה צריך לומר "אשר אני מצווה".

המאמר פותח בפסוק המציג את דיני הפרה האדומה. מאחר שהתורה אומרת מיד קודם לכן שה' עצמו מדבר אל משה, המילים "אשר ציווה ה'" נשמעות כאילו מישוהו אחר מדווח על ציוויו; אילו היה מדבר בגוף ראשון, היה צריך לומר "אשר אני מצווה".

גם להבין קצת ענין פרה אדומה⁵ שנאמר בה חקת התורה. אך הענין דהנה התורה נק' תורה שבכתב הקב"ה אומר ומשה כותב⁶ ודברי סופרים נק' תורה שבעל פה.

צריך גם להבין מעט את עניינה של הפרה האדומה, שנאמר עליה "חוקת התורה". והעניין הוא כך: התורה נקראת תורה שבכתב, שהרי "הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב"; ודברי סופרים נקראים תורה שבעל פה.

שאלה נוספת היא מדוע הפרה האדומה, מצווה אחת, נקראת "חוקת התורה", כאילו היא מייצגת את התורה כולה. התשובה נפתחת בחלוקה הידועה בין התורה שבכתב — הדברים שה' אמר ומשה כתב — לבין התורה שבעל פה, דברי החכמים.

אמנם חקת התורה לשון חקיקה (כמ"ש ברבות ר"פ זו חקה חקקתי), והיינו כמו שהתורה היא בשרשה ומקורה ששם היא כבחי' אותיות החקיקה שהוא מדרגה עליונה מבחי' התלכשותה במדרגת שנק' אותיות הכתב להיות נק' תורה שבכתב

אבל "חוקת התורה" הוא ביטוי מלשון חקיקה, כמו שנאמר במדרש רבה בתחילת הפרשה: "זאת חוקה — חקקתי". כלומר, הכוונה לתורה כפי שהיא בשורשה ובמקורה, ושם היא בבחינת אותיות חקוקות. מדרגה זו עליונה ממדרגת התלכשותה באותיות הנקראות אותיות הכתב, שעל שמה היא נקראת תורה שבכתב.

המדרש קושר בין "חוקה" ל"חקיקה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להצביע על מדרגה בתורה שלמעלה מן התורה שבכתב: התורה בשורשה, שבה אותיותיה "חקוקות" ולא "כתובות".

כמו עד"מ בגשמיות באותיות הנכתבים ע"ג [על גבין] הקלף לבן הרי האותיות הם דיו שהוא דבר זר ונפרד מהקלף שלא היה לו שום שייכות מקודם אל הקלף רק שאח"כ כשכותב הספר בדיו ע"ג [על גבין] קלף נתאחדו והיו לאחדים.

כמשל לדבר גשמי: באותיות הכתובות על קלף לבן, האותיות הן דיו — דבר זר ונפרד מן הקלף, שלא היה לו כל קשר אליו קודם לכן. רק לאחר מכן, כשכותבים בדיו על הקלף, הם מתאחדים ונעשים לדבר אחד.

אותיות כתובות עשויות מדיו, חומר נפרד שלא היה לו קשר לקלף עד שהסופר כתב עליו. גם לאחר שהדיו והקלף מתחברים, האותיות נותרות דבר שהתווסף על פני השטח.

אבל אותיות החקיקה הם מיניה וביה והן דבר א' ממש עם האבן שנחקקו בו (ועמ"ש מענין זה בד"ה אם בחקתי תלכו⁷ ועמ"ש בד"ה שחורה אני⁸ ונאווה⁹ בענין שהתורה ניתנה באש שחורה ע"ג [על גבין] אש לבנה).

אבל אותיות חקוקות הן מן הדבר עצמו ובתוכו, והן דבר אחד ממש עם האבן שבה נחקקו. (ראו גם את הנכתב בעניין זה כמאמר המתחיל "אם בחוקתי תלכו", ואת הנכתב כמאמר המתחיל "שחורה אני ונאווה" בעניין שהתורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה.)

אותיות חקוקות נחצבות מתוך האבן עצמה, ולכן הן עשויות מחומרה שלה ומאחדות עמה. הסוגריים מפנים את הלומד לשני מאמרים נוספים; השני מסביר את דימוי חז"ל לתורה שניתנה כ"אש שחורה על גבי אש לבנה" — האותיות והרקע שעליו הן מופיעות.

וזהו ענין תורה שבכתב. וממש"ש [וממה שכתוב שם] יובן ג"כ ענין פי' אותיות החקיקה דהיינו עד"מ האותיות שבנפש ע"ש) וזהו זאת חקת התורה.

וזהו עניינה של התורה שבכתב. וממה שנכתב שם אפשר להבין גם את משמעותן של אותיות חקוקות, כלומר, בדרך משל, את האותיות שבנפש; עיינו שם. וזהו "זאת חוקת התורה".

הדימוי הזה מתאר את התורה שבכתב. אותו מאמר מסביר גם את ענין האותיות החקוקות באמצעות משל מן הנפש — אותיות המצויות בתוך הנפש עצמה. לדברי אדמו"ר הזקן, לכך מתכוון הביטוי "חוקת התורה".

כלומר שע"י מצות פרה אדומה שהיא חוקה (עיי' בקהלת רבה ס"פ מי כהחכם¹⁰ וברכות בא פיי"ט¹¹ תצוה ר"פ ל"ח¹² אמור ספ"ל¹³ נשא פיי"ב¹⁴ דרמ"ט ע"ד פיי"ג דרנ"ג ע"ד)¹⁵

כלומר, באמצעות מצוות הפרה האדומה, שהיא חוק (עיינו בקהלת רבה, בסוף הקטע "מי כהחכם"; ובמדרש רבה: בא, פרק י"ט; תצוה, תחילת פרק ל"ח; אמור, סוף פרק ל'; נשא, פרק י"ב, דף רמ"ט ע"ד; פרק י"ג, דף רנ"ג ע"ד),

הפרה האדומה היא החוק הקלאסי — מצווה שטעמה אינו גלוי — והסוגריים מביאים מדרשים העוסקים בה. באחד מהם ה' אומר למשה על הפרה: "חוקה היא, גזרה גזרתי"; מדרש אחר משווה בין חוקת קרבן הפסח לחוקת הפרה.

תמשיכו למעלה בחיי אותיות החקיקה של התורה להיות משם ממש יורד ונמשך בבחי' אותיות הכתב דהיינו בתשב"כ [בתורה שבכתב] ומתשב"כ [ומתורה שבכתב] יומשך גילוי זה בתשב"כ [בתורה שבעל פה].

תמשיכו למעלה את בחינת אותיות החקיקה של התורה, כדי שמשם עצמה תרד ותימשך לבחינת אותיות הכתב, כלומר, לתורה שבכתב; ומתוך התורה שבכתב תימשך התגלות זו לתורה שבעל פה.

זו התשובה הראשונה של המאמר: באמצעות הפרה האדומה אדם ממשיך את שורש התורה, את מדרגת "האותיות החקוקות", כך שהיא נמשכת לתורה שבכתב ומשם לתורה שבעל פה. את "חוקת התורה" קוראים כאן כ"חקיקת התורה" — המקור שמצווה זו ממשיכה למטה.

והיינו לפי שמצות פרה אדומה הוא כללות התורה¹⁶ כמשי"ת [כמו שיתבאר] ולזאת ירדה הנשמה ממקום כבודה בגי' [בגן עדן] ונתלבשה בגוף החומרי כדי לעשות את התורה.^{17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24}

וזה מפני שמצוות פרה אדומה היא כללות התורה, כפי שיתבאר. לשם כך ירדה הנשמה ממקום כבודה בגן עדן והתלבשה בגוף החומרי, כדי לעשות את התורה.

הסיבה לכך, שתבאר בהמשך, היא שפרה אדומה היא כללות התורה כולה. הנשמה ירדה מגן עדן והתלבשה בגוף בדיוק לשם כך: כדי "לעשות" את התורה, כלומר להמשיך אותה למטה. הביטוי הזה נלקח בפסקה הבאה מן הפסוקים העוסקים ב"עשיית" החוקים.

2 וזהו ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה כו' וזהו ועשיתם אתם²⁵ וכתוב ושמרתם את חקתי²⁶ כו' וזהו [פירוש] "וה' ציונו לעשות את כל החוקים האלה" וכו'. וזהו [פירוש] "ועשיתם אותם", ונאמר "ושמרתם את חוקתי" וכו',

פסוקים אלה, העוסקים בעשיית החוקים, תומכים בטענה שהנשמה ירדה "לעשות את התורה". הפועל העברי "עשה" פירושו גם "לעשות" וגם "ליצור", והמאמר מפרש אותו כאן במשמעות של "ליצור".

אשר יעשה אותם האדם שהאדם הוא העושה אותן למצות וחוקים שממשיך אותן מבחי' אותיות החקיקה בבחינת תורה שבכתב ועי"ז וחי בהם

"אשר יעשה אותם האדם": האדם הוא העושה אותם למצוות ולחוקים, בכך שהוא ממשיך אותם מבחינת אותיות החקיקה אל בחינת תורה שבכתב; ועל ידי כך "וחי בהם".

"אשר יעשה אותם" פירושו שהאדם הופך את החוקים למצוות: הוא ממשיך אותם מאותיות החקיקה, שהן שורש התורה, אל התורה שבכתב. באמצעות כך "וחי בהם" — האדם מקבל חיות מן הדבר שהמשיך למטה.

וזהו ירידת הנשמות בגוף ירידה צורך עליה ועשייה והמשכה זו היינו ע"י אתעדלית [אתערותא דלתתא] וכמ"ש ואהבת ככל לבבך²⁷ כו', ועי"ז אח"כ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך²⁸ כו'

וזהו ירידת הנשמות לגוף, ירידה לצורך עלייה. עשייה והמשכה זו נעשות על ידי אתערותא דלתתא, וכמו שכתוב "ואהבת ככל לבבך" וכו'; ועל ידי כך, לאחר מכן, "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך" וכו'.

זו הסיבה שהנשמות יורדות לגופים: הירידה מאפשרת עלייה גדולה יותר. ההמשכה תלויה באתערותא דלתתא — באהבתו האישית של האדם לה' "בכל לבבך"; בעקבותיה באים "הדברים האלה אשר אנכי מצוך" — התורה שנמשכת אליו.

(וזהו ע"ד שנת' [שנתבאר] סד"ה זכור את יום השבת לקדשו^{29, 30} וכתוב שמור כו' גבי וכדי להעלות

התורה ולקשרה באור אי"ס ב"ה ממש שלמעלה מבחי' אדם כו' ע"ש גם כמ"ש סד"ה נר חנוכה³¹ כו'

(וזה על דרך המבואר בסוף המאמר המתחיל "זכור את יום השבת לקדשו", ונאמר "שמור" וכו', בעניין "וכדי להעלות התורה ולקשרה באור אין סוף ברוך הוא ממש, שלמעלה מבחינת אדם" וכו'; עיין שם. וכן כמבואר בסוף המאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו',

הסוגריים משווים זאת לסוף המאמר בתורה אור על "זכור את יום השבת", העוסק בהעלאת התורה ובקישורה לאור אין סוף, שלמעלה מן הבחינה הנקראת אדם. שם מסביר הקטע בתורה אור שאין כלל חלוקה לנותן ומקבל.

מזוה מימין שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי' התורה ונמשך משם בחי' תוספת אור באור התורה והיינו ע"י ההעלאה של נר מצוה³² וע"י אותיות התפלה כו' ע"ש, וענין האותיות שלמעלה מהתורה עצמה היינו בחי' אותיות החקיקה).

"מזוה מימין": שורש אותיות התורה הוא למעלה מעלה מבחינת התורה, ומשם נמשכת תוספת אור באור התורה. הדבר נעשה באמצעות העלאת "נר מצוה" ובאמצעות אותיות התפילה וכו'; עיין שם. והאותיות שלמעלה מן התורה עצמה הן בחינת אותיות החקיקה.)

המאמר על נר חנוכה בתורה אור מסביר שאותיות התורה מושרשות הרחק למעלה מן התורה עצמה, ומשם נמשך אור נוסף אל התורה באמצעות העלאת המצוות — "נר מצוה" — ואותיות התפילה. הסוגריים מסכמים שאותיות אלה, שלמעלה מן התורה, הן אותיות החקיקה שעליהן מדבר מאמר זה.

ולהבין איך יהיה ביכולתם להמשיך המשכה עליונה זו וגם מה שייכות ענין זה שהוא כללות התורה למצות פרה אדומה דוקא.

וצריך להבין כיצד יוכלו להמשיך המשכה עליונה זו, וגם מה הקשר בין עניין זה, שהוא כללות התורה, לבין מצוות פרה אדומה דוקא.

נותרו שתי שאלות: כיצד יכול אדם להמשיך דרגה נעלית כל כך, ומדוע ההמשכה הזאת, הנוגעת לכל התורה, קשורה דווקא לפרה אדומה?

והענין דהנה מבואר במ"א (כפ' יתרו בד"ה וכל העם רואים³³ את הקולות) שכללות ענין המצות הוא שע"י נמשך לאדם בחי' ומדרגת מ"ש בחיות הקדש והחיות רצוא ושוב³⁴

והעניין הוא, שהרי מבואר במקום אחר (בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "וכל העם רואים את הקולות"), שכללות עניין המצוות הוא שעל ידן נמשכת לאדם הבחינה והמדרגה שעליה נאמר בחיות הקודש: "והחיות רצוא ושוב".

התשובה מתחילה במאמר בתורה אור על מתן תורה: המצוות בכללותן מביאות את האדם למצבם של חיות הקודש, המלאכים שבחזון יחזקאל, שעליהם נאמר "רצוא ושוב". רצוא הוא ריצת הנשמה אל ה'; שוב הוא חזרתה, כפי שמוסבר בהמשך.

וזהו מ״ש באברהם הלך ונסוע³⁵ והוא מ״ש בס״י [בספר יצירה] ואם רץ לבך שוב³⁶ לאחד, רץ לבך

וזהו מה שנאמר באברהם ״הלך ונסוע״, והוא מה שנאמר בספר יצירה: ״אם רץ לבך, שוב לאחד״. ״רץ לבך״:

״הלך ונסוע״ של אברהם ו״אם רץ לבך, שוב לאחד״ שבספר יצירה מתארים את אותן שתי תנועות. כעת המאמר מסביר את התנועה הראשונה: ״רץ לבך״.

כי בינה ליבא שע״י ההתבוננות בגדולת ה' איך כי ביו״ד נברא העוה״ב [העולם הבא]³⁷ שאפילו עוה״ב

[עולם הבא] שהוא תענוג אין קץ

שהרי ״בינה היא הלב״: באמצעות ההתבוננות בגדולת ה', בכך ש״ביו״ד נברא העולם הבא״, כך שאפילו העולם הבא, שהוא תענוג שאין לו קץ,

״בינה היא הלב״: ההתבוננות, עבודתה של הבינה, מעוררת את רגשות הלב. האדם מתבונן בכך שכל העולם הבא, שהוא תענוג שאין לו קץ, נברא באמצעות האות יו״ד, האות הקטנה ביותר.

וכמאמר מוטב דלידייניה³⁸ כו' נמשך רק מאות א' דכלא חשיב ממש לגבי עצמות א״ס ב״ה

כמאמר: ״מוטב דלידייניה״ וכו', נמשך מאות אחת בלבד, שאינה נחשבת כלל ביחס לעצמות אין סוף, ברוך הוא.

תענוג העולם הבא גדול כל כך, עד שרבי מאיר אמר על אחר: ״מוטב דלידייניה״, ואז ייכנס אליו. ואף על פי כן, כל התענוג הזה נמשך מאות אחת בלבד, שאינה נחשבת כלל לעומת עצמותו של הקב״ה.

וזהו כי עמך מקור חיים³⁹ שבח״י מקור חיים ג״ע [גן עדן] ועוה״ב [ועולם הבא] הוא רק עמך בח״י טפל כו'

וזהו [פירוש] ״כי עמך מקור חיים״: בחינת ״מקור חיים״ — גן עדן והעולם הבא — היא רק ״עמך״, בבחינת דבר טפל וכו',

בתהלים נאמר: ״כי עמך מקור חיים״. גן עדן והעולם הבא, שהם ״מקור החיים״ של הנשמות, הם רק ״עמך״ — לצד ה', כדבר הטפל לו.

ובטל לגבי מהו״ע [מהותו ועצמותו] ית' ועי״ז יומשך הרצוא והתשוקה אליו ית' ממש ליכלל וליבטל בו ית'

וכמ״ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי⁴⁰ כו'

ובטלה ביחס למהותו ועצמותו ית'. ועל ידי כך תימשך אליו ית' ממש התנועה של ריצה והשתוקקות, להיכלל בו ולהתבטל בו ית', וכמו שכתוב: ״מי לי בשמים ועמך לא חפצתי״ וכו'.

ההכרה שאפילו גן עדן אינו נחשב לפני עצמות ה' מעוררת את הנשמה לרוץ ולהשתוקק אליו בלבד, להיכלל ולהתבטל בו. כך מפרש המאמר את הפסוק ״מי לי בשמים ועמך לא חפצתי״: איני חפץ אפילו במה ש״עמך״.

פִּי אֶפִּילוּ בַחֲיֵי גִי'ע [גן עדן] שֶׁנֶּקֶד עִמָּךְ מִקּוֹר חַיִּים לֹא חִפְצָתִי רַק אֵלֵיו יִתִּי מִמֶּשׁ, וְרִצּוֹא זֶה נֶקֶד רִץ לִבְךָ שֶׁהוּא בַחֲיֵי יִסּוֹד הָאֵשׁ שֶׁבִּלְבָב, וְאַחֲ"כ שׁוֹב לְאַחַד וְנִמְשָׁךְ מִחֻמָּת

כְּלוּמֵר, אֶפִּילוּ בַחֲיֵינִי גֵן עֵדֶן, שֶׁנִּקְרָא "עִמָּךְ מִקּוֹר חַיִּים", אֵינִי חֹפֵץ בָּהּ, אֲלֵא בּו יִתִּי מִמֶּשׁ. רִיצָה זֶה נִקְרָא "רִץ לִבְךָ", וְהִיא בַחֲיֵינִי יִסּוֹד הָאֵשׁ שֶׁבִּלְבָב. וְאַחֲרֵי כֵךְ [בָּאָה] "שׁוֹב לְאַחַד", הִנֵּמְשַׁכְת מִחֻמָּת

הַנִּשְׁמָה אֵינָה רֹצֶה אֶפִּילוּ בִּגְן עֵדֶן עִצְמוֹ, "עִמָּךְ מִקּוֹר חַיִּים", אֲלֵא בָּהּ עִצְמוֹ. רִיצָה זֶה הִיא "רִץ לִבְךָ" — יִסּוֹד הָאֵשׁ שֶׁבִּלְבָב; אַחֲרֵיהָ בָּאָה הַתְּנוּעָה הַשְּׁנִיָּה, "שׁוֹב לְאַחַד".

הַהִתְבּוֹנְנוֹת בִּסְכִּי'ע [בְּסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין] אֲשֶׁר אֵין לִפְנֵינוּ מַעֲלָה וּמִטָּה וְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים עִם הָעֲשִׂיָּה גִשְׁמִיּוֹת שׁוֹיֵן אֲצִלּוֹ יִתִּי כְּמִי'שׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא⁴¹ אֵי"כ לֹא שִׁיךְ רִצּוֹא וְעֲלִיָּה כִּי הוּא

הַהִתְבּוֹנְנוֹת בָּאוֹר הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, שֶׁלִּפְנֵינוּ אֵין מַעֲלָה וּמִטָּה, וְהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים יַחַד עִם עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגִּשְׁמִי שׁוֹיִם לִפְנֵינוּ יִתִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא". אִם כֵּן, אֵין שִׁיכּוֹת לְרִיצָה וְלִעֲלִיָּה, שֶׁהִרִי הוּא

הַתְּנוּעָה שֶׁל "שׁוֹב" נּוֹבַעַת מִהִתְבּוֹנְנוֹת בָּהּ כְּסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, שֶׁלִּפְנֵינוּ אֵין מַעֲלָה וּמִטָּה: הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים וְהָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי הַזֶּה שׁוֹיִם לִפְנֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: "אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא". אִם נּוֹכַחְתּוֹ שׁוֹה בְּכָל מְקוֹם, אֵין מְקוֹם גְּבוּה יוֹתֵר שֶׁאֵלֵיו אֶפְשָׁר לָרוֹץ.

נִמְצָא לִמְטָה כְּמוֹ לִמְעָלָה וְכָל הָעֲלִיּוֹת יִלְכוּ מִחִיל אֶל חִיל⁴² זֶהוּ שִׁיךְ רַק בַּבַּחֲיֵי מִמְכִּי'ע [מִמֵּלֵא כָּל עֲלָמִין] כּוֹי נִמְצָא לִמְטָה כְּמוֹ לִמְעָלָה, וְכָל הָעֲלִיּוֹת, "יִלְכוּ מִחִיל אֶל חִיל", שִׁיכּוֹת רַק לְבַחֲיֵינִי מִמֵּלֵא כָּל עֲלָמִין וְכוּ'.

ה' נִמְצָא לִמְטָה כְּפִי שֶׁהוּא נִמְצָא לִמְעָלָה. הָעֲלִיָּה "מִחִיל אֶל חִיל" שִׁיכּוֹת רַק לִמְמֵלֵא כָּל עֲלָמִין, הָאוֹר שֶׁמִּמֵּלֵא כָּל עוֹלָם לִפִּי מִידָתּוֹ, כֵּךְ שְׁעוֹלָם אֶחָד מִקְבֵּל יוֹתֵר מִעוֹלָם אַחֵר.

וְאִדְרָבָה בַּחֲיֵי גִילּוֹי זֶה דְּסִכִּי'ע [דְּסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין] יִהְיֶה לְעִי'ל [לְעֵתִיד לְבוֹא] לִמְטָה דּוֹקָא, וְזֶהוּ וְלֹא תוֹסִיף קוּם⁴³ שֶׁאֲ"צ [שֶׁאֵין צָרִיךְ / שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ] עֲלִיּוֹת כִּי יִהְיֶה הַגִּילּוֹי לִמְטָה עִי'י קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת בְּעֲשִׂיָּה

וְאִדְרָבָה, גִּילּוֹי זֶה שֶׁל סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין יִהְיֶה לְעֵתִיד לְבוֹא דּוֹקָא לִמְטָה. וְזֶהוּ [פִּירוּשׁ] "וְלֹא תוֹסִיף קוּם": אֵין צוֹרֵךְ בְּעֲלִיּוֹת, כִּי הַגִּילּוֹי יִהְיֶה לִמְטָה, בְּאִמְצָעוֹת קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּעֲשִׂיָּה.

אִדְרָבָה, גִּילּוֹי סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין עֵתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא דּוֹקָא לִמְטָה, בְּאִמְצָעוֹת קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּפֹעֵל בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה. הַמֵּאֵמֵר מִפְּרֹשׁ כֵּךְ אֶת "וְלֹא תוֹסִיף קוּם": לֹא יִהְיֶה צוֹרֵךְ לְעֲלוֹת, כִּי הַגִּילּוֹי יִהְיֶה כֹּאן לִמְטָה.

וְלִכֵּן נִמְשָׁךְ מִזֶּה בַּחֲיֵי שׁוֹב וְהוּא בַּחֲיֵי יִרְאָה וּבִיטוֹל שֶׁלִּמְעָלָה מִבַּחֲיֵי אַהֲבָה וְהוּא בַּחֲיֵי יִסּוֹד הַמִּים שֶׁבְּמוֹחַ חֲכָמָה כַּח מִי'ה [מֵה] שֶׁלִּמְעָלָה מִבַּחֲיֵי בִינָה לִיבָא כּוֹי.^{44, 45, 46}

לִכֵּן נִמְשַׁכְת מִכֵּךְ בַּחֲיֵינִי שׁוֹב, וְהִיא בַּחֲיֵינִי יִרְאָה וּבִיטוֹל, שֶׁלִּמְעָלָה מִבַּחֲיֵינִי אַהֲבָה; וְהִיא בַּחֲיֵינִי יִסּוֹד הַמִּים שֶׁבְּמוֹחַ — חֲכָמָה, כּוֹחַ מֵה, שֶׁלִּמְעָלָה מִבַּחֲיֵינִי "בִּינָה הִיא הִלְבִּי" וְכוּ'.

כְּלוּמֵר, בַּחֲיֵינִי שׁוֹב נּוֹבַעַת מִהִתְבּוֹנְנוֹת זֶה. הִיא יִרְאָה וּבִיטוֹל, שֶׁלִּמְעָלָה מֵאַהֲבָה: יִסּוֹד הַמִּים שֶׁבְּמוֹחַ, חֲכָמָה, הַנִּקְרָא "כּוֹחַ מֵה", שֶׁלִּמְעָלָה מִבִּינָה — הַהִבְנָה שֶׁמְעוֹרֶרֶת אֶת הִלְבִּי.

אש ומים: הפרה כביטוי הכללי

3 ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום. אך איך יבא האדם לבחיי זו הוא ע"י קיום המצות

ועיין גם במה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "וידעת היום". אך כיצד מגיע האדם לבחינה זו? באמצעות קיום המצוות,

הטקסט מפנה לדיון מפורט יותר במאמר "וידעת היום", שבלקוטי תורה, ואתחנן. לאחר מכן הוא משיב על השאלה הראשונה: האדם מגיע לרצוא ושוב באמצעות קיום המצוות.

דכתיב מימינו אש דת⁴⁷ ימינו הוא בחיי מים וגם אש דת שכלולים מב' בחיי אלו ועי"ז יבא האדם לבחיי רצוא ושוב שהן בחיי אש ומים כו'

כמו שכתוב: "מימינו אש דת". "מימינו" היא בחינת מים, וגם התורה היא "אש דת", כלומר היא כלולה משתי הבחינות האלה. באמצעותה יגיע האדם לבחינת רצוא ושוב, שהן בחינות אש ומים וכו',

התורה היא "אש דת" שניתנה "מימינו" של ה'. יד ימין היא בחינת מים, ואילו התורה עצמה היא אש; לכן התורה ומצוותיה כוללות את שתייהן. באמצעותן מגיע האדם לרצוא, שהוא אש, ולשוב, שהוא מים.

שהן כללות התורה שעד"ז הוסדו כל המצות שהוא רק שיהיה בחינת העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דהיינו אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והמשכת מ"ד [מ"ן דוכרין] בחיי אתעדל"ע [אתערותא דלעילא].

שהן כללות התורה; על פי דפוס זה נוסדו כל המצוות, ותכליתן היא שתהיה בחינת העלאת מ"ן, כלומר אתערותא דלתתא, והמשכת מ"ד, בחינת אתערותא דלעילא.

אש ומים, רצוא ושוב, הם הדפוס הכללי של התורה כולה. כל מצווה בנויה כך שהאדם מעלה "מים נוקבין" — אתערותא דלתתא משלו — ובתגובה נמשכים אליו "מים דוכרין", אתערותא דלעילא.

4 והנה מצות פרה אדומה הוא כללות ענין זה דבחי' הרצוא ושוב, הרצוא זהו ענין שריפת הפרה לאפר.

והנה, מצוות פרה אדומה היא כללות עניין זה של בחינת רצוא ושוב. הרצוא הוא עניין שריפת הפרה לאפר,

כעת מתברר שפרה אדומה מבטאת את הרצוא ושוב באופן כללי ושלם. שריפת הפרה לאפר מקבילה לרצוא — ריצת הנשמה כלפי מעלה.

והשוב זהו ענין ונתן עליו מים חיים⁴⁸ אל כלי. ולכן נאמר בה דייקא זאת חקת התורה⁴⁹.

והשוב הוא [המשמעות של] "ונתן עליו מים חיים אל כלי". לכן דווקא עליה נאמר: "זאת חוקת התורה".

נתינת "מים חיים", מי מעיין טריים, על האפר שבכלי, מקבילה לשוב, לחזרה. לכן דווקא מצווה זו נקראת "חוקת התורה".

(ועמ"ש בד"ה וקבל היהודים⁵⁰ גבי שאין כח בנפש להכיל כו' כ"א בבחי' רצוא ושוב והיינו כמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג]) (האזינו דרפ"ח ע"ב) ועל האי אקרי כו' והחיות רצוא ושוב.^{51,52}

(וראו מה שנכתב במאמר הפותח במילים "וקבל היהודים", בעניין [הנקודה] שלנשמה אין יכולת להכיל וכו', אלא בדרך של רצוא ושוב; וזהו כפי שנכתב בזהר, חלק ג') (האזינו, דף רפ"ח ע"ב): "ועל כן נקרא" וכו', "והחיות רצוא ושוב".

ההערה שבסוגריים מפנה למאמר בתורה אור על "וקבל היהודים", המסביר שהנשמה אינה יכולה להכיל את האור האלוקי אלא בדרך של רצוא ושוב. הוזהר אומר זאת גם על הראש העליון, ששום חכמה אינה יכולה להשיגו: עליו נאמר "והחיות רצוא ושוב".

והנה הגם שבכל מצוה יש בחי' זו אך לא בא בחינה זו בביאור וגילוי גמור בכל המצוות כמו במצות פרה אדומה.

והנה, אף שבכל מצווה יש בחינה זו, היא אינה מתגלה בבהירות מלאה בכל המצוות כפי שהיא מתגלה במצוות פרה אדומה,

בכל מצווה יש רצוא ושוב, אך ברוב המצוות הדבר נסתר. בפרה אדומה הוא מתגלה במלואו.

שכל ענינה הוא ב' בחינות אלו דרצוא ושוב שזהו ענין האפר והמים חיים, ולפיכך הוא נק' חקת התורה.

שכן כל עניינה הוא שתי בחינות אלה של רצוא ושוב, שהן האפר והמים החיים. לכן היא נקראת "חוקת התורה".

כל מעשה פרה אדומה מורכב משני הדברים האלה — האפר והמים החיים — ולכן הוא מראה בגלוי את הדפוס של התורה כולה. משום כך היא נקראת "חוקת התורה".

5 וזהו ע"ד משנ"ת [מה שנתבאר] במ"א ע"פ והאיש משתאה לה⁵³ בענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

וזה דומה למה שהתבאר במקום אחר על הפסוק "והאיש משתאה לה", בקשר למאמר חז"ל: "יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים", שהרי פרשת אליעזר נכפלה בתורה, ואילו יסודות רבים של התורה נמסרו רק ברמז.

הטקסט משווה זאת למאמר על הפסוק "והאיש משתאה לה", העוסק באליעזר, עבד אברהם, ליד הבאר. הוא מסביר את מאמר חז"ל ששיחתם של עבדי האבות "יפה" מתורת צאצאיהם: סיפורו של אליעזר מסופר פעמיים באריכות, בעוד שחוקים יסודיים רבים נרמזים בלבד.

6 והיינו לפי שפרשה של אליעזר הוא ענין התחברות שם ב"ן [שם ב"ן] לשם מ"ה [שם מ"ה] והיינו תשבע"פ

[תורה שבעל פה] עם תשב"כ [תורה שבכתב]

והטעם הוא שפרשת אליעזר מבטאת את חיבור שם ב"ן (52) לשם מ"ה (45), כלומר, את התורה שבעל פה עם התורה שבכתב;

הטעם המובא שם הוא שמשמיתו של אליעזר, להביא אישה ליצחק, מסמלת את חיבור שם ב"ן (52) לשם מ"ה (45) — בחינת המקבל ובחינת המשפיע. במונחי התורה, זהו חיבור התורה שבעל פה לתורה שבכתב.

והוא כללות החיבור דמ"ה [דשם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] ובכל המצות הוא דרך פרטי, שיחוד זה במצוה זו הוא בחינה פרטית כו' ע"ש.⁵⁴

והיא כללות החיבור של מ"ה וב"ן, ואילו בכל המצוות החיבור נעשה באופן פרטי, שכן ייחוד זה שבמצווה מסוימת הוא בחינה פרטית וכו'; עיין שם.

סיפורו של אליעזר הוא הביטוי הכללי והכולל של חיבור זה, ולכן התורה מאריכה בו. כל מצווה מחוללת את אותו חיבור, אך באופן פרטי וחלקי בלבד.

7 וכענין זה יובן ג"כ בפרה אדומה שעליה נאמר חקת התורה שהיא ג"כ כללות התורה. דהיינו שע"י

האפר ומים חיים הוא כללות חיבור הרצוא ושוב שזהו ענין יחוד מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן].

כדומה לכך יובן גם עניינה של הפרה האדומה, שעליה נאמר "חוקת התורה", והיא אף היא כללות התורה: באמצעות האפר והמים החיים נעשה חיבור כללי של רצוא ושוב, והוא עניין יחוד מ"ה וב"ן.

גם הפרה האדומה היא כללות התורה: האפר והמים החיים שבה מחברים בין רצוא לשוב, וחיבור זה הוא עצמו יחוד מ"ה וב"ן.

והוא ג"כ כענין התחברות הלב והמוח שיסוד האש הוא בלב וזהו אם רץ לבך.⁵⁵ ויסוד המים הוא במוח והוא בחי' שוב ושיתחברו יחד זהו ענין חיבור הרצוא ושוב ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם^{56, 57} כו'.

וכך גם בחיבור שבין הלב למוח: יסוד האש נמצא בלב, וזהו "אם רץ לבך"; ויסוד המים נמצא במוח, והוא בחינת שוב. חיבורם יחד הוא ענין חיבור הרצוא והשוב. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "החלצו מאתכם" וכו'.

באדם מתבטא אותו חיבור בחיבור שבין הלב למוח: האש, שהיא הריצה, נמצאת בלב ("אם רץ לבך"), והמים, שהם השוב, נמצאים במוח. כאן מפנים למאמר "החלצו מאתכם" שבלקוטי תורה, להרחבה.

8 והנה בכל המצות יש ג"כ בחי' אש ומים ולכן ע"י קיום כל מצוה יבא האדם לבחי' רצוא ושוב כי גם כל

אבר כלול מהלב ומוח.

והנה בכל המצוות יש גם בחינה של אש ומים; לכן, באמצעות קיום כל מצווה, האדם מגיע לבחינת רצוא ושוב, שכן גם כל איבר מורכב מן הלב והמוח.

בכל מצווה יש אש ומים, ולכן כל מצווה מביאה את האדם לרצוא ושוב. כדומה לכך, כל איבר בגוף כולל משהו מן הלב ומן המוח.

אמנם שם הוא בחינה פרטית, אבל במצות פרה אדומה הוא כללות יחוד זה וכמו חיבור ויחוד המוח והלב עצמן כו'.

אולם שם מדובר בבחינה פרטית, ואילו במצוות פרה אדומה מתגלה כללותו של יחוד זה, בדומה לחיבור ולייחוד של המוח והלב עצמם וכו'.

באיבר מסוים, הייחוד בין הלב למוח הוא חלקי בלבד. פרה אדומה דומה לייחוד של המוח והלב עצמם — הייחוד בכללותו.

ועמ"ש עוד בפ' שלח בד"ה והיה לכם לציצית^{58,59} בענין אש יו"ד ואש ה"א⁶⁰ דשם מבואר ג"כ איך ע"י המצות נמשך יחוד זה כו' ע"ש:

ועיינו גם במה שנכתב בהמשך, בפרשת שלח, במאמר המתחיל "והיה לכם לציצית", בענין אש יו"ד ואש ה"א; שם מבואר גם כיצד הייחוד הזה נמשך באמצעות המצוות וכו'. עיינו שם.

הטקסט מפנה למאמר על ציצית בלקוטי תורה, פרשת שלח, בענין "אש יו"ד" ו"אש ה"א": הן "איש" והן "אשה" כוללים אש, באחד יש יו"ד ובאחר ה"א. המאמר ההוא מסביר גם כיצד המצוות ממשיכות ייחוד זה למטה.

קטע 3 • 91-14

השרפה: הנפש הבהמית וכוח הרצון שלה

9 ב ועתה יש להבין⁶¹ ענין שריפת הפרה איך שזהו בחי' רצוא. והענין דאיתא בזהר (פ' חקת דק"פ ע"ב) פרה דקבילת מן שמאלא ומאן הוא לשמאלא שור⁶² כד"א [כמה דאת אמר] ופני שור מהשמאל⁶³

2. כעת יש להבין את ענין שריפת הפרה: כיצד היא בחינת רצוא. והענין הוא, כפי שנאמר בזהר (פרשת חוקת, דף ק"פ ע"ב): "פרה המקבלת מן השמאל. ומי הוא שבשמאל? השור, כמו שנאמר: 'ופני שור מהשמאל'".

סעיף ב מסביר מדוע שריפת הפרה היא בחינת רצוא. הוזהר אומר שהפרה "מקבלת מן השמאל" — מן השור, שכן במראה המרכבה של יחזקאל "פני שור" נמצאים בצד שמאל.

כי שמאל דוחה וימין מקרבת⁶⁴ ויש למעלה בחי' ימין ושמאל תפרוצי⁶⁵ שמבחי' ימין נמשך ההשפעה בהתגלות אור וזהו ימין מקרבת

שהרי "שמאל דוחה וימין מקרבת". ולמעלה יש בחינות של "ימין ושמאל תפרוצי": מבחינת ימין נמשכת ההשפעה בגלוי, בגילוי אור, וזוהי "ימין מקרבת".

מאמר חז"ל "שמאל דוחה וימין מקרבת" מתאר שתי דרכים שבהן ניתנת ההשפעה האלוקית. מן הימין ההשפעה נמשכת בגלוי, באור גלוי, וכך היא מקרבת את המקבל.

ולכן א"א להחיצונים לקבל יניקה מבחי' ימין כי ההשפעה הבאה בבחי' ההתקרבות והחיבה אינו רק לסט' [לסטרא] דקדושה וכמ"ש אהבתי אתכם אמר⁶⁶ ה'

לכן אין החיצונים יכולים לקבל יניקה מבחינת ימין, שכן השפעה הבאה בדרך של קירבה וחיבה מיועדת רק לצד הקדושה, כמו שנאמר: "אהבתי אתכם, אמר ה'",

מכיוון שהימין משפיע מתוך קירבה וחיבה, רק צד הקדושה מקבל ממנו, ואילו החיצונים המתנגדים לקדושה אינם יכולים לינוק ממנו. "אהבתי אתכם, אמר ה'" מלמד שאהבה זו היא לצד הקדושה.

וכתיב יאר פניו אתנו⁶⁷ משא"כ הקליפות אינם מקבלים רק מבחי' אחוריים דהיינו כמאן דשדי בתר כתפין ולזאת אין להם יניקה מבחי' ימין מקרבת כ"א אדרבה ימינך ה' תרעץ אויב⁶⁸ כתיב

וכן נאמר: "יאר פניו אתנו". ואילו הקליפות מקבלות רק מבחינת אחוריים, כלומר, כמי שמשליך דבר מאחורי כתפו. לכן אין להן יניקה מבחינת ימין מקרבת", אלא להפך: נאמר "ימינך ה' תרעץ אויב".

הארת "פניו" של ה' מבטאת קירבה. הקליפות מקבלות רק מבחינת ה"אחוריים", כמו דבר שמושלך מעבר לכתף בלי להסתכל; יד ימינו של ה' אינה מחיה אפוא את האויב, אלא "שוברת" אותו.

(ולכן בחורבן בהמ"ק [בית המקדש] כתיב השיב אחור ימינו⁶⁹ כו' ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמו^{70,71} בענין וימינך מקרב חיקך כלה)⁷² כ"א יניקתם הוא מבחי' שמאל כי

(ולכן בחורבן בית המקדש נאמר "השיב אחור ימינו" וכו'; ועיין במה שנכתב בדיבור המתחיל "ואהיה אצלו אמו" בענין "וימינך מקרב חיקך כלה"). אלא שיניקתן היא מבחינת שמאל, שכן

לכן, כאשר חרב בית המקדש והאויב גבר, נאמר שה' "השיב אחור ימינו". הדברים מפנים גם למאמר "ואהיה אצלו אמו", העוסק בבקשה שה' יוציא את ימינו "מקרב חיקך" ויכלה את האויב.

הנה שמאל דוחה שההשפעה שמקו השמאל אינו בבחינת ודרך ימין שמקרבת כ"א בבחי' דחייה שדוחה את ההשפעה

"שמאל דוחה": ההשפעה הנמשכת מקו השמאל אינה בדרך ובאופן של הימין, המקרבת, אלא בדרך של דחייה, הדוחה את ההשפעה.

השמאל "דוחה": השפעתו אינה מקרבת, אלא מרחיקה, כך שמה שהוא משפיע מגיע כשהוא רחוק מן המשפיע.

ולכן ע"י רבוי הצמצומים דחייה אחר דחייה יוכל להיות שיקבלו ג"כ החיצונים וזהו ענין פרה דקבילת משמאלא

ולכן, על ידי רבוי הצמצומים, דחייה אחר דחייה, ייתכן שגם החיצונים יקבלו. וזהו ענין "פרה המקבלת מן השמאל".

באמצעות צמצומים רבים, דחייה אחר דחייה, ההשפעה פוחתת ומתרחקת במידה כזו שאפילו החיצונים יכולים לקבל ממנה. לכך מתכוון הזוהר באומרו שהפרה "מקבלת מן השמאל".

(ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ חקת⁷³ וע' בזח"ב [בוהר חלק ב'] פקודי דף רכ"ד⁷⁴ ע"ב ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובוהר בפ' אחרי דע"ט ע"ב מענין יניקת החיצונים מקו השמאל) וזהו ענין מצות פרה אדומה לתקן ענין זה.

(ועיין בפירוש הרמ"ז שם, ובלקוטי תורה של האריז"ל סוף פרשת חוקת; ועיין בוהר חלק ב, פקודי, דף רכ"ד ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם; ובוהר פרשת אחרי, דף ע"ט ע"ב, בענין יניקת החיצונים מקו השמאל.) וזהו ענין מצוות פרה אדומה: לתקן ענין זה.

הסוגריים מביאים מקורות נוספים העוסקים ביניקת החיצונים מקו השמאל. כפי שמובא בשם הרמ"ז (רבי משה זכותא) בהערות קה"ת, אין קליפה שבאה מן הימין, אך השמאל עצמו, כשהוא משתלשל כלפי מטה, נעשה סיגים; פרה אדומה באה לתקן זאת.

ושבע הזיות נכח פני אהל מועד⁷⁵ היינו להעלות פנימיותה שהוא בחי' הטוב שנמשך ונתפשט בתוכה מבחינת פני שור שבמרכבה ולהחזירו ולהעלותו לשרשו ואח"כ שריפת הפרה לעשותה אפר.

ושבע ההזאות "נוכח פני אוהל מועד" נועדו להעלות את פנימיותה, שהיא בחינת הטוב שנמשך והתפשט בתוכה מבחינת פני שור שבמרכבה, ולהחזירו ולהעלותו לשרשו. לאחר מכן באה שריפת הפרה, כדי לעשותה אפר.

לפני שריפת הפרה מזים את דמה שבע פעמים "נוכח פני אוהל מועד". בכך מעלים את הטוב שבה, שבא מ"פני שור" שבמרכבה, בחזרה לשרשו; רק לאחר מכן שורפים את הפרה עד שהיא נעשית אפר.

הענין דהנה עדי"מ כששורפים עצים ועי"ז נעשים אפר שהאפר הוא מהותו ועצמותו של העץ⁷⁶ הנשרף

הביאור הוא כך: בדרך משל, כששורפים עצים והם נעשים אפר, האפר הוא עצם מהותו של העץ שנשרף;

כדי להסביר את ענין השריפה, המאמר משתמש במשל: כשהעץ נשרף, האפר שנותר הוא עצם מהותו של העץ.

כי הכל הי' [היה] מן העפר⁷⁷ רק שנרכבו בו עוד ג' יסודות אש רוח מים אל העפר שהוא עצמותו ועי"י השריפה באש

שהרי "הכול היה מן העפר", אלא שהורכבו בו שלושה יסודות נוספים — אש, רוח ומים — עם העפר, שהוא עצמותו. ובעקבות השריפה באש

"הכול היה מן העפר": העפר הוא עצמותו של העץ, ואילו האש, הרוח והמים רק הורכבו בו. השריפה מפרידה ביניהם.

אזי ג' יסודות אמ"ר [אש מים רוח] שהיו בהעץ חלפו וכלו בעשן המתהווה מהרכבתן ויסוד הד' שהי' [שהיה] בעץ שזהו עצמותו

שלושת היסודות אש, מים ורוח שהיו בעץ חולפים וכלים בעשן שנוצר מהרכבתם, ואילו היסוד הרביעי שהיה בעץ, והוא עצמותו,

באש נפרדים מן העץ שלושת היסודות האחרים ונעלמים בעשן שנוצר מהרכבתם. היסוד הרביעי, העפר, שהוא עצמותו של העץ, נשאר.

שהוא העפר שבו הוא הנשאר קיים והוא האפר והוא ג"כ ענין חומר וצורה^{78, 79} שבכל דבר יש חומר וצורה.

כלומר, העפר שבו, הוא שנשאר קיים, והוא האפר. זהו גם עניין חומר וצורה, שכן בכל דבר יש חומר וצורה.

מה שנותר הוא העפר שבעץ — האפר. אפשר לבטא את אותה הבחנה גם במונחים של חומר וצורה, שישנם בכל דבר גשמי.

והחומר הפשוט של העץ הוא יסוד העפר וג' היסודות אר"מ [אש רוח מים] הן רק הצורה של העץ וע"י שריפת העץ נשאר רק עצם החומר שלו הפשוט כו'.

החומר הפשוט של העץ הוא יסוד העפר, ושלושת היסודות אש, רוח ומים אינם אלא צורתו של העץ. כשריפת העץ נשאר רק עצם החומר הפשוט שלו וכו'.

העפר הוא החומר הפשוט של העץ, ושלושת היסודות האחרים מקנים לו את צורתו המסוימת. השריפה מסלקת את הצורה ומשאירה רק את החומר הפשוט; בפסקה הבאה מיישמים זאת על הנשמה.

10 והנה כך עד"מ בעבודת ה' יש בחי' עדי"ז והוא כי הנפש הבהמית נשתלשלה ג"כ מפני שור מהשמאל⁸⁰ כמו בחי' פרה דקבילת משמאלא.⁸¹

והנה, גם בעבודת ה' יש, בדרך משל, בחינה דומה: גם הנפש הבהמית השתלשלה מ"פני שור מהשמאל", בדומה לבחינת "פרה המקבלת משמאל".

המשל פונה כעת לעבודת ה' של האדם. גם הנפש הבהמית, מקור הדחפים הטבעיים של האדם, באה מ"פני שור מהשמאל", כמו הפרה ש"מקבלת משמאל".

וכמו שמבחי' פרה נמשך אחר כך ההשפעה לחיצונים כך מן המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] נמשך החשק והתאוה לתענוגי עוה"ז בהיתר או באיסור ח"ו [חס ושלום],

וכשם שמבחינת הפרה נמשכת לאחר מכן ההשפעה אל החיצונים, כך ממדות הנפש הבהמית נמשכים החשק והתאוה לתענוגי העולם הזה, בין בדברים המותרים ובין בדברים האסורים, חס ושלום.

כשם שההשפעה מן הפרה נמשכת הלאה אל החיצונים, כך הרגשות של הנפש הבהמית מולידים תשוקה לתענוגי העולם הזה, בין אם הם מותרים ובין אם הם אסורים.

והנה כשהאדם חושק וחפץ לדבר מעניני עוה"ז הגשמי הנה אותו הדבר הוא כלי להרצון והתשוקה שבלב האדם

והנה, כאשר אדם חושק ורוצה בדבר מענייני העולם הזה הגשמי, אותו דבר הוא כלי לרצון ולתשוקה שבלב האדם;

כאשר אדם רוצה דבר כלשהו מענייני העולם, הדבר עצמו נעשה "כלי" לרצון ולתשוקה שבלבו: הרצון נאחז בו ומקבל בו צורה.

וכן אותיות המחשבה והדבור שמהרהר ומדבר איך להשיג הדבר הן ג"כ כלים להרצון ההוא וכ"ש [וכל שכן] המעשה שהן כולם בחיי כלים ולבושים להרצון גם הם

וכן אותיות המחשבה והדיבור שבהן הוא חושב ומדבר על האופן שבו ישיג את הדבר, הן גם כלים לאותו רצון, ובוודאי שכך גם המעשה; שהרי כולם בחינת כלים ולבושים לרצון. וגם הם [הם]

כך גם המחשבות והמילים שבהן הוא מתכנן כיצד להשיג את הדבר, ועל אחת כמה וכמה המעשה של השגתו. כולם כלים ולבושים שבהם מתלבש הרצון.

כמו צורה לחומר לעצם הרצון שהוא עד"מ כמו החומר הפשוט והם הם הצורה להיות רוצה כך וכך כו'.

כמו היחס שבין צורה לחומר, ביחס לעצם הרצון, שהוא, בדרך משל, כמו חומר פשוט; והם הם הצורה, שבאמצעותה הוא רוצה דבר זה או דבר אחר וכו'.

במונחי המשל על העץ, הכלים האלה הם ה"צורה", והרצון עצמו הוא ה"חומר הפשוט". הכלים מעניקים לרצון החשוף את צורתו המסוימת: לרצות דבר זה או דבר אחר.

11 והנה עצם הרצון אף שכשנלכש בתאוה רעה הוא רע גמור מ"מ אין מהות כח הזה חטא ורע מצד עצם עצמותו

והנה, אשר לעצם הרצון: אף שכאשר הוא מתלבש בתאוה רעה הוא רע לחלוטין, מכל מקום מהותו של כוח זה אינה חטא ורע מצד עצם מהותו;

הרצון עצמו, גם כשהוא קשור לתאוה רעה ונעשה רע לחלוטין, אינו רע במהותו.

שהרי עצם מהותו הוא רק כח המתאוה⁸² והרי הוא יכול להיות כח המתאוה לטוב⁸³ כמו שהוא עכשיו מתאוה לרע.

שכן מהותו העצמית היא רק כוח של תאוה, והוא יכול להיות כוח המתאוה לטוב, כשם שכעת הוא מתאוה לרע.

כשלעצמו אין הוא אלא יכולת להתאוות, ואותה יכולת יכולה להתאוות לטוב, כשם שכעת היא מתאוה לרע.

אלא שהרע הוא מה שהטה והמשיך כח המתאוה להיות מתאוה לרע ונעשה בו הצורה רע מאד ונתלבש בלבושים צואים עד שנמשך לסור ממ"ע [ממצות עשה] או להתאוות לאיסור.

אלא שהרע הוא בכך שהוא הטה והמשיך את כוח התאוה להתאוות לרע, והצורה שנוצרה בו נעשתה רעה מאוד; הוא התלבש בלבושים צואים, עד שנמשך לסור ממצוות עשה או להתאוות לדבר אסור.

הרע טמון בכיוון שניתן לכוח: הוא הוטה לעבר הרע, לבש "צורה" רעה והתלבש ב"לבושים צואים", עד שהביא את האדם להימנע ממצוות עשה או להתאוות לדבר אסור.

אבל מצד כח המתאווה בעצמו הרי יש בכח זה להפוך לבכו מן הקצה אל הקצה להיות מתאווה ואוהב וחפץ לדבקה בה' וכמ"ש נפשי אויתיך⁸⁴

אבל מצד כוח התאוה עצמו, יש בכוחו להפוך את לבו מן הקצה אל הקצה: להתאוות, לאהוב ולרצות להידבק בה', ככתוב: "נפשי אויתיך",

מכיוון שהיכולת עצמה אינה רעה, אפשר להפוך אותה לחלוטין, מן הקצה אל הקצה, לכמיהה להידבק בה'. דברי ישעיהו "נפשי אויתיך" מבטאים כמיהה כזאת.

כמו שאוהב ומתאווה לחיי נפשו⁸⁵ כו' כי באמת כח המתאווה שבנה"ב [שבנפש הבהמית] מצד עצמו שרשו ויסודתו בקדושה עליונה מבחי' פני שור שבמרכבה כנ"ל וכמ"ש במ"א ע"פ

כשם שאדם אוהב ומתאווה לחיי נפשו וכו'. שכן באמת, כוח התאוה שבנפש הבהמית, מצד עצמו, שורשו ויסודו בקדושה עליונה, בבחינת פני שור שבמרכבה, כנוצר לעיל; וכפי שמבואר במקום אחר על הפסוק

הכמיהה לה' יכולה להיות כמו תשוקתו של אדם לחייו שלו. כוח התאוה שבנפש הבהמית מושרש בקדושה, בבחינת "פני שור" שבמרכבה; כאן מפנה המאמר למאמר על "כי תצא" למלחמה, שבו העניין מוסבר בהרחבה.

כי תצא^{86,87} כו' אלא שבירידות המדרגות ונפילתן בשבה"כ [בשבירת הכלים] נמשך שיהיה כח המתאווה גם לדבר עבירה ולזאת כשישוב אל ה' יוכל להפוך לבו מן הקצה

"כי תצא" וכו'. אלא שבעקבות ירידת המדרגות ונפילתן בשבירת הכלים, נמשך שכוח התאוה יהיה מכוון גם לדבר עבירה. ולכן, כשישוב לה', יוכל להפוך את לבו מן הקצה

כוח התאוה נמשך לחטא רק משום שהמדרגות ירדו ונפלו בשבירת הכלים. לכן, כשהאדם שב לה', הוא יכול להפוך את לבו לחלוטין.

אל הקצה שגם כח המתאווה שהיה מלובש בתאוה רעה ישוב לאהבת ה' כמו שהי' [שהיה] בשרשו בבחי' פני שור כו'.

אל הקצה, כך שגם כוח התאוה שהיה מלובש בתאוה רעה ישוב לאהבת ה', כפי שהיה בשורשו, בבחינת פני שור וכו'.

גם הכוח שהיה מלובש בתאוה רעה שב לאהבת ה', כפי שהיה בשורשו, בבחינת "פני שור".

משא"כ המעשה רע אשר מתאווה לו מחמת שהוא באמת רע גמור מצד עצמו א"א לו להתכלל בקדושה ואין לה תקנה אלא ביטולה והעברתה מן העולם.

לא כן המעשה הרע שהוא מתאווה לו: מאחר שהוא רע לחלוטין מצד עצמו, אין הוא יכול להיכלל בקדושה, ואין לו תיקון אלא ביטולו והעברתו מן העולם.

המעשה הרע עצמו שונה: הוא רע במהותו ואינו יכול להיכלל בקדושה. הדרך היחידה היא לבטלו ולהעבירו מן העולם.

12 וכמ"ש כ"ז [כל זה] בדי"ה להבין⁸⁸ פי' הפסוק מי אל כמוך⁸⁹ גבי ענין נושא עון ועובר על פשע.

וכפי שמוסבר כל זה במאמר המתחיל "להבין פירוש הפסוק 'מי אל כמוך'", בעניין "נושא עון ועובר על פשע".

הכוונה למאמר בלקוטי תורה, לראש השנה, על הפסוק "מי אל כמוך, נושא עון ועובר על פשע", שבו הדברים מוסברים בהרחבה.

וזהו ענין שריפת הפרה שישאר רק האפר שהוא ענין עצם המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] דהיינו בחי' כח המתאווה עד"מ כנ"ל שהוא החומר הפשוט

וזהו [עניינה של] שריפת הפרה: שישאר רק האפר, והוא בחינת עצם המדות של נפש הבהמית, כלומר בחינת כוח התאוה, שהוא, בדרך משל כפי שהוזכר לעיל, החומר הפשוט;

שריפת הפרה, שמשאירה רק את האפר, מסמלת זאת: ממה שנותר מן הרגשות של נפש הבהמית נשארת רק עצמותם, כוח התאוה כשהוא לעצמו — "החומר הפשוט" שבמשל.

אבל הצורה והלבושים צואים שהי' [שהיה] כח המתאווה מלובש בהן יהיו חולפים וכלים לגמרי דהיינו שלא יהי' [יהיה] כח המתאווה מלובש בהן עוד לא במחשבה שיסיח דעתו לגמרי מלחשוב ולדבר בזה וכ"ש [וכל שכן] במעשה ח"ו [חס ושלום].

אבל הצורה והלבושים הצואים שבהם היה כוח התאוה מלובש יחלפו ויכלו לגמרי. כלומר, כוח התאוה לא יהיה מלובש בהם עוד, אפילו לא במחשבה: הוא יסיח את דעתו מהם לגמרי, ולא יחשוב ולא ידבר עליהם, וכל שכן שלא יעשה זאת בפועל, חס ושלום.

"צורתה", כלומר הלבושים הצואים שבהם הייתה התאוה מלובשת, צריכה להתכלות לחלוטין: על האדם להימנע אפילו מלחשוב או לדבר על הדבר האסור, ובוודאי שלא לעשותו.

ולהיות עוצם עיניו מראות ברע⁹⁰ וכדומה לאכפא לסט"א [לסטרא אחרא]⁹¹ לעשות ההפך ונגד תאות נפש הבהמית בכל החושים ראייה ושמיעה כו' ובמחשבה דבור ומעשה.

ועליו "לעצום את עיניו מראות ברע" וכדומה, כדי לכפות את הסטרא אחרא ולעשות את ההפך, בניגוד לתאוות נפש הבהמית בכל החושים — ראייה ושמיעה וכו' — וכן במחשבה, בדיבור ובמעשה.

עליו "לעצום את עיניו מראות ברע" וכדומה, ולהכניע את הצד האחר בכך שינהג בניגוד לתאוות נפש הבהמית בכל חושיו, וכן במחשבה, בדיבור ובמעשה.

13 והנה ע"י אתכפא זה שמבטל הכלים שבהם מלובש הרצון זה ולהיות דוחה אותן ממנו לגמרי הי' [הרי זה] עד"מ

קעת, באמצעות הכנעה זו (אתכפא), שבה הוא מבטל את הכלים שבהם רצון זה מלובש ודוחה אותם ממנו לחלוטין, הרי זה, בדרך משל,

הכנעה זו (אתכפא), שבה האדם דוחה ומרחיק ממנו את כל הכלים שבהם התאוה הייתה מלובשת, מקבילה במשל לשריפה.

כמו שריפת הפרה שהג' יסודות אר"מ [אש רוח מים] שהיו בדרך הרכבה בה חלפו וכלו ע"י השריפה ונשאר רק עצמותה שהוא האפר.

כמו שריפת הפרה, שבה שלושת היסודות — אש, רוח ומים — שהיו מורכבים בה, מסתלקים וכלים בשריפה, ורק עצמותה, שהיא האפר, נשארת.

בשריפת הפרה נשרפים כליל יסודות האש, הרוח והמים שהיו מורכבים בעצמותה, ורק האפר, שהוא עצמותה, נשאר.

כך כשנפרדו הלבושים צואים מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] דהאיסור מן הנה"ב [הנפש הבהמית] ונשאר רק עצם כח המתאווה דנה"ב [דנפש הבהמית] כאשר הוא בעצמותו ואינו מורכב ומלוכש במודומ"ע [במחשבה דבור ומעשה] דאיסור וזהו בחי' האפר

כך, כאשר הלבושים הצואים — המחשבה, הדיבור והמעשה של האיסור — נפרדים מהנפש הבהמית, נשארת רק עצם כוח התאווה של הנפש הבהמית כפי שהוא לעצמו, בלי שיהיה מורכב ומלוכש במחשבה, בדיבור ובמעשה של האיסור; וזוהי בחינת האפר.

כאשר מסירים מהנפש הבהמית את המחשבות, הדיבורים והמעשים האסורים, נשאר כוח התאווה כשהוא לעצמו, בלי שיהיה מלוכש בדבר אסור. זהו ה"אפר".

ואזי יוכל להפוך אח"כ⁹² כח המתאווה זה מהקצה אל הקצה מאהבה רעה לאהבת ה' וכמ"ש ואהבת בכל לבבך⁹³ בשני יצריך^{94,95} שגם היצירה [היצר הרע] ישוב לאהבת ה' ממש

ואז יוכל להפוך לאחר מכן את כוח התאווה הזה מקצה לקצה — מאהבה רעה לאהבת ה', כמו שכתוב: "ואהבת... בכל לבבך", "בשני יצריך"; כלומר, שגם היצר הרע ישוב לאהבת ה' ממש.

אז האדם יכול להפוך את הכוח הזה לחלוטין, מאהבה רעה לאהבת ה'. המשנה מפרשת את "בכל לבבך" כ"בשני יצריך": גם היצר הרע צריך לאהוב את ה'.

והיינו שמבחי' אתכפיא יבא לבחינת אתהפכא א חשוכא לנהורא^{96,97} וזהו ענין שמע ישראל⁹⁸ שם ע' [עיינן].

כלומר, מבחינת אתכפיא הוא מגיע לבחינת "אתהפכא חשוכא לנהורא" — הפיכת החושך לאור. וזהו ענין "שמע ישראל": "שם ע".

זהו המעבר מאתכפיא, הכנעת הצד האחר, לאתהפכא, הפיכת החושך לאור. הטקסט רומז לכך במילים "שמע ישראל", שאת המילה הראשונה שבהן קוראים כשתי מילים: "שם ע".

דהנה ע' רבתי זהו ז' מדות דקדושה הכלולים מיו"ד והן ע' [שבעים] נפש דיעקב⁹⁹ ועי' שבה"כ [שבירת הכלים] שהי' [שהיה] בז' מדות הנ"ל בחי' ז' מלכין קדמאין דתהו דארץ אדום¹⁰⁰ וימלוך וימת^{101, 102} כו' נתהוו מזה המדות רעות ג"כ ע' [עיין] בחי'.

הרי הע' הגדולה היא שבע המדות דקדושה, שכל אחת מהן כלולה מעשר, והן שבעים נפש יעקב. ובאמצעות שבירת הכלים שהתרחשה בשבע המדות האמורות — בחינת שבעת המלכים הקדמונים דתהו, של "ארץ אדום", "וימלוך... וימת" וכו' — התהוו מכך גם המדות הרעות, שבעים בחינות.

הע' הגדולה שב"שמע" (ערכה של ע' הוא שבעים) מסמלת את שבע המדות דקדושה, שכל אחת מהן כלולה מעשר; הן גם שבעים הנפשות של בית יעקב. כששבע המדות הללו נשברו בעולם התהו, המסומל במלכי אדום ש"וימלוך" ואחר כך "וימת", התהוו כנגדן שבעים מדות רעות.

14 וצריך לברר המדות רעות ולהעלותן לשרשן לבחי' ע' רבתי, ועמ"ש מזה בד"ה וכל בניך¹⁰³ למודי¹⁰⁴ גבי ענין ורב שלום, וזהו שם ע' [עיין].

ויש לברר את המדות הרעות ולהעלותן לשורשן, לבחינת ע' רבתי. ראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "וכל בניך למודי ה'", בעניין "ורב שלום". וזהו שם ע'.

יש לברר את המדות הרעות, להפריד מהן את הטוב ולהעלות אותו בחזרה לשורשו בע' רבתי — שבעים המדות הקדושות. הדברים מפנים למאמר על הפסוק "וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך", ובהמשך מבארים את הביטוי "שם ע'".

דהנה כתיב ובקשתם משם את¹⁰⁵ ה' כו' משם דייקא כמ"ש קראו שם פרעה¹⁰⁶ מלך מצרים,

שהרי כתוב: "ובקשתם משם את הוי"ו וכו' — "משם" דווקא, כמו שכתוב: "קראו שם פרעה מלך מצרים",

הפסוק אומר "ובקשתם משם את הוי"ו" — דווקא משם. בפסוק "קראו שם פרעה מלך מצרים", "שם" הוא מקומו של פרעה, התחום שמנגד לקדושה.

כי לשון שם הוא מקום הסט"א [הסטרא אחרא] כי לשון זה הוא דבר שיכול ממש להראות באצבעו אשר יאמר עליו

כי המילה "שם" מציינת את מקום הסטרא אחרא. המילה "זה" מציינת דבר שאפשר ממש להצביע עליו באצבע ולומר עליו

"שם" מצביע על דבר מרוחק, ולכן הוא מצייין את מקום הסטרא אחרא. משתמשים במילה "זה" על דבר שנמצא ממש מול האדם, שאפשר להצביע עליו באצבע ולומר: "זה".

כי הוא זה¹⁰⁷ וא"א לומר כך רק על הקב"ה כמ"ש זה אלי ואנוהו כו' כי מלא כל הארץ כבודו, אבל מקום ומשכן הקליפות הוא רחוק מאד

"זה הוא"; ואי אפשר לומר כך אלא על הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב: "זה אלי ואנוהו" וכו', שהרי "מלא כל הארץ כבודו". אבל מקומן ומשכןן של הקליפות רחוק מאד,

רק על ה' אפשר לומר באמת "זה", כמו בשירת הים: "זה אלי", שכן "מלא כל הארץ כבודו" והוא נמצא בכל מקום. הקליפות, לעומת זאת, רחוקות ממנו מאד.

לכן נק' שם כלומר עמוק מאד למטה וז"ש [וזהו שכתוב] ושם ימותו¹⁰⁸ שהוא מקום המיתה ושבה"כ [ושבירת הכלים] כו' וזהו ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כו' כי לית אתר פנוי מיניה^{109, 110}

ולכן הוא נקרא "שם", כלומר, עמוק מאד למטה. וזהו שנאמר: "ושם ימותו" — שזהו מקום המיתה ושבירת הכלים וכו'. וזהו "ובקשתם משם את הוי' אלקיך ומצאת" וכו', שהרי "לית אתר פנוי מיניה".

לכן מקומם של הקליפות נקרא "שם" — עמוק מאד למטה. "ושם ימותו" מלמד שזהו מקום המיתה ושבירת הכלים; ואף על פי כן, משם אפשר לבקש את ה' ולמצוא אותו, כי אין מקום פנוי ממנו.

ולכן גם מבחי' שם יוכלו למצוא את ה' ע"י ובקשתם את ה' לצעוק אל ה' בצר לו¹¹¹ מעומקא דליבא ובחי' תשובה. ועמ"ש מענין זה ע"פ וישב יעקב^{112, 113} וע"פ אני לדודי.¹¹⁴

ולכן גם מבחינת "שם" יכולים למצוא את ה', על ידי "ובקשתם את ה'" — לצעוק אל ה' בעת צרתו, מעומק הלב, בבחינת תשובה. וראו מה שנכתב בעניין זה על הפסוק "וישב יעקב" ועל הפסוק "אני לדודי".

גם מהמקום הנמוך ביותר אפשר למצוא את ה' באמצעות בקשה אליו: לצעוק אליו בעת צרה, מעומק הלב; וזהו בחינת תשובה. הדברים מפנים לדיונים על הפסוקים "וישב יעקב" ו"אני לדודי".

ואזי אתהפכא חשוכא לנהורא¹¹⁵ ומבחי' שם נעשה שם ע' שמתעלה החיות לשרשו וזהו ענין שריפת הפרה לאפר כו' כנ"ל,

ואז החושך נהפך לאור, ומבחינת "שם" נעשה "שם ע'", שכן החיות עולה לשורשה. וזהו ענין שריפת הפרה לאפר וכו', כנזכר לעיל.

אז החושך נהפך לאור: החיות שנפלה ל"שם" עולה לשורשה ונעשית "שם ע'", חלק משבעים המדות הקדושות. זהו הפועל בשריפת הפרה לאפר.

(והיינו כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]¹¹⁶ שם רפ"ח ניצוצין ושם כ"ן [שם כ"ן] בגימטריא שם¹¹⁷ והם מתעלים לשרשן בעי' רבתי ז"ת [זי' תחתונות] דס"ג [דשם ס"ג], ועיין מ"ש בפי' וישלח סדיה ויאבק איש^{118, 119} כו'.

(והיינו כמו שכתוב בפרי עץ חיים: שם — רפ"ח ניצוצין ושם כ"ן, בגימטריה "שם"; והם מתעלים לשרשם בעי' רבתי, ז"ת דס"ג. ועיין במה שנכתב בפרשת וישלח, בסוף המאמר הפותח במילים "ויאבק איש" וכו').

פרי עץ חיים מבאר שהניצוצות שנפלו, שמספרם רפ"ח, יחד עם שם כ"ן (52), עולים בגימטריה ל-340, כמניין "שם". הם מתעלים לשרשם בעי' רבתי, שהיא שבע הספירות התחתונות של שם ס"ג.

וזהו שהפרה באה לטהר טומאת מת היינו בחי' שבה"כ [שבירת הכלים] דזמ"ל [דזי' מלכים] הנ"ל שנקי' וימת כו' מאן דנפיל מדרגי' [מדרגיה] אקרי מית^{120, 121} ועמ"ש ע"פ ויאכילך את המן¹²² כו' וזהו שקורין פי' פרה קודם ר"ח [ראש חודש] ניסן ליטהר ולבא לבחי' יציאת מצרים כו' ועיין ברבות בא פי"ט):^{123, 124}

וזהו הטעם לכך שהפרה באה לטהר מטומאת המת: הכוונה היא לבחינת שבירת הכלים של שבעת המלכים שהוזכרו לעיל, שנקראת "וימת" וכו', שכן "מי שנופל ממדרגתו נקרא מת". ראו גם מה שנכתב על הפסוק "ויאכילך את המן" וכו'. וזהו הטעם שקוראים את פרשת פרה לפני ראש חודש ניסן: כדי להיטהר ולהגיע לבחינת יציאת מצרים וכו'. ראו גם מדרש רבה, בא, פרק י"ט.

לכן הפרה האדומה מטהרת מטומאת המוות: היא מתקנת את ה"מוות" של שבעת המלכים — את שבירת הכלים — שכן "מי שנופל ממדרגתו נקרא מת". זו גם הסיבה שקוראים את פרשת פרה לפני ראש חודש ניסן: כדי להיטהר ולהיות מוכנים ליציאת מצרים, כפי שמדרש רבה המצוטט קושר בין הפרה לקרבן הפסח.

קטע 4 • 15-17

המים החיים והתולעת

15 ג והנה בחי' שריפת הפרה לאפר הוא להיות ואהבת בלכך בשני יצריך¹²⁵ והוא בחי' רצוא אם רץ לברך¹²⁶ יסוד האש שבלב ואח"כ צ"ל בחי' שוב

3. והנה, שריפת הפרה עד שהיא נעשית אפר נועדה להביא למצב של "ואהבת... בלכך", "בשני יצריך". זו בחינת רצוא — "אם רץ לברך", יסוד האש שבלב. ולאחר מכן צריכה להיות בחינת שוב,

סעיף ג עובר לשלב השני — המים החיים. השריפה והפיכת הפרה לאפר מסמלות אהבה להי' "בשני יצריך", את הרצוא של האש שבלב; לאחר מכן צריך לבוא השוב, החזרה.

והוא ענין מ"ש ונתן עליו מים חיים אל כלי¹²⁷ דכמו מים חיים הם הנובעים מתחת הארץ שמקורם הוא בהעלם בתוך הארץ ונמשכים מההעלם אל הגילוי כך

וזהו פירוש הכתוב "ונתן עליו מים חיים אל כלי". כשם שמים חיים הם מים הנובעים מתחת לארץ, שמקורם חבוי בתוך הארץ והם נמשכים מן ההעלם אל הגילוי, כך

אלה הם "מים חיים אל כלי" שנותנים עם האפר. מים חיים הם מי מעיין, הנובעים ממקור חבוי בעומק הארץ ויוצאים אל הגלוי.

הנה הוא ית' נקי מקור מים חיים¹²⁸ כי הוא סתימו דכל סתימין¹²⁹ וטמירו דכל טמירין אנכי מי שאנכי וממנו ית' נמשך בחיי מים חיים היא התורה¹³⁰

הנה ה' נקרא "מקור מים חיים", כי הוא "סתימו דכל סתימין" ו"טמירו דכל טמירין", "אנכי מי שאנכי"; וממנו נמשכת בחינת מים חיים, שהיא התורה,

לכן ה' נקרא "מקור מים חיים", שכן הוא נסתר בתכלית — "סתימו דכל סתימין", ה"אנכי" של "אנכי מי שאנכי". ממנו נובעים "המים החיים", שהם התורה.

שהיא בחיי חכמה עילאה שנאמר בה והחכמה תחיה¹³¹ ולכן נאמר ימותו ולא בחכמה.¹³² כי החכמה היא בחיי עץ חיים.

שהיא בחינת חכמה עילאה, שעליה נאמר "והחכמה תחיה". לכן נאמר "ימותו ולא בחכמה", כי החכמה היא בחינת עץ חיים.

התורה היא חכמה עילאה, והחכמה "תחיה"; על מי שמת נאמר שהוא "ימותו ולא בחכמה". החכמה היא עץ החיים.

אך הנה המשכה זו דמים חיים הוא אל כלי דוקא שהם מעשה המצות שהם בחיי כלים

אך המשכה זו של מים חיים היא דווקא "אל כלי" — כלים אלה הם מעשה המצוות, שהן בחינת כלים.

אולם יש להניח את המים החיים "אל כלי": המצוות המתקיימות בפועל הן הכלים המקבלים ומחזיקים את השפע הנמשך ממקור התורה.

כי רמ"ח מ"ע [מצות עשה] נקי רמ"ח אברים דמלכא^{133, 134} שכל מצוה ומצוה היא בחיי כלי מיוחד לגילוי אור כמו בתפילין הגילוי בבחי' מוחין ובצדקה בבחי' חסד כו'

כי רמ"ח מצוות עשה נקראות "רמ"ח אברים דמלכא", וכל מצוה ומצוה היא בחינת כלי מיוחד לגילוי אור. בתפילין, למשל, הגילוי הוא בבחינת מוחין, ובצדקה — בבחינת חסד, וכן הלאה.

רמ"ח מצוות עשה נקראות "רמ"ח אברים דמלכא": כל מצוה היא כלי לגילוי מסוים של אור אלוקי, כשם שכל איבר משמש כוח מסוים. התפילין מגלות את אור המוחין, והצדקה — את אור החסד.

(ועמ"ש בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב¹³⁵ ובד"ה וקבל היהודים)¹³⁶ וכן אותיות התורה הם ג"כ בחי כלים כו'.

(ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "ראיתי והנה מנורת זהב כולה", ובמאמר המתחיל "וקבל היהודים"). וגם אותיות התורה הן בחינת כלים, וכן הלאה.

הטקסט מפנה לשני מאמרים להרחבה: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" ו"וקבל היהודים", ומוסיף שגם אותיות התורה הן כלים לאורה.

(ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה נר חנוכה כו' ומזוזה מימין כו'). וכ"ז [וכל זה] הוא בחי' שוב לאחד

(ועיין במה שכתוב בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "נר חנוכה... ומזוזה מימין..."). וכל זה הוא בחינת "שוב לאחד", הפניה נוספת היא למאמר על נר חנוכה ו"מזוזה מימין". כל המשכה הזאת באמצעות התורה והמצוות היא בחינת "שוב לאחד" — השוב.

והיינו שלאחר בחי' הרצוא שהוא ענין אפר הפרה צ"ל בחי' שוב להמשיך גילוי אור אי"ס כ"ה מלמעלה למטה ע"י עסק התומ"צ [התורה ומצות] והמשכה זו היא ממקור מים חיים ממש שהוא בחי' מקור התורה אי"ס כ"ה

כלומר, לאחר בחינת הרצוא, שהיא עניין אפר הפרה, צריכה לבוא בחינת השוב: להמשיך את גילוי אור אין סוף מלמעלה למטה באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות. המשכה זו היא ממקור מים חיים ממש של מים חיים, שהוא בחינת מקור התורה, אין סוף ברוך הוא.

לאחר הרצוא, שהוא האפר, צריך לבוא השוב: להוריד את אור אין סוף אל תוך העולם באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות. השפע הזה מגיע ממקור ממש של המים החיים — אין סוף, שהוא מקור התורה עצמה.

כי רוח אייתי רוח¹³⁷ ואמשיך רוח שע"י אם רץ לבך כו' ואתהפכא חשוכא לנהורא דנה"ב [דנפש הבהמית] שזהו בחי' תשובה ע"י ממשיך מבחי' מקור מים חיים כו'

כי "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח": באמצעות "אם רץ לבך" וכו' והפיכת חושך הנפש הבהמית לאור, שהיא בחינת תשובה, ממשיכים מבחינת מקור מים חיים וכו'.

מאמר הזוהר "רוח מביאה רוח וממשיכה רוח" מסביר כיצד הדבר נעשה: ריצת הלב והפיכת חושך הנפש הבהמית לאור, שהיא תשובה, עולות מלמטה וממשיכות בתגובה שפע ממקור מים חיים.

ולכן צ"ל נתינת האפר ע"י ג [על גבי] המים^{138, 139} כי גם אחר בחי' שוב מ"מ צ"ל ניכר רישומו של הרצוא כי צ"ל תמיד רצוא ושוב וכמ"ש במ"א בד"ה וכל העם רואים^{140, 141} כו'.

לכן יש להניח את האפר על המים: גם לאחר בחינת השוב, עדיין צריך שרישומו של הרצוא יהיה ניכר, שכן צריך להיות תמיד רצוא ושוב, כפי שמוסבר במקום אחר, במאמר הפותח במילים "וכל העם רואים" וכו'.

לכן מניחים את האפר עם המים: גם בשוב צריך להישאר רישומו של הרצוא, שכן צריכים תמיד להיות גם רצוא וגם שוב. כאן מובאת הפניה למאמר "וכל העם רואים".

בשגם כי האפר והרצוא הוא הגורם המשכת המים חיים ממקור מים חיים כנ"ל (ועמ"ש בדי"ה ואהיה אצלו אמון¹⁴² בענין אני תורתך שעשעתי¹⁴³ ועמ"ש במ"א ע"פ הזהר פ' תזריע)¹⁴⁴

יתר על כן, האפר והרצוא הם הגורמים להמשכת המים החיים ממקור מים חיים, כנזכר לעיל. (ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח במילים "ואהיה אצלו אמון", בעניין "אני תורתך שעשעתי"; וכן במה שנכתב במקום אחר על פי הזהר, פרשת תזריע.)

יתרה מזו, האפר והרצוא הם שממשיכים את המים החיים ממקורם. הסוגריים מפנים למאמר "ואהיה אצלו אמון", בעניין "אני תורתך שעשעתי", וכן לביאור קטע מהזהר בפרשת תזריע.

(דמ"ט א') בענין הזה עליהם מי חטאת¹⁴⁵ שיורי טלא דבדולחא¹⁴⁶ כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות¹⁴⁷ כו' אחת היא יונת¹⁴⁸ כו'.

(page 49a), בעניין "הזה עליהם מי חטאת", "שיירי טל הבדולח" וכו'. ועיינו במה שנכתב בביאור על פי "ששים המה מלכות" וכו', "אחת היא יונת" וכו'.

הקטע בזהר מדבר על "מי חטאת" שמזים על הלויים, ומתאר אותם כ"שיירי טל הבדולח". הפניה נוספת היא לביאור על "ששים המה מלכות... אחת היא יונת".

ובזה יובן ג"כ מ"ש ולקח הכהן עץ ארז¹⁴⁹ ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה.

ובכך יובן גם מה שנאמר: "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה".

אותו רעיון מסביר את שלושת הדברים שמושלכים לתוך אש הפרה: עץ ארז, אזוב ו"שני תולעת" — כלומר, האדום העז של התולעת.

דהנה כתיב אל תיראי תולעת יעקב¹⁵⁰ מתי ישראל וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] מה תולעת זו אינה מכה ארזים

שהרי נאמר: "אל תיראי תולעת יעקב, מתי ישראל"; וחכמינו זכרונם לברכה אמרו: "כשם שתולעת זו אינה מכה בארזים אלא בפיה בלבד

ישעיהו מכנה את ישראל "תולעת יעקב". חכמים מסבירים: כשם שהתולעת הקטנה גוברת על הארז האדיר בפיה בלבד, כך כוחם של ישראל הוא בפה.

אלא בפיה^{151,152} כך ישראל אין להם אלא תפלה כו' וכן בדיבור התורה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם

לברכה] (במ"ק [במועד קטן] דט"ז ע"ב)

כך אין לישראל אלא תפילה" וכו'. וכן הדבר בדיבור התורה, וכפי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (במסכת מועד קטן, עמוד 16b).

כלי הנשק של ישראל הוא התפילה, כוחו של הפה. כך גם בדברי תורה שבעל פה, כפי שאומר התלמוד על דוד המלך.

גבי דוד כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן¹⁵³ עצמו כתולעת וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ הקל קול יעקב¹⁵⁴ כוי ועי' מזה בזה ס"פ וישלח (דקע"ח א') ובפ' תרומה (דקל"ט א').

לגבי דוד: כשהיה יושב ועוסק בתורה, היה מעדן את עצמו כתולעת; וכמאמר חז"ל על הפסוק "הקול קול יעקב" וכו'. ועיינו בעניין זה בזהר בסוף פרשת וישלח (עמוד 178a) ובפרשת תרומה (עמוד 139a).

כשדוד ישב ולמד תורה, הוא "היה מעדן את עצמו כתולעת". הטקסט מוסיף את דברי חז"ל על "הקול קול יעקב" ושני מקומות בזהר העוסקים באותו עניין.

והענין כי עסק התורה הנקי מים חיים צ"ל בדבור דוקא וכמ"ש ודברת במ¹⁵⁵ ולא סגי בהגיון במחשבה בלבד. וכנודע ג"כ שכל המצות צריך לקיימן במעשה ודבור ומחשבה.

והעניין הוא שלימוד התורה, הנקראת מים חיים, צריך להיות דווקא בדיבור, כמו שכתוב: "ודברת במ"; ואין די בהרהור ובמחשבה בלבד. וכידוע, את כל המצוות צריך לקיים במעשה, בדיבור ובמחשבה.

לימוד התורה, "המים החיים", צריך להיאמר בקול: "ודברת במ"; אין די במחשבה בלבד. ואכן, כל מצווה יש לקיים במעשה, בדיבור ובמחשבה.

וגם המצות שאינן נוהגות אלא בפני הבית שא"א לקיימן במעשה אבל בדבור אפשר לקיימן וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העוסק בתורת עולה¹⁵⁶ כאלו הקריב עולה כוי.

ואף את המצוות שנוהגות רק בזמן שבית המקדש קיים, ואי אפשר לקיים במעשה, אפשר לקיים בדיבור, וכמאמר חז"ל: "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" וכו'.

גם את המצוות שנוהגות רק בזמן שבית המקדש קיים, ואי אפשר לקיימן בפועל, אפשר לקיים בדיבור: מי שלומד את דיני העולה הוא "כאילו הקריב אותה".

והענין הוא שע"י הדבור בד"ת [בדברי תורה] נמשך ומתלבש כח הדבור העליון בפי המדבר וכמ"ש ודברי¹⁵⁷ אשר שמתו בפיו¹⁵⁸ וכמ"ש במ"א בכמה דוכתי,

והעניין הוא שעל ידי אמירת דברי תורה נמשכת ומתלבשת בפיו של המדבר יכולת הדיבור העליונה, כמו שכתוב: "ודברי אשר שמתו בפיו", וכפי שנתבאר בכמה מקומות.

הטעם הוא שכאשר אדם אומר דברי תורה, הדיבור העליון של ה' נמשך ומתלבש בפיו, כפי שנאמר: "ודברי אשר שמתו בפיו".

(ועמ"ש בפי יתרו בד"ה בחדש השלישי¹⁵⁹ בפי לאמר דתחלת עשרת הדברות ועמ"ש¹⁶⁰ [ועיין מה שכתוב שם] סד"ה משה ידבר ועמ"ש סד"ה ביום השמיני עצרת¹⁶¹ גבי ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך¹⁶² ובד"ה וארשתך לי¹⁶³ בענין פי את ה' האמרת היום¹⁶⁵ כו')

(ועיינו במה שנכתב בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "בחדש השלישי", בביאור המילה "לאמור" בתחילת עשרת הדיברות; וכן במה שנכתב שם בסוף המאמר המתחיל "משה ידבר"; ובמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת", בענין "ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך"; ובמאמר המתחיל "וארשתך לי", בביאור "את ה' האמרת היום" וכו');

סוגריים ארוכים אלה מונים מאמרים העוסקים בכוחה של התורה שבדיבור: על "לאמור" בפתיחת עשרת הדיברות, על "משה ידבר", על "ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך" ועל "את ה' האמרת היום".

ומ"ש סד"ה להבין מ"ש ביום¹⁶⁶ השמיני עצרת גבי תען לשוני אמרתך¹⁶⁷ ועמ"ש מענין הדבור בד"ה [בדברי תורה] בד"ה קא מיפלגי¹⁶⁸ במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה¹⁶⁹ כו'. וע' בזהר ס"פ משפטים)

וכן במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "להבין מה שכתוב ביום השמיני עצרת", בענין "תען לשוני אמרתך"; ועיינו במה שנכתב על אמירת דברי תורה במאמר המתחיל "קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה" וכו'. ועיינו בזהר בסוף פרשת משפטים)

ההפניה ממשיכה למאמר על "תען לשוני אמרתך", למאמר על המחלוקת במתיבתא דרקיעא בשאלה אם הבהרת קדמה, ולמקום בזהר בסוף פרשת משפטים.

(דקכ"ג א') בענין דעת גניז בפומא¹⁷⁰ כו' ומ"ש ע"ז בספר מבוא שערים (שער שלישי ח"ב [חלק ב'] פ"ג [פרק ג']) ועיין ברבות

(עמוד 123a), בענין "דעת גניז בפומא" וכו'; וכן במה שנכתב על כך בספר מבוא שערים (שער שלישי, חלק ב, פרק ג); ועיינו במדרש רבה,

במקום זה בזהר נאמר שדעת "גניז בפומא", כלומר גנוזה בפה, וספר מבוא שערים דן בכך. ההפניה הבאה היא למדרש על כי תשא.

כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] גבי נתן לו מתוך פיו¹⁷¹ כו' מפיו דעת¹⁷² כו' ע"ש ועמ"ש בד"ה ויאמר כו' מי שם פה לאדם¹⁷³ כו' ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] ספ"ה.

כי תשא, פרק מא, בענין "נתן לו מתוך פיו" וכו', "מפיו דעת" וכו'; עיינו שם. וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "ויאמר" וכו', בענין "מי שם פה לאדם" וכו'. ועיינו בספר של בינונים, חלק א, סוף פרק ה.

המדרש אומר שה' נתן את התורה למשה "מתוך פיו", כדרך אב שנותן לבנו האהוב נגיסה מפיו שלו, ומביא את הפסוק "מפיו דעת ותבונה". הפניות נוספות הן למאמר על "מי שם פה לאדם" ולסוף פרק ה בתניא (ספר של בינונים).

וז"ש [וזהו שכתוב] למען תהיה תורת ה' בפ"ך כו' בפ"ך דייקא וזהו ענין תולעת יעקב שכחו בפיו דייקא. ^{174, 175}

וזהו [פירוש] הכתוב: "למען תהיה תורת הוי' בפ"ך וכו' — "בפ"ך דווקא. וזהו [פירוש] "תולעת יעקב", שכוחה בפיה דווקא.

הפסוק אומר אפוא שהתורה תהיה "בפ"ך דווקא. זהו עניינה של "תולעת יעקב": כמו התולעת, כוחו של ישראל בפיו.

16 וזהו עיקר בחי' מדבר. וכמ"ש במב"ש [במבוא שערים] שם כי ההבדל בין חי מדבר לחי בלתי מדבר הוא בפה כו'.

וזהו עיקר בחינת ה"מדבר" — האדם המדבר. וכמו שכתוב שם ב"מבוא שערים", ההבדל בין חי מדבר לחי שאינו מדבר הוא בפה כו'.

כוח הפה הוא שהופך את האדם למדבר, והוא הגבוה שבסוגי הנבראים. כפי שנאמר ב"מבוא שערים", מה שמבדיל בין נברא מדבר לבין שאר בעלי החיים הוא הפה.

אך הכח הזה היינו כשיהיה הדבור בד"ת [בדברי תורה] בבחי' ביטול כמ"ש ולא תחללו ¹⁷⁶ כו' שלא לעשות חלל ומסך מבדיל.

אך כוח זה [מתקיים] כשהדיבור בדברי תורה הוא בביטול, כמו שכתוב: "ולא תחללו" וכו' — שלא לעשות חלל ומסך מבדיל.

לפה יש כוח זה רק כאשר דברי התורה נאמרים מתוך ביטול. את המילה "תחללו" קוראים גם במשמעות "אל תעשו חלל": תחושת החשיבות העצמית יוצרת פער ומסך המפרידים את האדם מה'.

וזהו בחי' תולעת היינו שיהיה בבחי' ביטול בבחי' נבזה בעיניו נמאס ¹⁷⁷ ואנכי תולעת ולא איש ^{178, 179} ועי"ז יהיה הכח בפיו כשמדבר דברי תורה להיות ואשים דברי ¹⁸⁰ ממש בפ"ך ועי"ז יהיה עצום כח פיו לגרש ולהפריד יניקת החיצונים

וזהו בחינת התולעת: להיות בביטול, בבחינת "נבזה בעיניו נמאס", ו"ואנכי תולעת ולא איש". ועל ידי כך יהיה כוח בפיו, כשידבר דברי תורה, ויתקיים "ואשים דברי ממש בפ"ך"; ועל ידי כך יהיה כוח פיו עצום לגרש ולהפריד את יניקת החיצונים.

ביטול זה הוא מידתה של התולעת: להיות שפל בעיני עצמו, כפי שאמר דוד: "ואנכי תולעת ולא איש". אז דברי ה' מונחים ממש בפיו של האדם, ודיבורו מקבל כוח לגרש את החיצונים ולנתק את יניקתם.

(ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה רני ושמח¹⁸¹ בענין בחי' אחותי שהוא מדרגת מארי תורה. ושם בביאור ע"פ המגביהי לשבת¹⁸² בענין רב יהודה כולה תנוייה בנזיקין הוה)

(ועיין במה שכתוב בפרשת מקץ, בדיבור המתחיל "רני ושמח", בעניין בחינת "אחותי", שהיא מדרגת מארי תורה; ושם, בביאור על הפסוק "המגביהי לשבת", בעניין רב יהודה, שכל לימודו היה בנזיקין).

הסוגריים מפנים לשני מאמרים בפרשת מקץ: האחד על "רני ושמח", העוסק במדרגה הנקראת "אחותי" ובמארי תורה; והשני, בביאור על "המגביהי לשבת", העוסק ברב יהודה, שכל לימודו היה בדיני נזיקין.

וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] (שער ה' פ"ג [פרק ג]) בענין עולת תמיד עולת אותיות תולע והוא בחי' תולעת יעקב¹⁸³ ועי' נאמר צו את בני ישראל כו' להקריב¹⁸⁴ אותיות להקריב כמו התולע שמכלה ומרקיב את עץ החזק כו'

וכמו שכתוב ב"פרי עץ חיים" (שער ה', פרק ג) בענין עולת תמיד: אותיות "עולת" הן אותיות "תולע", וזוהי בחינת "תולעת יעקב". ועל כך נאמר "צו את בני ישראל" וכו': אותיות "להקריב" הן אותיות "להקריב", כמו התולעת המכלה ומרקיבה את העץ החזק וכו'.

ב"פרי עץ חיים" מצוין כי "עולת" (קרבן עולה) מורכבת מאותן אותיות כמו "תולע", וכי "להקריב" מורכב מאותן אותיות כמו "להקריב". כמו תולעת האוכלת בעץ קשה, הקרבן שוחק את מה שמתנגד לקדושה.

ולכן ר"ת [ראשי תיבות] אנא בכח¹⁸⁵ גדולת יתיץ גימטריא תולע שע"י התורה ימינך נאדרי בכח¹⁸⁶ שממשיך בחי' ח"ע [חכמה עילאה] בחסד דרועא ימינא^{187, 188, 189} כו'

ולכן ראשי התיבות של "אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה" הם בגימטריה "תולע". כי על ידי התורה, "ימינך נאדרי בכח" — שהיא ממשיכה את בחינת חכמה עילאה בחסד, "דרועא ימינא" וכו'.

ראשי התיבות של השורה הראשונה בתפילת "אנא בכח" הם 506, הגימטריה של "תולע". השורה מדברת על "ימינך" של ה': באמצעות התורה נמשכת חכמה עילאה אל חסד, הזרוע הימנית, ו"ימינך נאדרי בכח".

ועי' נמשך להפריד יניקת החיצונים והוא גם כן מה שכתוב אחר כך קבל רנת עמך כו' ר"ת [ראשי תיבות] קר"ע שט"ן

ועל ידי כך נמשכת היכולת להפריד את יניקת החיצונים. וזהו גם מה שכתוב אחר כך: "קבל רנת עמך" וכו', שראשי התיבות שלו הם "קר"ע שט"ן".

כוח זה מפריד את החיצונים ממקור יניקתם. ראשי התיבות של השורה הבאה ב"אנא בכח", "קבל רנת עמך", יוצרים את המילים "קרע שטן".

כי כן בחיי לימוד התורה בפיו כשהוא בבחי' ביטול ע"ד ואנכי תולעת כו' להרקיב ולקרוע יניקת החיצונים שמסט' [שמסטרא] דשמאלא ע"ד פרה דקבילת משמאלא

כי כך היא בחינת לימוד התורה בפיו, כשהוא בביטול, על דרך "ואנכי תולעת" וכו': להרקיב ולקרוע את יניקת החיצונים, שהיא מצד שמאל, על דרך "פרה דקבילת משמאלא".

תורה הנאמרת מתוך ביטול, בדומה לתולעת, מרקיבה וקורעת את יניקת החיצונים, הנמשכת מצד שמאל — הצד שממנו "הפרה מקבלת".

וזהו ענין קרע שטן (וכמ"ש תהלים ע"א י"ג) יכלו שוטני נפשי, [ועמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פרשה תרומה

וזהו [העניין של] "קרע שטן", (כמו שכתוב בתהילים ע"א, י"ג: "יכלו שוטני נפשי"). [וראו מה שכתוב בפרי עץ חיים ובליקוטי תורה של האריז"ל, פרשת תרומה,

"קרע שטן" קשור לפסוק "יכלו שוטני נפשי". בהערה שבסוגריים המרובעים מובאים מקורות בפרי עץ חיים ובליקוטי תורה של האריז"ל.

כי ג"כ ר"ת [ראשי תיבות] שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות הוא גימטריא תולעת וענין זה י"ל [יש לומר] דקאי על דבור אותיות התפלה

שגם ראשי התיבות של "שוועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות" הם בגימטריה תולעת; וניתן לומר שענין זה מתייחס לדיבור, לאותיות התפילה,

ראשי התיבות של השורה האחרונה ב"אנא בכוח", "שוועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות", הם 906 — הגימטריה של "תולעת". לפי הכתוב, הדבר מתייחס לאותיות התפילה הנאמרות בדיבור.

וכמו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ תולעת יעקב דקאי על התפלה וא"ש [ואתי שפיר] ענין השלכת תולעת שני לתוך שרפת הפרה שהוא בבחינת הרצוא שהוא בחיי תפלה.

כפי שאמרו חז"ל על הפסוק "תולעת יעקב", שהוא מתייחס לתפילה. כך מובן היטב מדוע משליכים את תולעת השני לתוך שריפת הפרה: הדבר הוא בבחינת רצוא, שהיא בחינת התפילה.

גם חז"ל פירשו את "תולעת יעקב" כמתייחס לתפילה. כך מוסבר מדוע משליכים את תולעת השני לתוך שריפת הפרה: השריפה היא בבחינת רצוא, וכך גם התפילה — ריצת הנפש כלפי מעלה.

כי בחי' זו תולעת יעקב שייך בבחי' רצוא ובבחי' שוב דהיינו בדבור התפלה ובדברי תורה, ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך תולעת ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] פי' צו דכ"ז ולכן השליכו לתוך שרפת הפרה עץ ארז ואזוב ושני תולעת¹⁹⁰ כו'

כי בחינה זו של "תולעת יעקב" שייכת הן לבחינת רצוא והן לבחינת שוב, כלומר לדיבור שבתפילה ולדברי תורה. ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "תולעת", ובהרמ"ז על פרשת צו, דף כ"ז. לכן השליכו לתוך שריפת הפרה עץ ארז, אזוב ושני תולעת וכו';

"תולעת" שייכת לשתי התנועות: לרצוא שבדיבורי התפילה ולשוב שבדברי התורה. לאחר ההפניות לפרדס ולהרמ"ז, הכתוב חוזר להסביר מדוע משליכים לאש ארז, אזוב ושני תולעת.

כי בחי' המדות עליונות נק' צומח וכנודע מענין עץ החיים ועץ הדעת¹⁹¹ כו' ויש בהם בחי' קטנות וגדלות וזהו עץ ארז הגדול שבצמחים ואזוב היותר קטן שבצמחים.¹⁹²

כי בחינת המדות העליונות נקראת "צומח", כידוע מענין עץ החיים ועץ הדעת וכו'; ויש בהן בחינות של קטנות וגדלות. זהו עץ הארז, הגדול שבצמחים, והאזוב, הקטן שבצמחים.

המדות העליונות נקראות "צומח", כמו בעץ החיים ובעץ הדעת, ויש בהן מצבים של קטנות וגדלות. הארז, הגבוה שבצמחים, והאזוב, הקטן שבהם, מסמלים את שני המצבים הללו.

17 והנה עיקר שבירת הכלים היה בז' מדות שמזה נשתלשלו ז' מדות דקליפה ויניקתם מז' מדות עליונות ושני תולעת הוא מרקיב העץ דקליפה ומפריד יניקת החיצונים מבחי' המדות דקדושה שהן הן בחי' צומח שבקדושה כו',

והנה, שבירת הכלים התרחשה בעיקר בשבע המדות, וממנה השתלשלו שבע מדות של קליפה, ויניקתן היא משבע המדות העליונות. ותולעת שני מרקיבה את העץ של הקליפה ומפרידה את יניקת הכוחות החיצוניים מבחינת המדות שבקדושה, שהן עצמן בחינת הצומח שבקדושה וכו'.

שבירת הכלים התרחשה בעיקר בשבע המדות, ומהן נוצרו שבע המדות של הקליפה, היונקות את חיותן מן המדות שבקדושה. תולעת שני "מרקיבה" את עץ הקליפה ומנתקת אותו מן המדות שבקדושה, שהן בחינת ה"צומח" שבקדושה.

(ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם איך יש ג"כ תולע בקליפה ואפשר שרפת התולעת שני רומז ג"כ ע"ז להתגבר תולע שבקדושה על תולע שבקליפה וכן בעץ ארז ואזוב¹⁹³ כו' וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' מצורע) (דנ"ג ע"ב) מענין עץ ארז ואזוב.

(ועיינו בפרי עץ חיים עוסק גם ב"תולעת" שבקליפה, והטקסט מציע ששרפת תולעת השני רומזת גם לכך שתולעת שבקדושה תגבר על התולעת שבקליפה, וכן בעץ הארז והאזוב וכו'. ועיינו בזהר חלק ג, פרשת מצורע) (דף נג ע"ב), בענין עץ הארז והאזוב.

פרי עץ חיים עוסק גם ב"תולעת" שבקליפה, והטקסט מציע ששרפת תולעת השני רומזת לכך שתולעת שבקדושה מתגברת עליה, וכך גם בעץ הארז ובאזוב. הוזהר בפרשת מצורע עוסק בעץ הארז ובאזוב.

וזהו ג"כ פ"י תולעת יעקב מתי ישראל¹⁹⁴ פ"י ע"י שמשים אדם את עצמו בעסקו בתורה ותפלה כתולעת להיות נבזה בעיניו נמאס¹⁹⁵

וזהו גם פירוש "תולעת יעקב, מתי ישראל": כשאדם שם את עצמו, בעיסוקו בתורה ובתפילה, כתולעת, להיות שפל בעיני עצמו ונמאס.

"תולעת יעקב, מתי ישראל" מתאר אדם המדמה את עצמו לתולעת בלימוד התורה ובתפילה, ורואה את עצמו כשפל בעיני עצמו.

דהיינו שמשים א"ע [את עצמו] כשיריים הנה עי"ז יהיה בחי' מתי ישראל תרגום אונקלוס ע"פ כל עיר מתם^{196, 197} גברייא כו'

כלומר, הוא מחשיב את עצמו לשיריים; ועל ידי כך יהיה בבחינת "מתי ישראל". תרגום אונקלוס על הפסוק "כל עיר מתם" מתרגם "גברייא" וכו'.

מי שמחשיב את עצמו לשיריים נעשה "מתי ישראל". אונקלוס מתרגם את המילה "מתם" שבפסוק "כל עיר מתם" כ"גברייא" — אנשים.

דהיינו זכרים והוא כמ"ש במ"א בפ"י למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי¹⁹⁸ שתהיו בבחי' זכרים ומשפיעים לעשות ולהמשיך האור בהמצות כו' וכדלעיל בפ"י אשר יעשה אותם האדם¹⁹⁹ כו':

כלומר, זכרים. וזהו כפי שמבואר במקום אחר בפירוש "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי": שתהיו בבחינת זכרים ומשפיעים, לעשות ולהמשיך את האור אל תוך המצוות וכו', וכפי שנתבאר לעיל בפירוש "אשר יעשה אותם האדם" וכו'.

"אנשים" כאן פירושו זכרים, כלומר משפיעים. כפי שמבואר בפירוש "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי" — ששורש המילה "תזכרו" קשור ל"זכור" — כך נעשים אנשים אלה משפיעים, הממשיכים את האור אל תוך המצוות, כפי שנאמר קודם בפירוש "אשר יעשה אותם האדם".

ביאור הפסוק

18 ד וזהו וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חקת התורה.²⁰⁰ דהנה כללות ענין מעשה

ד. וזהו [פירוש] "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חקת התורה". שכן, בכללות, עניינה של עבודת

סעיף ד חוזר אל הפסוק הפותח, "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חקת התורה", ומפרש אותו לאור כל מה שהתבאר.

פרה אדומה הוא ב' ענינים הללו דכח"י הרצוא ובח"י השוב והנה על ב' ענינים אלו דרצוא ושוב הוסדה כל עיקר התורה והמצות.

הפרה האדומה הוא שני עניינים אלה: בחינת רצוא ובחינת שוב; ועל שני העניינים האלה, רצוא ושוב, מושתתים כל עיקר התורה והמצוות.

כל עבודת הפרה האדומה מורכבת מרצוא ושוב, ושני אלה הם היסוד של התורה כולה ושל מצוותיה.

ולכן נאמר ע"ז זאת חקת התורה. כענין פ"י חקות שמים וארץ²⁰¹ דהיינו הנהגות שמים וארץ כו'.

ולכן נאמר עליה: "זאת חקת התורה", בדומה לפירוש "חקות שמים וארץ" — כלומר, הסדר של שמים וארץ וכו'.

לכן היא נקראת "חקת התורה", בדומה ל"חקות שמים וארץ" — החוקים שלפיהם הם מסודרים. הפרה מגלמת את הסדר היסודי שעליו מושתתות כל המצוות.

והוא ג"כ לשון חקיקה דהיינו להמשיך מקור התורה שהיא בח"י אותיות החקיקה להמשיך משם האור וההמשכה לבח"י חכמה עילאה שהיא תורה שבכתב וממנה לתשבע"פ [לתורה שבעל פה].

והמילה "חק" מציינת גם חקיקה: כלומר, להמשיך ממקור התורה, שהוא בחינת אותיות החקיקה, ולהמשיך משם את האור ואת ההמשכה אל בחינת חכמה עילאה, שהיא התורה שבכתב, וממנה אל התורה שבעל פה.

"חק" פירושו גם חקיקה: הפרה ממשיכה ממקור התורה, מאותיות החקיקה, אל חכמה עילאה, שהיא התורה שבכתב, ומשם אל התורה שבעל פה.

(ועיין בזהר חלק ב' ויקהל) (דף רי"ש ע"א) ועמ"ש ע"פ תקעו בחדש^{202, 203} בענין כי חק לישראל הוא²⁰⁴ ג"כ

מלשון חקיקה כו'

(ועיין בזהר, חלק ב', ויקהל) (דף רי"ש ע"א). ועיין במה שכתוב על הפסוק "תקעו בחדש", בעניין כי חק לישראל הוא — שגם כאן "חק" הוא מלשון חקיקה וכו',

הטקסט מפנה לזהר על פרשת ויקהל ולדיון במאמר עצמו על "תקעו בחדש... כי חק לישראל הוא", שבו גם "חק" מתפרש מלשון חקיקה.

ומי"ש לקמן גבי במחוקק במשענותם,²⁰⁵ ועוד יובן ענין המשכה זו שמבחי' אותיות החקיקה לבחינת תשבי"כ [תורה שבכתב] ע"ד שנתבאר בד"ה תורה צוה.^{206, 207}

וכן למה שכתוב להלן בעניין "במחוקק במשענותם". ועוד יתבאר עניינה של המשכה זו, מבחינת אותיות החקיקה אל בחינת התורה שבכתב, על פי מה שהתבאר במאמר הפותח במילים "תורה צוה".

הפניות נוספות: לדיון להלן על "במחוקק במשענותם", ולמאמר על "תורה צוה", המסביר כיצד אותיות החקיקה נמשכות אל התורה שבכתב.

כי התורה נקרא נובלות חכמה שלמעלה אבל כדי שיומשך מבחי' עצמיות חכמה עילאה כו' ע"ש וזהו ענין חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר וכמשי"ת [וכמו שיתבאר].

שהרי התורה נקראת "נובלות חכמה שלמעלה"; אך כדי שתימשך מבחינת עצמיות חכמה עילאה וכו' — עיינו שם. וזהו ענין "חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר", וכפי שיתבאר.

שם נקראת התורה "נובלות חכמה שלמעלה" — הארה חיצונית בלבד של חכמה; והדיון הוא כיצד להמשיך מעצמותה של חכמה. על כך נאמר "חקת התורה אשר צוה הוי'", כפי שיוסבר בפסקה הבאה.

19 וזהו וידבר ה' אל משה ואל אהרן שהם מבחי' ונחנו מ"ה [מה]²⁰⁸ ח"ע [חכמה עילאה] כו' זאת חקת התורה²⁰⁹ להמשיך בח"ע [בחכמה עילאה] מבחי' אותיות החקיקה שלמעלה מהחכמה.

וזהו [פירוש] "וידבר ה' אל משה ואל אהרן", שהם מבחינת "ונחנו מה" — חכמה עילאה וכו'; "זאת חוקת התורה" — להמשיך אל החכמה עילאה מבחינת אותיות החקיקה, שלמעלה מן החכמה.

כעת הפסוק נקרא בפרטיו. משה ואהרן אמרו על עצמם "ונחנו מה" — ביטול מוחלט, שהוא בחינת חכמה עילאה; באמצעותם, "חוקת התורה" ממשיכה אל החכמה מאותיות החקיקה שלמעלה ממנה.

וזהו אשר צוה הוי' לאמר. כי הנה שם הוי' הראשון זהו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כיו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] כו'

וזהו [פירוש] "אשר ציווה הוי' לאמור". הנה שם הוי' הראשון הוא בחינת ממלא כל עלמין — "כיו"ד נברא העולם הבא" וכו';

כך מתיישבת השאלה הפותחת על "אשר ציווה הוי'". שם הוי' מופיע פעמיים: הראשון, ב"וידבר ה'", הוא בחינת ממלא כל עלמין, האור הממלא את העולמות, בחינת "כיו"ד נברא העולם הבא".

ושם הוי' הבי' זה הוא בחי' סוכי'ע (ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] דקל"ח ע"ב. ובפי' האריז"ל [האריז' זכרוננו לברכה] שם. ²¹⁰ ועמ"ש בד"ה וירא ישראל ²¹¹ את היד ²¹² בענין פי' ויאמינו בהוי').

ושם הוי' השני הוא בחינת סובב כל עלמין. (ועיין בזהר חלק ג, דף קלח ע"ב, ובפירוש האריז"ל שם; וכן במה שכתוב בדיבור המתחיל "וירא ישראל את היד", בענין פירוש "ויאמינו בהוי").

השם השני, ב"אשר ציווה הוי", הוא בחינת סובב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות. המוסגר מפנה לקטע בזהר ולפירוש האריז"ל עליו, וכן למאמר העוסק ב"ויאמינו בהוי" בקריעת ים סוף.

ופי' צוה מלשון צוותא וחיבור שנתחבר ונמשך בחינת סוכי'ע אל בחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וזהו לאמר המאמרות הן בחינת אותיות הנמשכים מחכמה בראשית נמי מאמר הוא ²¹³ ות"י בראשית בחכמתא כו',

ופירוש "ציווה" הוא מלשון צוותא וחיבור: שבחינת סובב כל עלמין מתחברת ונמשכת אל בחינת ממלא כל עלמין. וזהו "לאמור": המאמרות הן בחינת אותיות הנמשכות מחכמה; "בראשית נמי מאמר הוא", ותרגום ירושלמי מתרגם "בראשית" — "בכמתא" וכו'.

"ציווה" נדרש מלשון "צוותא", חיבור: האור המקיף מתחבר ונמשך אל האור הממלא את העולמות. "לאמור" מתייחס למאמרות האלוקיים, לאותיות הנמשכות מחכמה; כפי שהגמרא מונה את "בראשית" כאחד המאמרות, והתרגום מתרגם זאת "בכמתא" — בחכמה.

וכמ"ש והיו הדברים האלה ²¹⁴ אשר אנכי מצוך שבכחי' הדברים האלה יהיה נמשך בחי' גילוי אנכי מי שאנכי סתימו דכל סתימין ²¹⁵ וזהו אנכי מצוך בבחי' צוותא והתקשרות ממש והוא מ"ש אשר צוה הוי' לאמר. ²¹⁶

וכמו שכתוב "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווח": לתוך בחינת "הדברים האלה" תימשך בחינת גילוי "אנכי מי שאנכי", "סתימו דכל סתימין". וזהו "אנכי מצווח" — בבחינת צוותא והתקשרות ממש. וזהו מה שכתוב "אשר ציווה הוי' לאמור".

כך גם "הדברים האלה אשר אנכי מצווח": ה"אנכי" הנסתר של "אנכי מי שאנכי" עתיד להתגלות בתוך "הדברים האלה", דברי התורה, ולהתקשר בהם — "מצווח" מלשון צוותא. זהו "אשר ציווה הוי' לאמור": הוי' המקיף מתחבר להוי' הממלא באמצעות הדיבורים האלוקיים.

20 והיינו ע"י ויקחו אליך פרה ²¹⁷ כו' שבכחי' האפר זהו בחי' רצוא אם רץ לבך ^{218, 219} כו'

וזה נעשה על ידי "ויקחו אליך פרה" וכו': בחינת האפר היא בחינת רצוא, "אם רץ לבך" וכו',

הייחוד הזה נעשה באמצעות "ויקחו אליך פרה": האפר שלה הוא בחינת רצוא, ריצת הלב.

בכה ארוץ גדוד²²⁰ כו' להיות ואהבת בכל לבבך בשני יצריך²²¹ כו' ואח"כ שוב לאחד הוא בחי' מים חיים

"בכה ארוץ גדוד" וכו', כדי שתהיה "ואהבת בכל לבבך", "בשני יצריך" וכו'. ואחר כך "שוב לאחד", שהיא בחינת מים חיים,

"בכה ארוץ גדוד" הוא פסוק נוסף המתאר ריצה; זו אהבת ה' בשני היצרים. לאחר מכן בא "שוב לאחד", שהוא המים החיים.

דהיינו מ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך²²² כו'. שזהו יסוד כל התורה להיות בחי' רצוא ושוב. כלומר, זהו מה שכתוב: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך" וכו'. זהו יסוד כל התורה: שתהיה בחינת רצוא ושוב. המים החיים הם "הדברים האלה אשר אנכי מצוך" — התורה הנמשכת למטה. הרצוא והשוב הם יסוד כל התורה.

21 ובכל מצוה ג"כ יש בחי' זו דרך פרט. אך כללות בחי' זו הוא ענין זה דפרה כו'.

גם בכל מצווה יש בחינה זו באופן פרטי; אך כללות בחינה זו מתבטאת בעניין הפרה וכו'.

בכל מצווה יש רצוא ושוב באופן פרטי, ואילו הפרה האדומה היא הביטוי הכללי והכולל שלהם.

ולכך הוא מעורר וממשיך בחי' חקת התורה להיות נמשך בתשב"כ [בתורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה], וזהו שאמר שלמה ע"ז אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.²²³ לפי שהיא מעוררת למעלה מעלה מהחכמה כו'

לכן היא מעוררת וממשיכה את בחינת "חוקת התורה", כדי שתימשך בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. זהו שאמר עליה שלמה: "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", מפני שהיא מעוררת בחינה שנמצאת הרחק, הרחק מעל החכמה וכו'.

לכן היא ממשיכה את "חוקת התורה", שורשה החקוק, אל התורה שבכתב ואל התורה שבעל פה. דברי שלמה עליה, "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", מלמדים שהיא מגיעה למעלה הרחק מעל החכמה.

(ומשם נמשך בבחי' חכמה וכענין אאלפך חכמה²²⁴ כו' וזהו נוצר חסד לאלפים²²⁵ כו' ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה למה נסמכה פי מרים,²²⁶ וגם ענין אפר הפרה היינו שמבחינת פר ה' נעשה אפר שהוא בח' י' פר אל"ף כמ"ש הפירוש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)].

(ומשם היא נמשכת בבחינת חכמה, כענין "אאלפך חכמה" וכו'; וזהו "נוצר חסד לאלפים" וכו'. ועיינו במה שכתוב באגרת הקודש, בדיבור המתחיל "למה נסמכה פרשת מרים". וכן ענין אפר הפרה הוא שמבחינת "פר ה'" נעשה אפר, שהוא בחינת "פר אל"ף", כפי שמוסבר בלקוטי תורה של האריז"ל.)

מאותה בחינה שלמעלה מן החכמה היא נמשכת אל החכמה. בפסוקים המובאים מופיע השורש אל"ף: "אאלפך" ו"אלפים"; וכך גם הפרה, "פר ה'א", נעשית אפר, "פר אל"ף", כפי שמוסבר בלקוטי תורה של האריז"ל. הטקסט מפנה גם לקטע באגרת הקודש.

ובכל הנ"ל יובן מ"ש והיתה לעדת בניי [בני ישראל] למשמרת²²⁷ כו' שהוא לבד האפר שמקדשין ומזין ממנו עוד זאת היו מצניעין ממנו בחיל למשמרת²²⁸ כמבואר בפרש"י [בפירוש רש"י / בפירוש רש"י] ובמשנה ספ"ג [סוף פרק ג'] דפרה ובהרמב"ם [ובהרבי משה בן מימון].

על פי כל האמור יובן הכתוב "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת" וכו': מלבד האפר שממנו היו מקדשים ומזים, היו מצניעים ממנו גם חלק בחיל למשמרת, כפי שמבואר בפירוש רש"י, כמשנה בסוף פרק ג' של פרה ובהרמב"ם.

כך יובן גם מדוע לא השתמשו בחלק מהאפר, אלא שמרו אותו "למשמרת" בחיל, הסוללה של הר הבית, כפי שמסבירים רש"י, המשנה והרמב"ם.

והענין הוא לפי שבאמת בכל מצוה ומצוה יש בחי' רוי"ש [רצוא ושוב] והכח לזה נמשך מבחי' מעשה דפרה שהאפר פרה זהו כללות בחי' הרצוא כו'

והענין הוא שבאמת יש בכל מצווה ומצווה בחינת רצוא ושוב, והכוח לכך נמשך מבחינת מעשה הפרה; שהרי אפר הפרה הוא כללות בחינת הרצוא וכו'.

בכל מצווה יש רצוא ושוב, והכוח לכך נמשך מן הפרה האדומה, שאפרה הוא בחינת הרצוא בצורתו הכללית.

ועי' נאמר והיתה למשמרת כו', וזהו מבואר ג"כ בפ' ראשונה דק"ש [דקריאת שמע] ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך²²⁹ כו'

ועל כך נאמר "והיתה למשמרת" וכו'. ענין זה מבואר גם בפרשה הראשונה של קריאת שמע: "ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך" וכו':

לכן נשמר חלק מהאפר "למשמרת": הוא משמר את מקור הרצוא שבכל המצוות. הפרשה הראשונה של קריאת שמע מציגה אותו סדר, ומתחילה ב"ואהבת... בכל לבבך ובכל נפשך".

זהו בחי' הרצוא ואח"כ והיו הדברים האלה²³⁰ זהו בחי' שוב כו' ושננתם לבניך ודברת בם²³¹ כו',

זהו בחינת הרצוא, ולאחר מכן "והיו הדברים האלה" — זו בחינת השוב וכו'; "ושננתם לבניך ודברת בם" וכו',

האהבה היא הרצוא; "והיו הדברים האלה" היא השוב; "ושננתם לבניך ודברת בם" מתאר את התורה הנאמרת בפה.

והיינו שצ"ל הדבור דייקא בתורה כנ"ל וקשרתם כו' וכתבתם כו' כי המים חיים צ"ל אל כלי²³² דוקא שהוא מעשה המצות שהן בחי' כלים כו':²³³

כלומר, צריך דווקא לדבר בדברי תורה, כפי שנתבאר לעיל; "וקשרתם" וכו', "וכתבתם" וכו', מפני שהמים החיים צריכים להינתן דווקא אל כלי, והוא מעשה המצוות, שהן בחינת כלים וכו'.

כפי שנתבאר לעיל, צריך לדבר בדברי תורה. בהמשך קריאת שמע נאמר "וקשרתם" ו"וכתבתם", מפני שהמים החיים צריכים להיכנס אל כלי: המצוות המעשיות.

בעבודה

אהבת ה' צריכה לנבוע מהתבוננות שגם גן עדן והעולם הבא אינם נחשבים לפניו, ולהוביל בחזרה ללימוד תורה שנאמר בקול ולמצוות מעשיות, שהן הכלים לאורו. אין לראות את רצונותיו של האדם עצמו כרע מצד עצמם: יש לשרוף את הלבושים האסורים שלהם — כל מחשבה, דיבור ומעשה אסורים — ואז אפשר להפוך את כוח הרצון הבסיסי לאהבת ה'. כוחם של הדיבור בתורה ובתפילה קיים רק כשהאדם שפל בעיני עצמו, כתולעת.

שאלות לשיחה

1. מדוע אות חקוקה מבטאת את מקורה יותר מאות כתובה, ומה הדבר מלמד על שורש התורה?
2. אילו שתי התבוננויות יוצרות רצוא ושוב, ומדוע האפר צריך להישאר בתוך המים, כדי שהרצוא יישאר בתוך השוב?
3. איך אפשר לומר שכוח הרצון "אינו רע מצד עצמו", בעוד שלמעשה הרע אין תיקון אלא בסילוקו? מה פירושה של הבחנה זו למעשה?
4. מדוע יש לומר את לימוד התורה בקול, ומדוע כוח הדיבור תלוי בביטול?
5. איך הקריאה של "ציווה" כ"צוותא" עונה על השאלה שבה פתח המאמר: "אשר הוי' ציווה"?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 זאת חוקת התורה

הערות קה"ת מהיינת שהנחת המאמר מאת אדמו"ר האמצעי נדפסה שם.

הערות קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי ממאמר זה נדפס בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תערב. הגהות באוה"ת חוקת ע' תשנ"ט. תשס. וראה אוה"ת חוקת כרך ה' ע' איתרסו. איתריו.

2

"זאת חוקת התורה אשר ציווה הוי לאמור: דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה". זהו פתיחת דיני הפרה האדומה, שניסוחה מעורר שאלה במאמר.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חקת התורה אשר ציווה הוי לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא יעלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3

בדרשת הפסוק "יהי לבי תמים בחוקיך" מצרף המדרש את חוקת קרבן הפסח לחוקת הפרה האדומה, ורואה את חוקת הפרה כגדולה ממנה, שכן היא נצרכת לטהרתם של אוכלי הפסח.

Shemot Rabbah 19:2 שמות רבה י"ט:ב'

דבר אחר: זאת חקת הפסח, זה שאמר הכתוב (תהלים קיט, פ): יהי לבי תמים בחוקיך. אמר דוד: רבון העולם! כשאני עוסק בחוקיך, לא יהא רשות ליצר הרע להציץ בי, שנאמר (שם פו, יא): הורני ה' דרכך אהלך באמתך, שלא יטעה אותי יצר הרע ואני מתבייש מן הצדיקים. ועוד, שמתוך שהוא מטעה אותי, אני מונע עצמי מדברי תורה, ואני בא להשמיע תלמודי לפניך, וקטנים ממני, הם משיבין ואומרים: אינו כך ואני מתבייש, אלא עשה לבי אחד, כדי שיהא עוסק בתורה בתמות. הדא הוא דכתיב: יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש. ...

Another interpretation: "This is the statute of the paschal offering" – that is what Scripture states: "Let my heart be whole in Your statutes" (Psalms 119:80). David said: 'Master of the universe, when I engage in Your statutes, let the evil inclination not have permission to look at me, as it is stated: "Teach me, L-rd, Your way, I will walk in Your truth" (Psalms 86:11). [Do this] so that the evil inclination will not mislead me, and I will be ashamed before the righteous. Moreover, because it ... ,misleads me

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

4 וידבר ה' . זאת חקת

המילים כאן מצטטות את Numbers 19:1. הקטע מופיע למטה.

Numbers 19:1 במדבר י"ט:א'

וידבר ה' אלי משה ואלי אהרן לאמר:

:And the L-RD spoke unto Moses and unto Aaron, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5

המדרש מציין שלעיתים הכתוב מכנה את הקרבן בלשון נקבה: "ויקחו אליך פרה אדומה תמימה", ולעיתים בלשון זכר: "קח לך עגל בן בקר".

Shemot Rabbah 38:3 שמות רבה ל"ח:ג'

לקח פר בן בקר - הה"ד (תהלים קיא): גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם, כשהוא רוצה הוא קוראה לשון נקבה, שנא' (במדבר יט): ויקחו אליך פרה אדומה תמימה, וכשהוא רוצה הוא קוראו לשון זכר, שנאמר: לקח פר בן בקר לכפר עליהם, על מה שעשית, שנאמר (ויקרא ט): ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת, לכך נאמר: גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם. דבר אחר: שעשה הקב"ה כבוד לאהרן, שהלבישו כמלאכי השרת, שנאמר (מלאכי ב): כי מלאך ה' צבאות הוא. אמר רבי יהודה: מכאן אמרו: כל כהן שהוא ...

Take one young bull – that is what is written: "Great are the works of the L-rd, ready for all that is desired" (Psalms 111:2). When He wishes, He calls it in the feminine, as it is stated: "They shall take for You an unflawed red cow" (Numbers 19:2), and when He wishes, He calls it in the masculine, as it is stated: "Take one young bull." To atone for them for what is destined to transpire, as it is stated: "He said to ... Aaron: Take for yourself a young

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

6 הקב"ה אומר ומשה כותב

בדיון בשאלה מי כתב את הפסוקים האחרונים של התורה, אומר התלמוד שעד אותה נקודה "הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב". ביטוי זה מגדיר את התורה שבכתב כדברי ה' שנכתבו בידי משה.

Bava Batra 15a:5 בבא בתרא ט"ו א:ה'

אמר לו רבי שמעון: אפשר ספר תורה חסר אות אחת, וכתיב: "לקח את ספר התורה הזה"? אלא עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר - ומשה אומר וכותב; מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר - ומשה כותב בידו, כמו שנאמר להלן: "ויאמר להם ברוך: מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה, ואני כותב על הספר בדי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

ב"ב טו, א.

7 כד"ה אם בחקותי תלכו

שם מתפרש "אם בחקותי תלכו" כמדרגת האבות, המחשבה העליונה, שבה האותיות חקוקות ומאוחדות ממש עם מקורן; באמצעותה אדם יכול להגיע ל"יתלכו". בגלל גשמיות הגוף, החקיקה הזאת אינה יכולה להתקיים בלי כלי המצוות, ולכן נאמר "וואת מצוותי תשמרו".

הערות קה"ת

לקויות בחקותי מה, ד. סה"מ תקס"ד ע' קז. אוה"ת ויקרא-ג ע' תתקכא.

8 כד"ה שחורה אני

המאמר מסביר את דברי חז"ל שהתורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה, ומחיל אותם גם על "כיו"ד נברא העולם הבא". העולם הבא מתואר בו כתענוגם האינסופי של הנשמות בהשגת האלוקות; תענוג גדול כל כך,

עד שעל אחר נאמר "מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי" — נקודה שהמאמר שלפנינו משתמש בה בפסקה הבאה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש ד, ב.

9 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מסביר את דברי חז"ל שהתורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה'

שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כהן קדר פיריעות שלמה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 על הפסוק "מי כהחכם" מספר המדרש שכאשר שאל משה כיצד ייטהרו כוהנים טמאים, השיב לו ה' באפר הפרה ואמר: "חוקה היא, גזירה גזרתי, ואין ברייה יכולה לעמוד על גזרתי".

Kohelet Rabbah 8:1:5 קוהלת רבה ח:א:ה'

דבר אחר, מי כהחכם, זה משה, דקתיב פקה (משלי כא, כב): עיר גברים עלה חכם. ומי יודע פשר דבר, שפשו תורה לישראל. רבי מנא דשאב בשם רבי יהושע בן לוי אמר, על כל דבר ודבר שהיה הקדוש ברוך הוא אומר למשה, היה אומר לו טמאתו וטהרתו, וכיון שהגיע לפרשת (ויקרא כא, א): אומר אל הכהנים, אומר לפניו רבוננו של עולם ואם נטמאו אלו במה הוא טהרתו, לא השיבו דבר, אותה שעה נשתנו פניו של משה, וכיון שהגיעו לפרשת פרה אדמה, ...

Another matter, "who is like the wise man" – this is Moses, in whose regard it is written: "A wise man ascended against the city of the mighty" (Proverbs 21:22). "And who knows the meaning of a matter" – as he explained the Torah to Israel. Rabbi Mana of Shaab said in the name of Rabbi Yehoshua ben Levi: For each and every matter that the Holy One blessed be He would say to Moses, He would tell him its ritu- ...

al impurity and purity. When he reached the portion of Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

11 וברבות בא פיי"ט

ההערה מצטטת את המדרש המשווה בין חוקת קרבן הפסח לחוקת הפרה האדומה, ומפנה לשם לאור התורה על חוקת ולדיון מפורט בהמשך.

הערת קה"ת

"ד"א יהי לבי תמים בחוקיך זה חוקת הפסח וחוקת פרה אדומה, למה ששניהן דומין זה לזה, בזה נאמר זאת חקת הפסח ובוזה נאמר זאת חקת התורה, ואי אתה יודע איזה חקה גדולה מזו" — אוה"ת חקת ע' תשעג. וראה שם ע' תתיב בארובה.

12 תצוה רי"פ ליה

ההערה מצטטת את המדרש שלפעמים מכנה את הקרבן בלשון נקבה: "ויקחו אליך פרה", ומפנה לאור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

"כשהוא רוצה הוא קורא לשון נקבה שנאמר ויקחו אליך פרה כו" — אוה"ת חקת ע' תשעג.

13 אמור ספ"ל

ההערה מצטטת את המדרש על ה"לקיחות" הרבות שה' ציווה למען זכותם של ישראל, ובהן הפרה האדומה, ומפנה לאור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

ע"פ ולקחתם לכם ביום הראשון. הרבה קיחות צויתי אתכם בשביל לזכותכם אמרתי אליכם ויקחו אליך פרה אדומה תמימה" — אוה"ת חקת ע' תשעד.

14 נשא פיי"ב

ההערה מצטטת את המדרש שלפיו ישראל התקדשו באמצעות פרת החטאת כשנסתיימה מלאכת המשכן, ומפנה לאור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

ע"פ ויהי ביום כלות משה, ישראל נתקדשו בפרת חטאת שנאמר דבר אל בניי ויקחו אליך פרה אדומה וגו' — אוה"ת חקת ע' תשעה.

15 פיי"ג דרנ"ג ע"ד

ההערה מצטטת את דברי רבי פינחס בן יאיר הקושרים בין כתיב מסוים בקרבנו של נתנאל לבין הפרה האדומה שהוכנה באותו יום, ומפנה לאור התורה על חוקת.

הערת קה"ת

"ע"פ ביום השני הקריב נתנאל כו' הקריב את קרבנו אמר ר"פ בן יאיר למה הוסיף הקרב וחסר יו"ד, אלא כנגד פרה אדומה שעשו באותו היום" — אוה"ת חקת ע' תשעה.

16 לפי שמצות פרה אדומה הוא כללות התורה

ההערה מצטטת: הכוונה בעיקר למצוות התורה, כפי שעולה מביאור המאמר שלפנינו; הפרה האדומה היא כללות התורה, משום שהיסוד של כל המצוות הוא רצוא ושוב, והפרה האדומה היא רצוא ושוב.

הערת קה"ת

בד"ה זאת חוקת תשכ"ט הני"ל מבאר "הכוונה היא בעיקר למצוות התורה [כמובן מהביאור בלקו"ת שם (נו, ב ואילך)], דוה שמצות פרה אדומה הוא כללות התורה הוא כי יסוד כל המצוות הוא רצוא ושוב, ופרה אדומה הו"ע רצוא ושוב".

17 בדרמ"צ מצות פרה אדומה (צט, ב) ז"ל

ההערה מצטטת: יש להעתיק את ביאור העניינים הללו ממחברתו, המתחילה "כי ביום הזה יכפר", תורה שנשמעה בפרשת פינחס על המשנה במסכת פרה, "הכל כשרין לקדש". עניין התולעת לא התבאר שם, אלא במאמר "וידבר ה' אל משה..." זאת חוקת התורה" וביאורו משנת תקס"ה, בכתב יד; ההערה מזהה טקסט זה עם המאמר שנדפס בספר המאמרים תקס"ה.

הערת קה"ת

ביאור הדברים צריך להעתיק אי"ה מכתב ידי בביכעל המתחיל כי ביום הזה יכפר כו' את התורה ששמענו פ' פנחס על המשנה דמס' פרה הכל כשרים לקדש כו' וענין התולעת לא נתי' שם אך נתי' בתורה ע"פ וידבר ה' אל משה כו' זאת חוקת התורה וביאורה שנת תקס"ה כ"י כדו"ח הרב שי' (הוא הנדפס בסה"מ תקס"ה הני"ל). למאמר זה ראה גם ד"ה זה בסה"מ תרכ"ט ע' פה. סה"מ תרס"ה ע' רכז. המשך בששה"ק תער"ב ע' מא. לקו"ש ח"י ע' 67. ד"ה לה"ע פרה בסה"מ תקס"ב-ב ע' שסח (וש"ג). ד"ה זאת חקת התורה פ' פרה תשמ"ו. ד"ה זאת התורה אדם תשמ"ו. ד"ה זאת חקת התורה תשמ"ה. תשמ"ח. ד"ה זאת חקת תשכ"ט (נדפס בקונטרס יב-יג תמוז תנש"א) בסה"מ מלוקט ח"ה. ביכעל קטן שמינית בויגין כתי"ש שתח"י באריכות יותר (קיד, ב) מבכאן [כ].

18 ויצונו ה' לעשות את כל החקים

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 6:24. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 6:24 דברים ו:כ"ד

וַיְצַוֵּנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לִּירְאָה אֶת־ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כְּלֵי־הַחַיִּים לְחֵיתָנוּ כִּהְיוּם הָזֶה:

And the L-RD commanded us to do all these statutes, to fear the L-RD our G-d, for our good always, that He might pre-serve us alive, as it is at this day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ו, כד.

19 על ה"לקיחות" הרבות שה' ציווה, ובהן "ויקחו אליך פרה אדומה", אומר המדרש שהן נועדו לזכותם של ישראל: הפרה נועדה לטהר אותם, ולא לצורך ה' עצמו.

Vayikra Rabbah 30:13 ויקרא רבה ל:י"ג

20 ברוך אומר על דברי ירמיהו: "ואכתוב על הספר בדין"; התלמוד מביא פסוק זה בקטע העוסק בכתיבת התורה בידי משה. המשל של מגילה הכתובה בידו מהדהד את לשון הפסוק.

Jeremiah 36:18 ירמיהו ל"ו:י"ח

וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרוּךְ מִפִּי יְקָרָא אֵלֵי אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאֲנִי כָתֹב עַל־הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ:

Then Baruch answered them: 'He pronounced all these words unto me with his mouth, and I wrote them with ink in the book.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 "אם בחוקותי תלכו". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא כמקור נוסף לעניין האותיות החקוקות.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג

אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 כפתח פרשת חוקת אומר הקב"ה במדרש על דיני הפרה: "חוקה חקקתי, גזירה גזרתי". אדמו"ר הזקן לומד מצירוף המילים "חוקה" ו"חקקתי" ש"חוקה" פירושה "חקיקה".

Bamidbar Rabbah 19:1 במדבר רבה י"ט:א

23 המדרש מתארך את שרפת הפרה האדומה ליום השני בניסן, ואת הזיית מימיה על הלויים ליום השלישי, שבו הושלמה הקמת המשכן.

Bamidbar Rabbah 12:15 במדבר רבה י"ב:ט"ו

24 רבי פנחס בן אייר מסביר כתיב חריג בקרבן נתנאל ביום השני, בכך שהוא מקביל לפרה האדומה שהוכנה באותו יום.

Bamidbar Rabbah 13:15 במדבר רבה י"ג:ט"ו

פסוקה 2

25 ועשיתם אתם

בפרשת ציצית נאמר: "וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם". כאן יש לקרוא "לעשות אותם" — להמשיך אותם למטה.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לְכַבֵּסְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זֵמִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר טו, לט.

26 ושמרתם את חקתי

"ושמרתם את חוקותי ואת משפטי, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". האדם עושה את החוקים למצוות, ובכך הוא חי בהם.

Leviticus 18:5 ויקרא י"ח:ה'

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם אֲנִי הָאֵל

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ויקרא יח, ה.

27 ואהבת בכל לבבך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". האהבה, שהיא אתערותא דלתתא, באה תחילה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ו, ה.

28 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". לאחר האהבה באה המשכה של דברי התורה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 סדי"ה זכור את יום השבת לקדשו

שם "זכור" הוא תפקיד הנותן, ו"שמור" הוא ההמתנה והכיסופים של המקבל. כדי לייחד את הנותן והמקבל יש לעורר דרגה שמעל שניהם: "כי לא אדם הוא" — מקום שאין בו כלל חלוקה לנותן ולמקבל.

הערת קה"ת
תו"א ע"א, ג.

30 זכור את יום השבת לקדשו

"זכור את יום השבת לקדשו". המאמר על פסוק זה בתורה אור מובא לעניין התקשרות התורה באור אין סוף שלמעלה מבחינת אדם.

Exodus 20:8 שמות כ':ח'

זְכוֹר אֶת־יְמֵי הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 סדי"ה נר הנוכה

הקטע מתאר את אותיות התפילה המועלות לשורשן בכתר, כדי שיומשכו אותיות חדשות ורצון חדש, למעלה מן הדין המדוד של התורה שמקורו בחכמה. עוד נאמר שם שכך הוא גם במצוות, "שהרי מצווה היא נר".

הערת קה"ת

תו"א מג, ב.

32 נר מצוה

כ"י נר מצוה ותורה אור". העלאת המצוה, ה"נר", מוסיפה אור בתורה.

Proverbs 6:23 משלי ו:כג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹרֶךְ יָדָךְ חַיִּים תּוֹכַחֲתוֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 בד"ה וכל העם רואים

שם "הלוך ונסוע" של אברהם הוא רצוא ושוב, והאש והמים "במרומיו" הן אותן שתי תנועות: האש שכלב היא צימאונה של הנשמה, הריצה שב"אם רץ לבך", הנובעת מן הכתוב "בינה — לבא".

הערת קה"ת

תו"א עג, ד.

34 והחיות רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבוק". מלאכי המרכבה האלוהית מבטאים את שתי התנועות של הנשמה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א:י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוּב כְּמֵרָאָה הַבֹּקֶץ:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 הלוך ונסוע

"ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה". תנועתו המתמדת של אברהם היא אותה תנועה של רצוא ושוב.

Genesis 12:9 בראשית י"ב:ט

וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנָסוּעַ הַנִּגְבָּה:

And Abram journeyed, going on still toward the South

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ואם רץ לבך שוב

ספר יצירה: "ואם רץ לבך, שוב למקום", על יסוד הפסוק "והחיות רצוא ושוב". אדמו"ר הזקן מצטט זאת בנוסח "שוב לאחד".

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א:ח

עשר ספירות בלימה בלום פין מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out
of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind
from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak,
and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the
living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon
this was the covenant made

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

37 ביו"ד נברא העוה"ב

בגמרא נאמר שהעולם הזה נברא באות ה' והעולם הבא באות יו"ד. כל התענוג של העולם הבא נובע מאות קטנה אחת.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

38 מוטב דלידייניה

כשאחר (אלישע בן אבויה) נפטר, אמר רבי מאיר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה גדול התענוג של העולם הבא.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג

כִּי נַח נִפְשִׁיהָ דְאַחַר, אָמְרִי: לֹא מִיָּדוֹן לִידִינִי, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיָּדוֹן לִידִינִי — מִשּׁוּם דְּעֵסַק בְּאוֹרֵינִי, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֵטְא. אָמַר רַבִּי מְאִיר: מוֹטֵב דְּלִידִינִי וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אֲמוּת, וְאַעֲלֶה עֲשׂוֹן מִקְבְּרוֹ. כִּי נַח נִפְשִׁיהָ דְרַבִּי מְאִיר סָלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרֵיהָ דְאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

39 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". גן עדן והעולם הבא, שהם "מקור חיים", הם רק "עמך" — דבר משני ביחס לה' עצמו.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". יש לקרוא זאת כאן כך: אין רצוני אפילו במה ש"עמך" — גן עדן — אלא בה' לבדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי"ו". ה' נוכח כאותה מידה למעלה ולמטה, ולכן אין לנשמה מקום גבוה יותר שאליו תוכל לרוץ.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻמֵּי ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻמֵּי ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see
him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 ילכו מחיל אל חיל

"הולכים מחיל אל חיל". העלייה ממדרגה למדרגה שייכת לממלא כל עלמין.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יֵלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 לא תוסיף קום

"נפלה, לא תוסיף קום, בתולת ישראל". כאן יש לפרש זאת במשמעות חיובית: לעתיד לבוא לא יהיה צורך לקום, שכן הגילוי יהיה למטה.

Amos 5:2 עמוס ה':ב'

נִפְלָה לֹא־תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל נִטְשָׁה עַל־אֲדָמָתָהּ אִין מְקִימָה:

The virgin of Israel is fallen, She shall no more rise; She is cast down upon her land, There is none to raise her up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 הערת קה"ת מפנה לNumbers 19:2 למילים האלה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל־בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אי־דבה מום אשר לא־עלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 "וה' ציווה אותנו לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' אלקינו". המאמר מדגיש את המילים "לעשות": האדם הוא שעושה את החוקים.

Deuteronomy 6:24 דברים ו':כ"ד

ויצונו ה' לעשות את־כל־החקים האלה ליראה את־ה' אלקינו לטוב לנו כל־הימים לחיתנו כהיום הזה:

And the L-RD commanded us to do all these statutes, to fear the L-RD our G-d, for our good always, that He might pre-serve us alive, as it is at this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 "וכל העם רואים את הקולות", בעת מתן תורה. המאמר על פסוק זה בתורה אור מובא לעניין המצוות הפועלות רצוא ושוב.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וכל־העם רֹאִים אֶת־הקולֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַקָּהֶר עֲשׂוּ וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

47 "הוי' בא מסיני... מימינו אש דת למו". התורה היא אש שניתנה מימין, בחינת מים, ולכן היא מאחדת אש ומים.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב'

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

48 "וייקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, ונתן עליו מים חיים אל כלי". המים שניתנים על האפר הם השוב.

Numbers 19:17 במדבר י"ט:י"ז

ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל־כלי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be put thereto in a vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 "זאת חוקת התורה". מאחר שכפרה האדומה מופיעים בגלוי הן רצוא והן שוב, היא נקראת חוקת התורה כולה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב'

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל־בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אי־דבה מום אשר לא־עלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 וקבל היהודים

"והיהודים קיבלו עליהם את אשר החלו לעשות". המאמר על פסוק זה בתורה אור מובא בהקשר ליכולתה של הנשמה להכיל את האור רק באמצעות רצוא ושוב.

Esther 9:23 אסתר ט':כ"ג

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 ועל האי אקרי כו' והחיות רצוא ושוב

באידרא זוטא אומר הוזהר על הראש העליון, עתיקא קדישא, שאינו נודע ואינו מתחבר לחכמה או לבינה; "ועל זה נקרא: 'ברח לך אל מקומך', ויהחיות רצוא ושוב".

Zohar, Idra Zuta 1:29-4:37 ספר הוזהר, האדרא זוטא א':כ"ט-ד':ל"ז

52 והחיות רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב". הפסוק שהוזהר מצטט על הרצוא והשוב שלפני

המדרגה העליונה ביותר.

Ezekiel 1:14 יהזקאל א"י

והחיות רצו ושוב כמראה הפק:

And the living creatures ran and returned as the appearance
of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

53 והאיש משתאה לה

"והאיש משתאה לה, מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו". אליעזר צופה ברבקה ליד הבאר; המאמר על פסוק זה מסביר מדוע סיפורו חוזר ונשנה.

Genesis 24:21 בראשית כ"ד:כ"א

והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אס"ל:

And the man looked stedfastly on her; holding his peace, to
know whether the L-RD had made his journey prosperous or
not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

54 ביו"ד נברא העוה"ב

המילים כאן מצטטות את Menachot 29b:13-14. הקטע מופיע למטה.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:יג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

פסוקה 7

55 אם רץ לברך

"ואם לברך רץ, שוב". הריצה היא האש שבלב; השיבה היא המים שבמוח.

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א"ח

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולברך מלהרהר ואם רץ לברך שוב למקום שלך נאמר והחיות רצו ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out
of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind
from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak,
and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the
living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon
this was the covenant made

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

56 בד"ה החלצו מאתכם

שם נקרא חיבור ההפכים "שלוש": השמאל נכלל בימין, והגבורות נמתקות על ידי החסדים. הדבר נעשה באמצעות התורה — "מימינו את דת", אש

שחורה על גבי אש לבנה — ובאמצעות אור שלמעלה מהשתלשלות, שהופך את החסד והגבורה, המנוגדים מצד עצמם, לאחד ממש.

הערת קה"ת

לקו"ת מטות פו, ג.

57 החלצו מאתכם

"החלצו מאתכם אנשים לצבא". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא להרחבה בעניין חיבור האש והמים.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג

וידבר משה אל־העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על־מדון לתת נקמתה' במדין:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from
among you for the war, that they may go against Midian, to
execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

58 בד"ה והי' לכם לציצית

הקטע סמוך לאותו עמוד מפרש את "והיה לכם לציצית וראיתם אותו" כמתייחס לחוט התכלת: התכלת דומה לים, הים דומה לרקיע, והרקיע דומה לכיסא הכבוד — מלכות ה', שממנה העולמות מקבלים את חיותם באמצעות ביטול והיכללות במקורם.

הערת קה"ת

לקו"ת שלח מד, ד.

59 והיה לכם לציצית

"והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות הוי". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה דן באש של יו"ד ובאש של ה"א.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אתם ולא תתורו אחר לכתכם ואחרי עיניכם אשר איתם זנים אחריהם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon
it, and remember all the commandments of the L-RD, and
do them; and that ye go not about after your own heart and
your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 אש יו"ד ואש ה"א

רבי עקיבא לימד: "איש ואשה — זכו, שכינה ביניהם; לא זכו, אש אוכלתם". אם מסירים את היי"ד מ"איש" ואת ה"א" מ"אשה", מתקבלת בכל אחת מהמילים המילה "אש".

Sotah 17a:2-3 סוטה י"ז א:ב-ג

מ"ןאם לא שכב איש וגו' ואת פי שטית תחת אישה", ואינו כותב "והשביע הפה את האשה". וכותב: "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה. ובאו המים המקררים האלה כמעלה לצבות פסן ולנפל ירה". ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 9

61 ועתה יש להבין

ההערה מפנה לשם לדיון המקביל לחלק זה כולו.

הערת קה"ת

לסעיף זה ראה סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' קא ואילך.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נד, ג.

66 אהבתי אתכם אמר ה'

"אהבתי אתכם אמר הוי'". השפעה הבאה מתוך אהבה וקרבה שייכת רק לצד הקדושה.

Malachi 1:2 מלאכי א'ב'

אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְאַמְרָתֶם בְּמֶה אֶהְבֵּתֵנוּ הֲלוֹא־אֵךְ עָשׂוּ לִיעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאַהֲבֵנוּ אֶת־יַעֲקֹב:

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי א, ב.

67 יאר פניו אתנו

"יחננו ויברכנו, יאר פניו אתנו". נתינת ה"פנים", הימין, היא ביטוי לקרבה.

Psalms 67:2 תהילים ס"ז:ב'

אֱלֹקִים יַחְנֵנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יֵאָרְפְּנוּ אֶתְנוּ סֶלָה:

G-d be gracious unto us, and bless us; May He cause His face to shine toward us; Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סז, ב.

68 ימינך ה' תרעץ אויב

משירת הים: "ימינך הוי' תרעץ אויב". יד ימין אינה מזינה את האויב אלא שוברת אותו.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו'

יְמִינֶךָ הַבַּיִת הַזֶּה יִמְיֶנְךָ הַיָּמִין בְּכַף יְמִינֶךָ תִּרְעֹץ אוֹיֵב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ו.

69 השיב אחור ימינו

"השיב אחור ימינו מפני אויב". בעת החורבן הוסרה יד ימין, והאויב גבר.

Lamentations 2:3 איכה ב':ג'

גָּדַע בְּחַרְיָאף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הָשִׁיב אַחֲרֵי יָמֵינוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כָּאֵשׁ לְהַכָּה אֶכְלָה סָבִיב:

He hath cut off in fierce anger All the horn of Israel; He hath drawn back His right hand From before the enemy; And He hath burned in Jacob like a flaming fire, Which devoureth round about

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ב, ג.

70 בד"ה ואהי אצלו אמון

ההסבר שם עוסק בהמתקת הגבורות, שנעשית כאשר האדם מכניע את הצד האחר ומשנה אותו, שכן הקליפות מושרשות בגבורות. המתקת פירושה

62 פרה דקבילת מן שמאלא ומאן הוא לשמאלא שור

בווהר על חוקת: "פרה, המקבילת מן השמאל. ומי נמצא בשמאל? השור, כמו שנאמר: 'ופני שור מהשמאל'". בהמשך הוא מפרש את "אדומה" כגורת הדין.

Zohar, Chukat 3:16-4:25 ספר זוהר, חקת ג':ט"ז-ד':כ"ה

The first 10 lines of the Hebrew text do not appear in our translation. A RED HEIFER, ETC. The heifer receives from Ox, who is on the left, and is therefore used to purify. "Red" symbolizes the sentence of judgement. "Without spot" symbolizes lenient judgement. "Wherein is no blemish" indicates the Shekinah. AND YE SHALL GIVE HER UNTO ELEAZAR THE PRIEST. Why to him and not to Aaron? Because Aaron was the friend of the Matrona, and also because Aaron came not from the side of Pure, but from the ... side

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

63 ופני שור מהשמאל

בחזון יחזקאל, לכל אחת מהחיות יש פני אריה מימין ו"פני שור מהשמאל". השור, שנמצא בשמאל, הוא השורש שממנו מקבלת הפרה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־הַיְמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

64 שמאל דוחה וימין מקרבת

חז"ל מלמדים שמתמיד יש "לדחות בשמאל ולקרב בימין", ולא לדחות בשתי ידיים כפי שאלישע דחה את גיחזי. כאן מתוארים שני אופנים של ההשפעה האלוקית.

Sotah 47a:6-7 סוטה מ"ז א'-ו'

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי מתלמידיו בשתי ידיו. אלישע מאי היא, דכתיב: "ויאמר נעמן הואל קח כפרים", וכתיב: "ויאמר אליו לא לבי הלה כאשר הפך איש מעל מרפבתו לקראתה העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה מז, א. וש"נ.

65 ימין ושמאל תפרוצי

"כי ימין ושמאל תפרוצי". הפסוק משמש לתיאור שני הקווים, ימין ושמאל, הקיימים למעלה.

Isaiah 54:3 ישעיהו נ"ד:ג'

כִּי־יָמִין וּשְׂמָאֵל תִּפְרָצִי וְיִרְעַךְ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשֹׁמוֹת יוֹשִׁיבוּ:

For thou shalt spread abroad on the right hand and on the left; And thy seed shall possess the nations, And make the desolate cities to be inhabited

שהגבורות עצמן נעשות מתוקות, כמו מאכל חמוץ שהופכים לריכה.

Numbers 18:4 במדבר י"ח:ד'

וְנָלוּ עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא יִקְרָב אֲלֵיכֶם:

And they shall be joined unto thee, and keep the charge of the tent of meeting, whatsoever the service of the Tent may be; but a common man shall not draw nigh unto you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר יח, ד. מאמרי אדה"ו כתובים-א עי רד.

71 ואהיה אצלו אמן

"או הייתי אצלו אמן". ההסבר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא בהקשר של יד ימין של ה'.

Proverbs 8:30 משלי ח':ל'

וְאָהִיָּה אֲצֻלוֹ אָמוֹן וְאָהִיָּה שֹׁשְׁעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקַת לִפְנֵיו בְּכָל־עֵת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 וימניך מקרב חיקך כלה

"למה תשיב ירך וימניך? מקרב חיקך כלה!" תחינה ליד הימין, שנסתרה מאז החורבן, שתפעל נגד האויב.

Psalms 74:11 תהילים ע"ד:יא

לְמָה תִּשָּׁבֵב יָרֵךְ וַיִּמְנִיךְ מִקְרֵב חִיקְךָ כְּלָה:

Why withdrawest Thou Thy hand, even Thy right hand? Draw it out of Thy bosom and consume them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ובלקו"ת ס"פ חקת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל.

74 בזח"ב פקודי דף רכ"ד ובפ"י הרמ"ז שם

ההערה מצטטת את דברי הרמ"ז על קטע זה בווהר: "כי מן הימין אין קליפה, אלא השמאל עצמו, כשהוא מתפשט כלפי מטה, נעשה סיגים", ומפנה לביאורי הצמח צדק על הווהר להרחבה.

הערת קה"ת

"כי הימין אין ממנה קליפה אבל השמאל עצמו בהתפשטותו למטה נעשה סיגים". ביאה"ז להצ"צ-א עי שעג. ובכרך-ב עי תתנב ד"ה אמר לצפון תני – תרין עי שצ. ראה גם לקמן נו, ג.

75 ושבע הזיות נוכח פני אהל מועד

"ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים". ההזאות מעלות את הטוב הפנימי שכפרה אל שורשו.

Numbers 19:4 במדבר י"ט:ד'

וְלָקַח אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וַהֲזָה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדְּמָה שִׁבְעַת פְּעָמִים:

And Eleazar the priest shall take of her blood with his finger, and sprinkle of her blood toward the front of the tent of meeting seven times

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה במדבר יט, ד.

76 שהאפר הוא מהותו . . של העץ

שם אותו דימוי, ששמע המחבר מרבו, מסביר את דברי אברהם "ואנכי עפר ואפר": האפר הוא מהותו של העץ השרוף, הנשאר לאחר שהאש, המים והאוויר כלו בעשן, ואף על פי כן אין להשוותו לעץ כפי שהיה לפני ששרף.

הערת קה"ת

ראה אנה"ק סי' טו. אוה"ת יתרו ע' תתכו.

77 הכל היי מן העפר

"הכל הולך אל מקום אחד; הכל היה מן העפר, והכל שב אל העפר". העפר הוא עצמותו של כל גוף, והוא הנשאר כאפר.

Ecclesiastes 3:20 קהלת ג':כ'

הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל־מָקוֹם אֶחָד הִנֵּה הָיָה מִן־הָעֶפֶר וְהָכֹל שָׁב אֶל־הָעֶפֶר:

All go unto one place; all are of the dust, and all return to dust

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, כ.

78 חומר וצורה

ההערה מפנה לחיבורו הפילוסופי של הרמב"ם בעניין המושגים חומר וצורה.

הערת קה"ת

במיינ' להרמב"ם בשלישי פכ"ב ובח"א (פ"י) ובפ"א מח' פרקים שלו. [כ]. ראה ה"ל יסוה"ת רפ"ד.

79 חומר וצורה

הרמב"ם כותב שכל הגופים שמתחת לשמים מורכבים מחומר (גולם) ומצורה, והחומר שלהם מורכב מארבעת היסודות: אש, אוויר, מים ועפר. הערת קה"ת מפנה לפרק זה בנוגע למונחים שהמאמר משתמש בהם.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 4:1 משנה תורה, הלכות יסודי התורה ד':א'

אַרְבָּעָה גּוֹפִים הָלְלוּ שֵׁם אֵשׁ וָרוּחַ וּמִים וְאָרֶץ הֵם יְסוּדוֹת כָּל הַנִּבְרָאִים לְמִשָּׁה מִן הָרָקִיעַ. וְכָל שִׂיְהִיָּה מְאָדָּם וּמִבְהֶמָה וְעוֹף וְרֶמֶשׂ וְדָג וְצִמָּח וּמִמְתַּכַּת וְאֶבְנִים טוֹבוֹת וּמְרָגְלִיּוֹת וְשָׂאֵר אֶבְנֵי בִנְיָן וְהָרִים וְגוֹשֵׁי עֶפֶר הַכֹּל גִּלְמָן מִחֶבֶר מְאָרְבָּעָה יְסוּדוֹת הָלְלוּ. נִמְצְאוּ כָּל הַגּוֹפִים שְׁלֵמֻטָּה מִן הָרָקִיעַ חוּץ מְאָרְבָּעָה יְסוּדוֹת הָאֵלוּ מִחֶבְרִים מְגֻלָּם וְצוּרָה. וְגִלְמָן שְׁלֵהֶם מִחֶבֶר מְאָרְבָּעָה יְסוּדוֹת הָאֵלוּ. אֲבָל כָּל אֶחָד מְאָרְבָּעָה הַיְסוּדוֹת אֵינוֹ מִחֶבֶר אֶלָּא מְגֻלָּם וְצוּרָה בִּלְבָד:

These four elements, namely: fire, air, water and earth, are the elements of all the creatures beneath the expanse; all that be whether of man, beast, fowl, creeping thing, fish, vegetation, minerals, precious stones, pearls, structural stones, mountains and glaciers, the body of each and every one is the joint issue of these four elements. Consequently all bodies beneath the expanse, save only these four elements, are joint issue of matter and form; and the body of each is the joint issue of these four elements; but each of ... these

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי כו, ט.

85 כמו שאוהב ומתאוה לחיי נפשו

התניא מפרש את "נפשי אויתך" כך: מכיוון שאתה נפשי וחיי האמיתיים, אני מתאוה אליך כפי שאדם מתאוה לחיי נפשו, וכמה אליהם כשבהיותו חלש הוא משתוקק שישובו אליו.

Numbers 8:3 במדבר ח'ג'

וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן אֱלִימֹל פְּנֵי הַמְנוּחָה הָעֵלָה נִרְתִּיבָה כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה:

And Aaron did so: he lighted the lamps thereof so as to give light in front of the candlestick, as the L-RD commanded. Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מד. וראה לעיל במדבר ח, ג ובמ"מ לשם.

86 ע"פ כי תצא

המאמר הזה מסביר את התפילה כמלחמה, במקום הקרבת שיעור ירדה אש מן השמים: חיות הנפש הבהמית באה מיסוד האש, והאש שלמטה נכללה באש שלמעלה, ששורשה בפני המרכבה העליונה.

הערת קה"ת

לקרית תצא לד, ג ואילך.

87 כי תצא

"כי תצא למלחמה על אויבך". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא כמקור לשורש הנפש הבהמית בפנים שבמרכבה העליונה.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י'

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׂבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

88 בד"ה להבין — מי א-ל כמוך

שם מוסבר "מי אל כמוך" בהקשר של שלוש עשרה המידות: חסדו של ה' יורד עד למקומות הנמוכים ביותר. את מה שעדיין בגדר "עוון" הוא נושא ומעלה; על "פשע", שהוא גס יותר ואינו יכול לעלות, הוא עובר, כדי שחסדו לא ייפסק.

הערת קה"ת

לקרית ר"ה ס, ד ואילך.

89 מי אל כמוך

"מי אל כמוך, נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו?" המאמר על פסוק זה מובא בהקשר לדיון ברצונותיה של הנפש הבהמית.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נֹשֵׂא עֹון וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נַחְלָתוֹ לֹא־יִחָזֵק לְעַד אָפוּ כִּי־תִפְּצֵן חֹסֶד הוּא:

פסוקה 10

80 מפני שור מהשמאל

"ופני שור מהשמאל". לנפש הבהמית, כמו לפרה, יש שורש בשור שמשמאל למרכבה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 פרה דקבילת משמאל

האמירה בוהר "פרה המקבלת משמאל", שהובאה בפסקה הקודמת, מיושמת כעת על הנפש הבהמית.

Zohar, Chukat 3:16-4:25 ספר זוהר, חקת ג':ט"ז-ד':כ"ה

The first 10 lines of the Hebrew text do not appear in our translation. A RED HEIFER, ETC. The heifer receives from Ox, who is on the left, and is therefore used to purify. "Red" symbolizes the sentence of judgement. "Without spot" symbolizes lenient judgement. "Wherein is no blemish" indicates the Shekinah. AND YE SHALL GIVE HER UNTO ELEAZAR THE PRIEST. Why to him and not to Aaron? Because Aaron was the friend of the Matrona, and also because Aaron came not from the side of Pure, but from the ... side

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 11

82 כח המתאוה

כמעט אותו קטע מופיע שם: הכוח המתאוה לדברים אסורים אינו חטא כשלעצמו, שכן הוא אותו כוח בין אם הוא מופנה לאסור ובין אם למותר; שורשו בקדושה עליונה, והוא נמשך להתאוות לחטא רק בעקבות שביירת הכלים. לכן בתשובה אפשר להפנותו לאהבת ה', "בשני יצריך".

הערת קה"ת

ראה לקמן ר"ה סא, ד. נתבאר בסה"מ תרס"ד ע' רטו.

83 שהרי עצם מהותו . . לטוב

מצוטט בהערה: מה שנכתב בכמה מקומות, כמו במאמר זה, שכוח התאוה אינו רע במהותו, פירושו רק שאין לו צורה רעה בעצם; עם זאת, הוא אינו טוב, ואדרכה, מטבעו הוא נמשך לדברים גשמיים.

הערת קה"ת

בקונטרס העבודה פ"ה מציין "מ"ש בכ"ד שכח המתאוה בעצם אינו רע וכמ"ש בלקרית ד"ה זאת חוקת התורה זהו רק שאין בו ציור רע בעצם, אבל מ"מ אינו טוב, ואדרכא בטבעו הוא נמשך לענינים חומריים".

84 נפשי אויתך

"נפשי, אליך נכספתי בלילה". הכמיהה לה' היא ככמיהתו של אדם לחייו שלו.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט'

נִפְשִׁי אוֹתְךָ בְּלִילָה אֶפְרוּחִי בְּקֶרְבִּי אֶשְׁחָרֵךְ כִּי כְּאִשֶּׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאַרְץ צֶדֶק לְמִדּוֹ יִשְׁבִּי תָבֵל:

בקבלה, מלכים אלה הם המידות של עולם התווה.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך־מלך לבני ישראל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 וימלוך וימת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם לו, לב־לג ועלה.

102 וימלוך וימת

כל אחד ממלכי אדום "מלך" ואחר כך "מת". מיתתם מתפרשת כשבירת הכלים של עולם התווה.

Genesis 36:32-33 בראשית ל"ו:ל"ב-ל"ג

וימלך באדום בלע בן־בעור ושם עירו דנהבה: וימת בלע וימלך תחתיו יקב בן־זרח מִבְּצָרָה:

And Bela the son of Beor reigned in Edom; and the name of his city was Dinhabah. And Bela died, and Jobab the son of Zerah of Bozrah reigned in his stead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 14

103 בד"ה וכל בניך

שם, "כל בניך למודי ה" פירושו שהם מקבלים מבחינת י"ה כדי להיות בבחינת רצוא ושוב, שהיא עבודת התפילה; לאחר מכן הם נעשים "בנייך" באמצעות עול לימוד התורה, ועל ידי כך "ורב שלום".

הערת קה"ת

לקו"ת ראה ל, ב.

104 וכל בניך למודי

"וכל בנייך לימודי הוי', ורב שלום בנייך". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר של בירור המדות והעלאתן לאין הגדול.

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וכל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 ובקשתם משם את ה'

"ובקשתם משם את הוי' אלקיך ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". גם "משם", מהמקום הנמוך ביותר, אפשר למצוא את ה'.

Deuteronomy 4:29 דברים ד:כ"ט

ובקשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־ה' אֱלֹהֵיךָ וּמָצָאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

But from thence ye will seek the L-RD thy G-d; and thou shalt find Him, if thou search after Him with all thy heart and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, כט.

106 קראו שם פרעה

"צעקו שם: פרעה מלך מצרים אינו אלא קול". "שם" מציין את מקומו של פרעה, את תחום הסטרא אחרא.

Jeremiah 46:17 ירמיהו מ"ו:י"ז

קְרָאוּ שֵׁם פֶּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם שְׁאוֹן הָעֶבֶר הַמוֹעֵד:

They cried there: 'Pharaoh king of Egypt is but a noise; He hath let the appointed time pass by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' מו, יז.

107 אשר יאמר עליו כי הוא זה

בדיני חפץ שנחלקו עליו, "זה אומר: זה שלי". המילה "זה" משמשת לדבר שאפשר להצביע עליו ישירות.

Exodus 22:8 שמות כ"ב:ח'

עַל־כָּל־דְּבַר־פֶּשַׁע עַל־שׂוֹר עַל־חֲמוֹר עַל־שֶׁה עַל־שִׁלְמָה עַל־כָּל־אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמֶר כִּי־הוּא זֶה עַד הָאֱלֹקִים יָבֹא דְבַר־שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשָׁעוּ אֱלֹקִים יִשְׁלֹם שְׁנַיִם לָרַעְהוּ:

For every matter of trespass, whether it be for ox, for ass, for sheep, for raiment, or for any manner of lost thing, whereof one saith: 'This is it,' the cause of both parties shall come before G-d; he whom G-d shall condemn shall pay double unto his neighbour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 ושם ימותו

על דור המרגלים נאמר: "במדבר הזה יתמו ושם ימותו". "שם" הוא מקום המוות והשבירה.

Numbers 14:35 במדבר י"ד:ל"ה

אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָתֵמוּ וְשָׁם יָמוּתוּ:

I the L-RD have spoken, surely this will I do unto all this evil congregation, that are gathered together against Me; in this wilderness they shall be consumed, and there they shall die

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יד, לה.

109 לית אתר פנוי מיני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז תנ"ז.

110 לית אתר פנוי מיניה

"לית אתר פנוי מיניה". לכן גם "משם", מהמקום הנמוך ביותר, אפשר לבקש את ה' ולמצוא אותו.

Tikkunei Zohar 91b:6-92a:1 תקוני זוהר צ"א ב:ו-צ"ב א:א'

... בְּכָל סְפִירוֹ, וּבְכָל כְּרִסְיִו, וּבְכָל מְלָאכִיו, וּבְכָל אֲבָר וְאֲבָר דְּבַר נֶשׁ, דְּלִית אֲתָר פְּנוּי מִנִּיהָ לֹא בְּעֵלְאִין וְלֹא בְּתַתְּאִין, יְהוּ"ה לֹא אֲתַקְרִי בִּיחּוּדָא דְּאַרְבַּע אֲתוּנוּ אֲלֵא בְּעֵלֶת הָעֻלּוֹת דְּמִיחּוּד לוֹן, וּבְגִין דְּאִיהוּ מִיחּוּד אֲרַבַּע אֲתוּנוּ, בְּקָה אֲתַקְרִיאוּ יְהוּ"ה בִּיחּוּדָא חֲדָא יְהוּ"ה אֲחַד וְשֵׁמוּ אֲחַד, וּבְגִין דָּא שׁוּי אֲמוּנָה דִּישְׂרָאֵל בְּאַרְבַּע אֲתוּנוּ אֲלִינוּ, וְכָל שְׁמֵהּ שׁוּי כְּנוּיִין

לְשֵׁמָא דָא, לִית שְׁמָא עַד אֵין סוֹף וְעַד אֵין תְּכֵלִית וְרַבְרָבָא וְשִׁלְטָנָא מִן
דָא, לְעֵילָא עַד אֵין סוֹף, וְלִתְתָא עַד ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

111 לצעוק . . בצר לו

"או צעקו אל הוי' בצרתם, והוא הציל אותם ממצוקותיהם." הצעקה מעומק
הלב היא הדרך למצוא את ה' "משם".

Psalms 107:6 תהילים ק"ז:

וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָרָה לְהִשָּׁלֵךְ מִמִּצְּוֹקוֹתֵיהֶם יִצְּלֵם:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He de-
livered them out of their distresses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים קז, ו. כח.

112 ע"פ וישב יעקב

המאמר על "וישב יעקב" מכאר שעל ידי גלות השכינה בין האומות
מתבררים ניצוצות הקדושה, ושהנשמה יורדת לגוף כדי לשוב בתשובה
מעומק הלב, המביאה לקשר קרוב יותר עם ה' — "כיתרון האור הבא מן
החושך".

הערת קה"ת

תו"א כו, ד.

113 וישב יעקב

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו." המאמר על פסוק זה מובא כמקור לעיון
נוסף בעניין החיפוש אחר ה' מן המקום הנמוך ביותר.

Genesis 37:1 בראשית ל"ז:

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

And Jacob dwelt in the land of his father's sojournings, in
the land of Canaan

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 ויע"פ אני לדודי

במאמר על "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים" מבואר שהתשובה
אפשרית משום שמקורה בסובב כל עלמין, השווה בכל מקום. לכן גם מי
שרשע גמור ושפל מאוד יכול להשתנות ולהיעשות צדיק גמור.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פ' ראה לג, ג.

115 אתהפכא חשוכא לנהורא

הזוהר משבח את מי ש"הופכים חושך לאור וטועמים מר למתוק".
באמצעות תשובה הופכים את "שם" לשם הקדוש אין.

Zohar, Introduction 9:48-10:56 ספר הזוהר, הקדמה ט"מ-ח"י:נ"ו

116 כמ"ש בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש' הק"ש פ"ט. [כ].

117 רפ"ח ניצוצין ושם ב"ן בגימט' שם

בעניין הכוונות של קריאת שמע: כל בחינות ה"אחוריים" שנפלו הן רפ"ח
ניצוצות, ועם שם ב"ן, בחינת ה"פנים" של מלכות שגם היא ירדה, ערכן
הכולל הוא שם. כל מה שצריך להמתקה מצטרף למלכות ונקרא בשם זה.

Pri Etz Chaim, Gate of the Recitation of the Shema 9:4 פרי עץ

חיים, שער הקריאת שמע ט"ד:

והנה כל האחוריים שנפלו, כולם הם רפ"ח ניצוצין, שהם ד' ע"ב, שהם
ע"ב דיודין, וס"ג עם יוד אותיות הרי ע"ג, ושם מ"ה עם מספר השם כ"ו
ג' ע"א, הרי ג' ע"ב. ואחוריים של שם ב"ן בפשוט ולא מילוי, הוא
ע"ב ג"כ, כזה - י' י"ה יה"ו יהו"ה, הרי ד"פ ע"ב. וד"פ ע"ב, גימ' רפ"ח
ניצוצין. ושם ב"ן עצמו, שהוא הפנים של המלכות, שגם הם ירדו, הרי
הכל ג' ש"ם. הרי כי כללות כל אלו הצריכים להתמתק כולם
מתחברים אל המלכות ונקראים שם על שםם. והנה לזה השם, תכוין
להוריד אליו ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

118 בפי' וישלח סדי"ה ויאבק איש

בסוף המאמר נקראת ההיאבקות ניסיונו של סמאל להלביש את יעקב בחסד
ובגבורה שלו ולמשוך אחריו את לבו, ואת כירורו של סמאל בידי יעקב.
באמצעות כירור זה, שהוא תשובה, מתעלה ונכלל גם ה"אבק" — מלכות
דקליפה — במלכות דקדושה.

הערת קה"ת

תו"א כו, ג ואילך.

119 ויאבק איש

"ויותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר." המאמר על פסוק זה
בתורה אור מובא כמקור לעיון נוסף בעניין העלאת "שם".

Genesis 32:25 בראשית ל"ב:כ"ה

וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר:

And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him
until the breaking of the day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 מאן דנפיל מדרגי אקרי מית

הדברים מובאים בהערה על מקור האמירה, המצטטת מן הזוהר: "מי שירד
ממדרגה שהיה בה נקרא מיתה".

הערת קה"ת

בזו"ג קלה, ב — הובא בע"ח ש' שבה"כ פ"ב ובמכ"ש ש"ב ח"ב פ"ג — איתא
מאן דנחית מדרגי' קדמא דהוה ב"י קארי' ב"י מיתה — לקו"ש ח"י ע' 211.
ראה ב"ר ר"פ ויחי. בענין שנתבאר כאן — ראה אוה"ת חקת ע' תשפ.

121 מאן דנפיל מדרגי אקרי מית

כאידרא רבא אומר הזוהר שמי שיורד מהמדרגה שבה היה נקרא מת. זוהי
ה"מיתה" של שבעת המלכים, השבירה, שטומאתה מטהרת על ידי הפרה.

Zohar, Idra Rabba 24:177-25:188 ספר הזוהר, האדרא רבא כ"ד:קע"ז-
כ"ה:קפ"ח

122 ויאכילך את המן

"ויענך וירעיבך ויאכילך את המן." הטקסט מפנה לדיון שלו בפסוק זה
להרחבה נוספת.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

וַיַּעֲבֹד וַיַּרְעִבְךָ וַיֹּאכִלְךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן
הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עָלֶיךָ הִלָּחֶם לְבָדּוֹ יְחִיָּה הָאֵדָם כִּי עָלֶיךָ־מוֹצָא פִּי־יְחִיָּה
הָאֵדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed
thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fa-
thers know; that He might make thee know that man doth
not live by bread only, but by every thing that proceedeth
out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 זה א-לי ואנוהו

”זה א-לי ואנוהו”. רק ה', הנמצא בכל מקום, ראוי באמת להיקרא "זה".

Exodus 15:2 שמות ט"ו:ב'

עֲזִי וְזִמְרַתְךָ ה' יִהְיֶה לִּי לִישׁוּעָה וְה' אֱלֹהֵי וְאֲנֹהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאֲרַמְּנֶהוּ:

The L-RD is my strength and song, And He is become my salvation; This is my G-d, and I will glorify Him; My father's G-d, and I will exalt Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ב.

124 מלא כה"א כבודו

קריאת השרפים: "קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות, מלוא כל הארץ כבודו". הוא נמצא בכל מקום, ולכן אפשר לקרוא לו "זה".

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְלִי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ג.

פסוק 15

125 ואהבת בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת את המילים "בכל לבבך" כ"בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". זהו מה שפועל שריפת הפרה.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה'

חֵיב אָדָם לִבְרָךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁשׁ שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדֶךָ. בְּכָל לִבְבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיֶצֶר טוֹב וּבְיֶצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מַאֲדֶךָ, בְּכָל מְוֻנָּה. דְּבַר אַחֵר בְּכָל מַאֲדֶךָ, בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הוּי מוֹדֵה לּוֹ בְּמֵאֵד מֵאֵד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כִּנְגִיד שֶׁעַר הַמִּזְרַח, שֶׁהוּא מְכֻן כִּנְגִיד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעֻלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

126 אם רץ לבך

”ואם רץ לבך — שוב”. הריצה היא השריפה, והשיבה היא המים החיים.

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א'ח'

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon .this was the covenant made

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

127 ונתן עליו מים חיים אל כלי

”ונתן עליו מים חיים אל כלי”. המים החיים הם התורה, והכלי הוא המצוות.

Numbers 19:17 במדבר י"ט:י"ז

וְלִקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל־כֵּלִי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be .put thereto in a vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 מקור מים חיים

”אותי עזבו מקור מים חיים”. ה', המקור הנסתר, שממנו נובעת התורה.

Jeremiah 2:13 ירמיהו ב':י"ג

כִּי־שָׁתִים רְעוֹת עָשָׂה עִמִּי אֲתִי עָזְבוּ מִקּוֹר מַיִם חַיִּים לְחַצֵּב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נִשְׁכָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְלוּ הַמַּיִם:

For My people have committed two evils: They have forsaken Me, the fountain of living waters, and hewed them out of cisterns, broken cisterns, That can hold no water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"ב, יג.

129 סתימו דכל סתימין

הביטוי של הווהר למדרגה הנסתר ביותר, "סתים דכל סתימין", המצוטט בהערת קה"ת: כאן הוא משמש לתיאור ה' כמקור הנסתר של המים החיים.

Zohar II, 89a זח"ב פט, א

הערת קה"ת

זח"ב פט, א. ובכ"מ.

130 בחי' מים חיים היא התורה

ההערה מפנה לשם בעניין התורה כ"מים חיים".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ז ע' 321.

131 והחכמה תחיי

”החכמה תחיה בעליה”. התורה, שהיא חכמה, היא מים חיים.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז':י"ב

כִּי בְּצַל הַחֲכָמָה בְּצַל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוּן דַּעַת הַחֲכָמָה תַּחֲיָהּ בְּעֶלְיָהּ:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life

of him that hath it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
קהלת ז, יב.

132 ימותו ולא בחכמה

"ימותו ולא בחכמה". המוות הוא היעדרה של חכמה, עץ החיים.

Job 4:21 איוב ד':כ"א

הלא־נָסַע יָתָרָם בָּם יָמוּתוּ וְלֹא בְּחָכְמָה:

Is not their tent-cord plucked up within them? They die, and
'that without wisdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
איוב ד, כא.

133 רמ"ח מ"ע נקי רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה תז"ת ת"ל.

134 רמ"ח מ"ע נקי רמ"ח אברים דמלכא

תיקוני זוהר מכנה את רמ"ח מצוות עשה רמ"ח אברי המלך. כל מצווה היא כלי לגילוי מסוים.

Tikkunei Zohar 74a:8 תיקוני זוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעיטא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו ראש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצווה ועושה מתרונתו, ובגין דא אתמר על תרונתו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא צוננו, על מאן על שכינתא תתא, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהו"ה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי מצווה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

135 ראיתי והנה מנורת זהב

"ראיתי, והנה מנורת זהב כולה". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר של המצוות ככלים לאור.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב'

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על־ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על־ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 וקבל היהודים

"וקיבלו היהודים עליהם". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר של המצוות ככלים לאור.

Esther 9:23 אסתר ט':כ"ג

וקבל היהודים את אשר־החלו לעשות ואת אשר־כתב מרדכי אליהם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and
;as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 רוח אייתי רוח

הוזהר מלמד ש"רוח מושכת רוח ומביאה רוח": הרוח שהאדם מעלה מלמטה מושכת רוח מלמעלה.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

138 נתינת האפר ע"ג המים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הל' פרה פ"ט, ה"א.

139 נתינת האפר ע"ג המים

הלכות הרמב"ם בדבר קידוש המים באפר הפרה, המובאות בהערת קה"ת על נתינת האפר על המים.

Mishneh Torah, Red Heifer 9:1 משנה תורה, הלכות פרה אדומה ט':א'

כיצד מקדשין את המים באפר הפרה. נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על פני המים כדי שיצא על פני המים. אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים. ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך נתן עליו המים פסל. ומהו זה שצאמר בתורה (במדבר יט יז) "ונתן עליו מים חיים". כדי לערב את האפר במים:

Torat Emet 363 (Public Domain)

140 בדיה וכל העם רואים

שם הרצוא והשוב הם האש והמים "כגובהו", שהי עושה שלום ביניהם כדי שהמים לא יכבו את האש; האש שבלב היא צימאון הנשמה, הרצוא של "אם רץ לכך".

הערת קה"ת

תו"א עג, ד.

141 וכל העם רואים

"וכל העם רואים את הקולות". המאמר על פסוק זה מסביר מדוע צריכות להיות תמיד גם רצוא וגם שוב.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עָשׂוּ וַיִּרְאוּ הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 ואהיה אצלו אמון

"ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום". הביאור על פסוק זה מובא בהקשר לאופן שבו הריצה ממשיכה את התורה מלמעלה.

Proverbs 8:30 משלי ח':ל'

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֲמוּן וְאֶהְיֶה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם מְשַׁחֲקֶת לִפְנָיו בְּכָל־עֵת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight,
,Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 אני תורתך שעשעתי

"טפח לבם כמו חלב; תורתך שעשועי". מובא מתוך המאמר על "ואהיה

| אצלו אמו".

Psalms 119:70 תהילים קי"ט:ע

טַפֵּשׁ כַּחֲלָב לִבָּם אֲנִי תוֹרַתְךָ שְׁעִשְׁעֵתִי:

.Their heart is gross like fat; But I delight in Thy law

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 במ"א ע"פ הזהר פ' תזריע

ההערה מזהה את הביאור לקטע הזהר על תזריע, שאליו מתייחס הטקסט, עם הביאור שנדפס שם.

הערת קה"ת

ביאה"ז לכ"ק אדה"א עג, א ואילך. נוסחא שני" בסה"מ תקס"ה.

145 הזה עליהם מי חטאת

| לטהרת הלויים: "וזהו עליהם מי חטאת".

Numbers 8:7 במדבר ח':ז

וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בָּשָׂרָם וְכָבְסוּ בְגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 שירי טלא דבדולחא

בפרשת תזריע מתאר הזהר את מי הטהרה שזמים על הלויים כ"שירי טל הקרח".

Zohar, Tazria 24:123-25:134 ספר הזהר, תזריע כ"ד:קכ"ג-כ"ה:קל"ד

147 ששים המה מלכות

| "ששים מלכות ושמונים פילגשים". ההסבר על הפסוק הזה מובא בהמשך.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח

שִׁשִּׁים הֵמָּה מַלְכוּת וּשְׁמוֹנִים פִּילְגָשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 אחת היא יונתי

| "יונתי תמתי אחת היא". חלק מאותו הסבר שמוכא בהמשך.

Song of Songs 6:9 שיר השירים ו':ט

אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמְתִּי אַחַת הִיא לְאִמָּה בָּרָה הִיא לְיֹלֶדֶתָהּ רְאוּהָ בָנוֹת וַיֹּאשְׁרוּהָ מַלְכוּת וּפִילְגָשִׁים וַיַּהֲלִיחֶהָ:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 ולקח הכהן עץ ארז

"ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה". המאמר מסביר כעת את שלושת הדברים האלה.

Numbers 19:6 במדבר י"ט:ו

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאִזּוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרַפַּת הַפָּרָה: And the priest shall take cedar-wood, and hyssop, and scarlet, and cast it into the midst of the burning of the heifer

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יט, ו.

150 אל תיראי תולעת יעקב

"אל תיראי תולעת יעקב, מתי ישראל; אני עזרתך, נאום הוי". ישראל נקראים תולעת, שכוחה בפיה.

Isaiah 41:14 ישעיהו מ"א:יד

אֶל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נֹאמֵר ה' וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

Fear not, thou worm Jacob, And ye men of Israel; I help thee, saith the L-RD, And thy Redeemer, the Holy One of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי מא, יד.

151 מה תולעת זו אינה מכה ארזים אלא בפיה

בסוף פרשת וישלח, הזהר — שהמאמר עצמו מצטט — עוסק בדימוי של יעקב כתולעת שכוחה בפיה.

Zohar I, 178a זח"א קעח, א

הערת קה"ת

זח"א קעח, א. תנחומא בשלח, ט. [כ]. ראה לקו"ש-כח ע' 335.

152 מה תולעת זו אינה מכה ארזים אלא בפיה

המדרש על "תולעת יעקב": כשם שהתולעת מכה בארז בפיה בלבד, כך כוחם של ישראל הוא בתפילה בלבד.

Midrash Tanchuma, Beshalach 9:2 מדרש תנחומא, בשלח ט':ב

וְאוֹמֵר: אֵל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב (ישעיה מא, יד). לָמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹלַעַת? לֹאמַר לָךְ: מַה תוֹלַעַת הִיא אֵינָה מִכָּה אֶת הָאֲרָזִים אֲלָא בְּפִיהָ, וְהִיא רִכָּה וּמִכָּה אֶת הַקֶּשֶׁה, כִּי אֵין לָהּ לִישְׂרָאֵל אֲלָא תַפְלָה. שֶׁהָאֲמוֹת נִמְשְׁלוּ כְּאֲרָזִים, שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה אֲשׁוּר אֲרֹז בְּלִבָּנוֹן (יחזקאל לא, ג). וְאוֹמֵר: וַיִּשְׁבֶּר ה' אֶת אֲרָזֵי הַלִּבָּנוֹן (תהלים כט, ה). וְכִשְׁהוֹן מִתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם, הוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה וּצְעָקִים וּמִתְפַּלְלִין. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: וְאֲנִי נִתְּמִי לָךְ שָׂכָם אֶחָד וְגו' (בראשית מח, כב). וְכִי בְּחֻרְבוֹ ...

Furthermore it says: Fear not, thou worm Jacob (Isa. 41:14). Why is Israel compared to a worm? To teach us that just as a worm has only a soft and tender mouth with which to strike at a hard cedar tree, so Israel has only its prayers. Idolaters are likened to a cedar, as Scripture states: Behold, the Assyrian was a cedar in Lebanon (Exod. 31:3). And yea, the L-rd breaketh in pieces the cedars in Lebanon (Ps. 29:5). Whenever their enemies overpowered them, the Israelites ... would become penitent and

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY)

153 על הכינוי של דוד "עדינו העצני": כשהיה יושב ועוסק בתורה היה עושה את עצמו רך כתולעת, וכשהיה יוצא למלחמה היה עושה את עצמו קשה כעץ.

Moed Katan 16b:26 מועד קטן ט"ז ב:כ"ו

"ראש השלישים" — תהא ראש לשלשת אבות. "הוא עדינו העצני", כשהיה יושב ועוסק בתורה — היה מעדן עצמו כתולעת, וכשעשה שיוצא למלחמה — היה מקשה עצמו כעץ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

154 וכמארז"ל ע"פ הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". כוחו של יעקב הוא קולו.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כב

וַיָּגֶשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁחוּ וַיֹּאמֶר הֵקֵל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדִים יָדֵי עֵשָׂו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Gittin 57b:9-10 גיטין נ"ז ב:ט-י

"הקול קול יעקב והידיים ידי עשו" - "הקול", זה אֲדָרְיָנוּס קִיסָר, שֶׁהָרַג בְּאֶלְכָסְנָדְרִיא שֶׁל מִצְרַיִם שְׁשִׁים רְבּוּאָה עַל שְׁשִׁים רְבּוּאָה, כְּפֻלִים כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. "קול יעקב" - זה אֲסֶפְסִיָנוּס קִיסָר, שֶׁהָרַג בְּכֶרֶךְ בֵּיתֶר אַרְבַּע מֵאוֹת רְבּוּאָה, וְאָמְרֵי לֵה: אַרְבַּעַת אֲלָפִים רְבּוּאָה. "וְהַיָּדִים יָדֵי עֵשָׂו" - זוּ מַלְכוּת הִרְשָׁעָה, שֶׁהִחְרִיבָה אֶת כְּתִינּוֹ, וְשָׂרְפָה אֶת הַיִּכְלָנוֹ, וְהִגְלָתָנוּ מֵאֶרְצֵנוּ. דָּבָר אַחֵר: "הקול קול יעקב" - אִין לָךְ תְּפִלָּה שְׁמוּעָלָת, שְׂאִין כֶּה מְרַעֵו שֶׁל יַעֲקֹב. "וְהַיָּדִים ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

בראשית כז, ב. גיטין נז, ב.

155 ודברת בם

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם". יש ללמוד תורה בדיבור, ולא רק במחשבה.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

156 כל העוסק בתורת עולה

ריש לקיש דורש את הפסוק "זאת תורת העולה", ולומד ממנו שמי שעוסק בתורה כאילו הקריב עולה. בהערת קה"ת מצוין שבכתבי חסידות מצטטים בדרך כלל את הפסוק "זאת תורת העולה".

Menachot 110a:13-14 מנחות ק"א א:יג-י"ד

אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ויקרא ו, יח) זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם: מתני' נאמר בעולת בהמה (ויקרא א, ט) אשה ריח ניחוח ובעולת עוף (ויקרא א, ט) אשה ריח ניחוח ובמנחה (ויקרא ב, ב) אשה ריח ניחוח לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים:

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות קי, א ושם ל"י בתורת עולה [כ]. אבל ברוב המקומות בדא"ח מובא ת"י "עולה". ראה לעיל פ' במדבר יג, א. אחרי כן, ד.

157 משה ידבר

"משה ידבר והאלקים יענו בקול". המאמר על פסוק זה מובא בעניין כוח הדיבור.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מֵאֵד מִשֶּׁה וְהָאֱלֹקִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 ודברי אשר שמתי בפיו

"רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיו לא ימושו מפיו". דיבורו של ה' מתלכש בפיו של מי שאומר דברי תורה.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וְאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתְּכֶם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרִי אֲשֶׁר-שָׁמַעְתִּי בְּפִיךָ לֹא-יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי יֵרָע וּמִפִּי יִרְעֶה אָמַר ה' מַעֲתָה וְעַד-עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, א.

159 בחדש השלישי

"בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים". המאמר על פסוק זה בפרשת יתרו מובא בעניין משמעותה של אמירה בעשרת הדיברות.

Exodus 19:1 שמות י"ט:א

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי:

In the third month after the children of Israel were gone forth out of the land of Egypt, the same day came they into the wilderness of Sinai

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 סד"ה ביום השמיני עצרת

שם פירוש "ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו" הוא שהכל התורה שבעל פה נעשה "צל", סוכה, אור מקיף לנשמה: "כל היוצא מפי הוי"ו".

הערת קה"ת

לקו"ת שמע"צ פד, ב.

161 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם". שני מאמרים על פסוק זה מובאים בעניין אמירת דברי תורה.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

162 ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו

"ואשים דברי בפיו ובצל ידי כסיתיו". דברי התורה הנאמרים נעשים

168 בד"ה קא מיפלגי

המאמר פותח בסיפור הגמרא על המחלוקת בישיבה של מעלה בעניין הנגע הלבן, שהוכרעה בידי רבה בר נחמני, ושואל כיצד יכלו התנאים והאמוראים לחולל פלאים גדולים כל כך.

הערת קה"ת

לקו"ת תוריע כב, ב ואילך.

169 קא מיפלגי במתיבתא דרקינא אב בהרת קדמה

במתיבתא דרקינא נחלקו אם נגע לבן שקדם לשערה לבנה טמא; הקב"ה אמר טהור, ורבה בר נחמני הוזמן להכריע. המאמר על קטע זה מובא בהקשר לכוחו של דיבור התורה.

Bava Metzria 86a:6-7 בבא מציעא פ"ו א:ו-ז

אתויה לקמיה, עייליה לאדרונא וטרקיה לכבא באנפיה. בעא רחמי, פרק אשיתא ערק ואזל לאגמא. הנה יתיב אגידא דדקולא וקא גריס. קא מיפלגי במתיבתא דרקינא: אם בהרת קודמת לשער לבן – טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת – טהור. ספק – הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכוליה מתיבתא דרקינא אמרי: טמא. ואמרי: מאן נוכח? נוכח רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

170 דעת גניז בפומא

בסוף פרשת משפטים אומר הוזהר שדעת גנוזה בפה.

Zohar, Mishpatim 22:528-536 ספר זוהר, משפטים כ"ב:תקכ"ח-תקל"ו

171 נתן לו מתוך פיו

על "ואתנה לך": כמו עשיר שבנו האהוב רוצה רק את הפירור שבפי אביו, כך נתן ה' למשה את התורה "מתוך פיו", ככתוב: "מפיו דעת ותבונה".

Shemot Rabbah 41:3 שמות רבה מ"א:ג

... אמר לו: איני מבקש אלא מזה שבתוך פך. מה עשה? נתנו לו. ולמה? על שהיה מחבבו, נתן לו מתוך פיו. הוי, כי ה' יתן חכמה, וכל מי שהוא מחבבו יותר, מפיו דעת ותבונה. והא אומר: משל לעשיר, שהיה לו בן בא מבית הספר ונתן לו מנה. אמר לו בנו: איני מבקש, אלא מן הפיצטלין שבתוך פך. נטל ונתן לו מתוך פיו. הוי, כי ה' יתן חכמה, אלא מפיו דעת ותבונה. דבר אחר: כי ה' יתן חכמה אתה מוצא, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה, היו מבקשים ...

Another matter, "He gave to Moses," that is what is written: "For the L-rd grants wisdom; from His mouth come knowledge and understanding" (Proverbs 2:6). Great is wisdom, but greater than it are knowledge and understanding. That is, "for the L-rd grants wisdom," but to those whom He loves, "from His mouth come knowledge and understanding." Rabbi Yitzhak and Rabbi Levi, one of them said: To what is the matter comparable? To a wealthy man who had a son. His son came from school and saw a tray be- ... fore his

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

"צל" המגן על הנשמה.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשם דברי בפי ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 ובד"ה וארשתיך לי

הקטע מסביר את "וארשתיך לי לעולם": כעת כנסת ישראל היא "סוכת דוד הנופלת", עולה ונופלת, אך לעתיד לבוא היא תעמוד לעולם. בהמשך נאמר שארוסין ו"אמירה" הם עניין אחד.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר ח, ד.

164 וארשתיך לי

"וארשתיך לי לעולם". המאמר על פסוק זה מובא כדי לבאר את משמעות "הגדת".

Hosea 2:21 הושע ב':כ"א

וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 את ה' האמרת היום

"את הוי' האמרת היום להיות לך לאלקים". הכרזה בדיבור הקושרת את ישראל לה'.

Deuteronomy 26:17 דברים כ"ו:י"ז

אתיה האמרתי היום להיות לך לאלקים וללכת בדרךך ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטי וישמע בקלו:

Thou hast avouched the L-RD this day to be thy G-d, and that thou wouldest walk in His ways, and keep His statutes, and His commandments, and His ordinances, and hearken unto His voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

166 סדי"ה להבין מ"ש ביום השמע"צ

הקטע שבסמוך לאותו עמוד מפרש את "אמת הוי' לעולם" כאמת של ה' הנמשכת מלמעלה ומתלבשת בעולם באמצעות התורה, שכן "אין אמת אלא תורה"; האהבה, אף שהיא דבקה בו, היא עדיין רק האמת של האדם.

הערת קה"ת

לקו"ת סוכות פא, ג.

167 תען לשוני אמרתך

"ותען לשוני אמרתך כי כל מצוותיך צדק". הלשון חוזרת על דבר ה'.

Psalms 119:172 תהילים קי"ט:קע"ב

תען לשוני אמרתך כי כל מצוותיך צדק:

Let my tongue sing of Thy word; For all Thy commandments are righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 מפיו דעת

”כי הוי' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה”. הדעת באה ”מפיו”.

Proverbs 2:6 משלי ב':ו'

כִּי־יֵה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי וְדַעַת וְתִבְנוּנָה:

For the L-RD giveth wisdom, Out of His mouth cometh
knowledge and discernment

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 מי שם פה לאדם

”מי שם פה לאדם?” הדרוש על פסוק זה מובא בעניין כוח הדיבור.

Exodus 4:11 שמות ד':יא'

וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לָאָדָם אוּ מִי־יִשְׁוֹם אֵלָם אוּ חֶרֶשׁ אוּ פֶקֶח אוּ
עִוֵּר הֲלֹא אֲנֹכִי ה'

And the L-RD said unto him: 'Who hath made man's mouth?
or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is
it not I the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

174 למען תהי' תורת ה'

”למען תהי' תורת הוי' בפיו”. התורה צריכה להיות בפה דווקא.

Exodus 13:9 שמות י"ג:ט'

וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי
בְיָד חֲזָקָה הוֹצֵאתָ ה' מִמִּצְרָיִם:

And it shall be for a sign unto thee upon thy hand, and for a
memorial between thine eyes, that the law of the L-RD may
be in thy mouth; for with a strong hand hath the L-RD
.brought thee out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יג, ט.

175 הערת קה"ת מפנה Zohar, Mishpatim 22:529 למילים האלה.

Zohar, Mishpatim 22:529 ספר הזהר, משפטים כ"ב:תקכ"ט

פסוק 16

176 ולא תחללו

”ולא תחללו את שם קדשי”. יש לקרוא זאת כך: אל תעשו חלל ביניכם ובין
ה'.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:לב'

וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְשָׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
lowed you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כב, לב.

177 נבזה בעיניו נמאס

”נבזה בעיניו נמאס”. בחסידות קוראים זאת כמצב שבו האדם שפל ובזוי
בעיני עצמו — ביטולו של התולעת.

Psalms 15:4 תהילים ט"ו:ד'

נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־יִרְאֵי ה' יִכְבַּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמַר:

In whose eyes a vile person is despised, But he honoureth
them that fear the L-RD; He that sweareth to his own hurt,
;and changeth not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים טו, ד.

178 ואנכי תולעת ולא איש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם כב, ז.

179 ואנכי תולעת ולא איש

”ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם”. אלה דברי דוד המבטאים
ביטול מוחלט.

Psalms 22:7 תהילים כ"ב:ז'

וְאֲנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא־אִישׁ חֲרַפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם:

But I am a worm, and no man; a reproach of men, and de-
.spised of the people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

180 ואשים דברי

”ואשים דברי בפיו”. כשהאדם בטל, דברי ה' עצמו נמצאים בפיו.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאֲשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִי וּבְצֵל יָדִי כְּסִיתִיהָ לְנֹטַע שְׁמִיָּם וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֹאמַר
לְצִיּוֹן עֲמִי־אֶתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered
thee in the shadow of My hand, That I may plant the heav-
ens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion:
'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נא, טז.

181 רני ושמחי

”רני ושמחי בת ציון”. המאמר על פסוק זה בפרשת מקץ מובא ביחס למעלת
בעלי התורה.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד'

רְנִי וּשְׂמַחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָךָ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I'
.will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

182 המגביהי לשבת

”מי כה' אלקינו המגביהי לשבת”. ההסבר על פסוק זה מובא בהקשר
ללימודו של רב יהודה.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מִי כַה' אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיֹּהִי לְשַׁבָּת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on
,high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 תולעת יעקב

”אל תיראי תולעת יעקב”. חז"ל דורשים שהתולעת רומזת לכוח התפילה

של ישראל.

Isaiah 41:14 ישעיהו מ"א:י"ד

אַל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נְאֻם־יְיָ וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

Fear not, thou worm Jacob, And ye men of Israel; I help thee, saith the L-RD, And thy Redeemer, the Holy One of Israel
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

184 צו את בני ישראל כוי להקריב

"צו את בני ישראל... תשמרו להקריב לי במועדוי". למילה "להקריב" יש אותן אותיות כמו למילה "להקריב".

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנִי לְחֶמֶי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ר"ת אנא בכח . . גימט' תולע

ההערה מציינת את הספר הקבלי הזה כמקור לגימטריה של ראשי התיבות של "אנא בכח".

הערת קה"ת

מא"א אות ת סעיף יב. וראה אוה"ת פ' כי תבוא ע' תתשג. ובאוה"ת פ' פנחס ע' איקבא מציינ' לספר ילקוט ראובני — קבלה ערך קליפות ע"ש בארוכה.

186 ימינך נאדרי בכח

"ימינך ה' נאדרי בכח". יד ימין היא חסד, שאליו התורה ממשיכה את החכמה העליונה.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו'

יְמִינְךָ הַיָּמִין נֶאֱדָרִי בְּכַח יְמִינְךָ הַיָּמִין תִּרְעֵץ אוֹיְבֶיךָ:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ו.

187 בחסד דרועא ימינא

הערת קה"ת מפנה Zohar I, 26a למילים האלה.

Zohar I, 26a זח"א כו, א

הערת קה"ת

זח"א כו, א. ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

188 בחסד דרועא ימינא

תיאור החסד בזהר כ"זרוע הימין", המצוטט בהערת קה"ת.

Zohar, Bereshit 21:248-22:255 ספר הזהר, בראשית כ"א:רמ"ח-כ"ב:רנ"ה

In reference to that time it is said of Moses and Israel, "Then thou shalt delight in the L-rd", and the words shall be fulfilled, "then Moses shall sing" (Ex. 15, 1).¹The Hebrew text of this page does not correspond entirely to the English translation. Further, the river "shall part from thence and become four heads" (Gen. 2, 10). The first of these is Hese

(Kindness), which is the right arm. From this shall drink the camp of Michael, and with it the tribe of Judah and his two ... accompanying

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

189 בחסד דרועא ימינא

בתפילתו של אליהו הנביא (פתח אליהו) מתוארות הספירות כאיברים: "חסד — זרוע הימין".

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הזהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות בריה קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

190 עץ ארו ואזוב ושני תולעת

"עץ ארו ואזוב ושני תולעת", שהושלכו לשרפת הפרה.

Numbers 19:6 במדבר י"ט:ו'

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרֹז וְאֶזֶב וְשְׁנֵי תוֹלְעֹת וְהִשְׁלִיךְ אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפֶת הַפָּרָה: And the priest shall take cedar-wood, and hyssop, and scar-

let, and cast it into the midst of the burning of the heifer

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

191 עץ החיים ועץ הדעת

"ועץ החיים בתוך הגן, ועץ הדעת טוב ורע". המדות העליונות נקראות "צמחייה", כמו עצים.

Genesis 2:9 בראשית ב':ט'

וַיִּצְמַח ה' אֱלֹקִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחֵמַד לְמִרְאֵה וטוֹב לְמַאֲכֹל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הֶגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע:

And out of the ground made the L-RD G-d to grow every tree that is pleasant to the sight, and good for food; the tree of life also in the midst of the garden, and the tree of the knowledge of good and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

192 "יבושו ויכלו מבקשי נפשי". השוטנים (המתנגדים) נתלשים כמו השטן.

Psalms 71:13 תהילים ע"א:י"ג

יְבֹשׁוּ וְיָכְלוּ שׂוֹנְאֵי נַפְשִׁי יַעֲטוּ חֶרֶף וְכִלְמָה מִבְּקָשִׁי רַעֲתִי:

Let them be ashamed and consumed that are adversaries to my soul; Let them be covered with reproach and confusion that seek my hurt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

193 עץ ארו ואזוב

הזהר על פרשת מצורע, שהמאמר עצמו מצטט בקשר לעץ הארו ולאזוב.

Zohar, Metzora 4:18-7:25 ספר הזהר, מצורע ד':י"ח-ז':כ"ה

He replied: 'It is written here, "two living clean birds and cedar wood and scarlet and hyssop". "Living" is a reference to two of the "living creatures" (Hayoth) that Ezekiel saw, denoting the place from which the true prophets draw inspiration. "Cedar wood" we have explained. "Scarlet" indicates

the place of Severity, which is associated with him at first. "Hyssop" is the lesser Vau which gives sustenance to the Community of Israel. All these again rest upon him because ... he has been purified.' R. Judah and R. Isaac were once
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

194 תולעת יעקב מתי ישראל

"אל תירא תולעת יעקב, אנשי ישראל". מי שהוא כתולעת בעיני עצמו נעשה "איש".

Isaiah 41:14 ישעיהו מ"א:יד

אַל־תִּירָא יַעֲקֹב תּוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נֶאֱמַרְתִּי וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

Fear not, thou worm Jacob, And ye men of Israel; I help thee, saith the L-RD, And thy Redeemer, the Holy One of Israel
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 נבוה בעיניו נמאס

להיות שפל ובוזי בעיני עצמו, כתולעת.

Psalms 15:4 תהילים ט"ו:ד

נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת־יָרְאֵי ה' יִכְבֹּד נִשְׁבַּע לְהַרְעוֹ וְלֹא יָמַר:

In whose eyes a vile person is despised, But he honoureth them that fear the L-RD; He that sweareth to his own hurt, and changeth not
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

196 כל עיר מתם

"ונחרם את כל עיר מתים, הנשים והטף". אונקלוס מתרגם "מתים" כ"גברים".

Deuteronomy 2:34 דברים ב':ל"ד

וְנָלַכְד אֶת־כָּל־עִירָיו בְּעֵת הַהוּא וַנִּחָרֶם אֶת־כָּל־עִיר מֵתָם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשָּׁאֲרָנוּ שְׁרִיד:

And we took all his cities at that time, and utterly destroyed every city, the men, and the women, and the little ones; we left none remaining

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ב, לד, ג, ו.

197 כל עיר מתם

"להחרים כל עיר מתים, הנשים והטף". אותו ביטוי, המובא גם בהערת קה"ת.

Deuteronomy 3:6 דברים ג':ו

וַנִּחָרֶם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַחֶרֶם כָּל־עִיר מֵתָם הַנָּשִׁים וְהַטָּף:

And we utterly destroyed them, as we did unto Sihon king of Heshbon, utterly destroying every city, the men, and the women, and the little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

198 למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם". כאן הכוונה היא להיעשות "זכרים" — משפיעים הממשיכים אור אל תוך

המצוות.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ

לִמְעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

199 אשר יעשה אותם האדם

"אשר יעשה אותם האדם וחי בהם". כפי שהוסבר בתחילת המאמר, האדם "עושה" את המצוות בכך שהוא ממשיך לתוכן אור.

Leviticus 18:5 ויקרא י"ח:ה

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקְתִּי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם אֲנִי הָאֵל

Havayah

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

200 וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חקת התורה

"וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חוקת התורה". הפסוק הפותח של המאמר, הנקרא כעת לאור ההסבר שבו.

Numbers 19:1-2 במדבר י"ט:א-ב

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לֵאמֹר דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיהֶם פָּרָה אֶדְמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

And the L-RD spoke unto Moses and unto Aaron, saying: This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

201 חקת שמים וארץ

"אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ". חוק כסדר הקבוע שעל פיו העולם מתנהל.

Jeremiah 33:25 ירמיהו ל"ג:כ"ה

כֹּה אָמַר ה' אִם־לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא־שָׁמַתִּי:

Thus saith the L-RD: If My covenant be not with day and night, if I have not appointed the ordinances of heaven and earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמיי לג, כה.

202 ע"פ תקעו בחדש

אותו מאמר פותח במילים "תקעו בחדש" ומסביר את ראש השנה כחידוש הבריאה כיום שבו נברא אדם הראשון, ואת שם אלקים כמידת הצמצום המעלימה את אור אין סוף, כדי שהעולם יוכל להיראות כמציאות נפרדת.

הערת קה"ת

לקו"ת ר"ה נד, ד.

And Moses said: "This shall be, when the L-RD shall give you in the evening flesh to eat, and in the morning bread to the full; for that the L-RD heareth your murmurings which ye murmur against Him; and what are we? your murmurings 'are not against us, but against the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות טז, ח.

209 וידבר ה' אל משה ואל אהרן שהם מבחי' ונחנו מ"ה ח"ע כו' זאת

חקת התורה

"וידבר הוי' אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חוקת התורה". הפסוק הפותח, הנקרא כאן בפירוט.

Numbers 19:1-2 במדבר י"ט:א-ב'

וידבר ה' אל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

And the L-RD spoke unto Moses and unto Aaron, saying: This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

210 בזה"ג . . ובפ"י האריז"ל שם

ההערה מפנה לתחילת הביאור על מאמר זה, שם מובא קטע הזוהר הזה ופירוש האריז"ל עליו.

הערת קה"ת

ראה לקמן בתחילת הביאור ולעיל פי' שלה נא, ב.

211 בדי"ה וירא ישראל

שם מוסבר כי "היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים" היא בחינת הוי' העליונה, שאלה מגיעים רק באמצעות "סור מרע" — ביטול וצמצום, הנעשים למעלה לבחינת יו"ד — ויעשה טוב" — התפשטות, הנעשית לבחינת ה"א. בקריעת ים סוף ראו ישראל את העולם הנסתר, הים, מתהפך לעולם הגלוי, ליבשה.

הערת קה"ת

תו"א סב, א.

212 וירא ישראל את היד

"וירא ישראל את היד הגדולה... ויאמינו בהו' ובמשה עבדו". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר לשם העליון הוי'.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה הַגָּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרֵינוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

203 תקעו בחדש

"תקעו בחדש שופר". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא בהקשר לחוק במשמעות של חקיקה.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לַיּוֹם הַזֶּה:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

204 כי חק לישראל הוא

"כי חוק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב". גם כאן החוק מתפרש כחקיקה.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה'

כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

.For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

205 במחוקק במשענותם

משירת הבאר: "במחוקק במשענותם". המילה "מחוקק" היא מאותו שורש כמו "חוק", במשמעות של חקיקה; הטקסט מבטיח לדון בכך בהמשך.

Numbers 21:18 במדבר כ"א:י"ח

בְּאֵר חִפְרוּהָ שָׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמְדָּבָר מִתְּנָה:

The well, which the princes digged, Which the nobles of the people delved, With the sceptre, and with their staves. And from the wilderness to Mattanah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 בדי"ה תורה צוה

הביאור על "תורה צוה" מתחיל כך: התורה שבכתב היא חכמה, אך המדרש מכנה את התורה "נובלות חכמה שלמעלה", משום שחכמה דאצילות היא למעלה מהשגה ונקראת אין; ומה שנמשך ממנה ונעשה לאותיות התורה בא רק מן הצד האחורי והחיצוני שלה.

הערת קה"ת

לקמן פי' ברכה צה, א ואילך.

207 תורה צוה

"תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב". ההסבר על פסוק זה מובא כמקור לעניין ההמשכה מעצם החכמה.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תּוֹרָה צִוָּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

208 ונחנו מה

משה אומר לעם: "ומה אנחנו? תלונותיכם אינן עלינו, אלא על הוי'". הביטול של משה ואהרן, בחינת חכמה.

Exodus 16:8 שמות ט"ז:ח'

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם פֶּעֶרֶב פֶּשֶׁר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בִּבְקָר לְשִׁבְעַ בִּשְׂמַע ה' אֶת־תְּלֹנְתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מְלִינִם עָלַי וְנַחֲנוּ מֶה לֹא־עָלִינוּ תְּלֹנְתֵיכֶם כִּי עָלִיה

213 בראשית נמי מאמר הוא

במניין עשרת המאמרות שבהם נברא העולם, אומרת הגמרא שגם "בראשית" הוא מאמר. המאמרות הם אותיות הנמשכות מחכמה.

Rosh Hashanah 32a:19-20 ראש השנה ל"ב א:י"ט-כ

"וילאמר" דבראשית תשעה הוי! "בראשית" נמי מאמר הוא, דכתיב: "בדבר ה' שמים נעשו". רבי יוחנן בן נורי אומר: אם אמר שלש שלש מכולן — יצא. איבעיא להו, היכי קתני: שלש מן התורה, שלש מן הנביאים, ושלש מן הכתובים — דהוי תשע, ואיכא בינייהו קדא, או דלמא: אחד מן התורה, ואחד מן הנביאים, ואחד מן הכתובים — דהויין להו שלש, ואיכא בינייהו טובא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
ר"ה לב, א.

214 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". אנכי, "אני", קשור (צוותא) לדברי התורה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ו, ו.

215 סתימו דכל סתימין

הביטוי שבווהר "נסתר כל הנסתרים", המשמש לתיאור האנכי המתגלה בתוך דברי התורה.

Zohar, Yitro 27:464-475 ספר זוהר, יתרו כ"ז:תס"ד-תע"ה

All the souls of the righteous-so we have been taught- on this day are feasted on the delights of the Holy Ancient One, the Allhidden. A breath of this rapture is extended through all the worlds; it ascends and descends, and spreads abroad to all the children of the holy, to all the guardians of the Torah, so that they enjoy perfect rest, forgetting all cares, all penalties, all toil and drudgery. It is the day on which "the ... L-rd giveth thee rest from thy sorrow, and from thy fear

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

216 הערת קה"ת מפנה Genesis 18:1-22:24 למילים האלה.

Genesis 18:1-22:24 בראשית י"ח:א-כ"ב:כ"ד

פסוקה 20

217 ויקחו אליך פרה

"ויקחו אליך פרה אדומה תמימה". אפרה הוא הריצה.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל-בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

218 אם רץ לבך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
נסמן לעיל נו, ב.

219 אם רץ לבך

"ואם רץ לבך — שוב". האפר הוא הריצה; המים החיים הם השיבה.

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א'ח

עשר ספירות בלימה בלום פין מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

220 בכה ארוץ גדוד

"כי בך ארוץ גדוד, באלקי אדלג שור". ריצה אל ה'.

Psalms 18:30 תהילים י"ח:ל

כִּי־בְךָ אֲרֹץ גָּדוֹד וּבֵאלֹקִי אֲדַלֵּג־שׁוֹר:

For by Thee I run upon a troop; and by my G-d do I scale a wall

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים יח, ל.

221 ואהבת בכל לבבך בשני יצריך

"בכל לבבך — בשני יצריך". האהבה שבבחינת ריצה כוללת גם את היצר הרע.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט:ה

חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, כיצור טוב וביצור רע. ובכל נפשך, אפלו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונה. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לה הוי מודה לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מכנין כנגד בית קדשי הקדשים. לא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

222 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". דברי התורה הם

המים החיים של השיבה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום עליך לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ספוקה 21

223 אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

”אמרתי: אחכים, אך היא רחוקה ממני”. נאמר על הפרה האדומה, שמגיעה למעלה מן החכמה.

Ecclesiastes 7:23 קהלת ז:כג

כל־יה נסיתי בחכמה ואמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני:

All this have I tried by wisdom; I said: ‘I will get wisdom’; but
it was far from me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, כג.

224 אאלפך חכמה

”שמעו לי, החרישו, ואלמד אתכם חכמה”. ”אאלפכם”, כלומר ”אלמד אתכם”, נגזר מן השורש אלף.

Job 33:33 איוב ל"ג:לג

אם־אין אתה שמע־לי הִרְשָׁ וְאֶלְפֶּךָ חִכְמָה:

If not, hearken thou unto me; Hold thy peace, and I will
teach thee wisdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לג, לג.

225 ונוצר חסד לאלפים

”מייג מידות: ”נוצר חסד לאלפים”. ”אלפים” נגזר מאותו שורש.

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נִצַּר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקָּה לֹא יִנָּקֶה פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת
עַל־בָּנִים וְעַל־בָּנֵי בָנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רַבָּעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving
iniquity and transgression and sin; and that will by no
means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers
upon the children, and upon the children's children, unto
'the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ז.

226 למה נסמכה פי מרים

איגרת נחזומים הפותחת בשאלת חז"ל מדוע נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת הפרה האדומה: כשם שהפרה מכפרת, כך מיתת הצדיקים מכפרת.

Tanya, Iggeres HaKodesh 28:2-3 תניא, אגרת הקדש כ"ח:ב-ג

למה נסמכה פרשת מרים לפרשת פרה, לומר לה: מה פרה מכפרת וכו'. וצריך להבין, למה נסמכה דוקא לפרה אדומה הנעשה חוץ לשלש מחנות, אלא דחטאת קרייה רחמנא [בכתב יד הנוסחא: 'הנעשה בחוץ'.

ומן תיבת "לשלש" עד תיבת "רחמנא" ליתא בכתב יד] ולא נסמכה לפרשת חטאת הנעשה בפנים על גבי המזבח - כפרה ממש.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

227 והיתה לעדת בני למשמרת

”והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה”. חלק מן האפר נשמר, ובכך נשמר המקור שממנו ממשיכים.

Numbers 19:9 במדבר י"ט:ט

ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני־ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא:

And a man that is clean shall gather up the ashes of the
heifer, and lay them up without the camp in a clean place,
and it shall be kept for the congregation of the children of
Israel for a water of sprinkling; it is a purification from sin

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

228 בחיל למשמרת

רש"י מסביר שהאפר חולק לשלושה חלקים, ואחד מהם הונח בחיל, לשמירה.

Rashi on Numbers 19:9 רש"י על במדבר י"ט:ט

והניח מחוץ למחנה. לשלשה חלקים מחלקה, אחד נתן ביהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן בחיל (ספרי; פרה פ"ג), זה של משמרות היה חוץ לעזרה, לטל ממנו בני העזרות וכל הצריכין לטהר, וזה שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה, וזה שבחיל נתון למשמרת מגזרת הכתוב, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה. למי הנה, כמו "וידו אכן ביי" (איכה ג'), "לידות את קרנות הגוים" (זכריה ב'), לשון זריקה: חטאת הוא. לשון חטוי, ...

והניח מחוץ למחנה AND HE SHALL LAY THEM UP WITHOUT
THE CAMP — He divided it (the ashes) into three portions:
one he placed on Mount Olivet, another was divided be-
tween all the priestly divisions, and the other he placed in
Sifrei) (the space that surrounded the Temple area) the
That portion given to .(Bamidbar 124:1; Mishnah Parah 3:11
the priestly divisions was outside the forecourt, so that the
inhabitants of the cities and anyone who required to be
... cleansed might take of it; as for that which was

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M.
Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with
Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934
(Public Domain)

229 ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך

”ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך”. ההמשך.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

230 והיו הדברים האלה

”והדברים האלה... יהיו על לבבך”. התשובה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום עליך לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

231 ושננתם לבניך ודברת במ

”ושננתם לבניך ודיברת במ”. דברי תורה הנאמרים בקול.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

ושננתם לבניך ודברת במ בשבתה בביתה ובליכתה בדרך ובשכבה
ובקומה:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and
shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when
thou walkest by the way, and when thou liest down, and
when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

232 המים חיים ציל אל כלי

”מים חיים בכלי”. את המים החיים של התורה יש לקבל בכלים של המצוות
המעשיות.

Numbers 19:17 במדבר י"ט:יז

ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתנו עליו מים חיים אליכלי:

And for the unclean they shall take of the ashes of the burn-
ing of the purification from sin, and running water shall be
put thereto in a vessel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

233 המשנה מתארת את חלוקת האפר לשלושה חלקים, שאחד מהם הונח בחיל.

Mishnah Parah 3:11 משנה פרה ג:יא

כרנו בשירי הלשון והשליך לתוך שרפתה. נשרפה, חובטין אותה
במקלות, וכברין אותה בכברות. רבי ישמעאל אומר, במקבות של אבן
ובכברות של אבן היתה נעשית. שחור שיש בו אפר, כותשין אותו.
ושאין בו, מניחין אותו. העצם, בין כה ובין כה היתה נכתש. וחולקים
אותו לשלושה חלקים, אחד נתן בחיל, ואחד נתן בהר המשחה, ואחד
היה מתחלק לכל המשמרות:

He then wrapped them together with the remains of the strip
of wool and cast them into the fire. When it was burnt up
they would beat it with sticks and then sift it with sieves.
Rabbi Ishmael says: this was done with stone hammers and
stone sieves. If there was a black coal on which there were
some ashes they would crush it but if there were no [ashes]
they would leave it. A bone was crushed in either case. It was
... then divided into three parts: one part

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם. בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיוזם חינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/chukas/1/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק